

КУЛЬТУРА

WWW.KIMPRESS.BY

ШТОТЫДНЁВАЯ ГРАМАДСКА-АСВЕТНІЦКАЯ ГАЗЕТА

Фота Яўгена РАМІНА

МІНСК, НЯСВІЖ І... ГІСТОРЫЯ КАХАННЯ

ГЛЫБОКАЕ: З ЧАГО СТАРТУЕ ДЗЕНЬ ПІСЬМЕНСТВА?

С. 2, 13

С. 2 — 3

ВАР'ЯЦЫ НА ТЭМУ ТРЫЕНАЛЕ

С. 6

КАМАНДЗІРОЎКІ НА ХУТКАСЦІ. ЧАМУ ВЕЛАСІПЕД — ЛЕПШЫ СЯБАР ЖУРНАЛІСТА?

С. 4 — 5, 10 — 11

Аб'ява*

ОТКРЫТОЕ АКЦИОНЕРНОЕ ОБЩЕСТВО
ГОМЕЛЬБЕЛПРОМКУЛЬТУРА

единственное
специализированное
предприятие
по производству
мебели
и оборудования
для библиотек
и учреждений культуры
предлагает

кафедры, стеллажи,
столы, шкафы, банкетки,
трибуны, мольберты
г. Гомель, ул. Барыкина, 82 "Б"
0232 408-172, 408-182;
+375 29 681 15 30
www.GBPK.by

Золата, срэбра і бронза спадчыны

16 жніўня ў сценах Нацыянальнага мастацкага музея нашай краіны падвялі вынікі рэспубліканскага конкурсу на лепшы прыклад аховы нерухомай матэрыяльнай гісторыка-культурных каштоўнасцей. Пасяджэнне журы ўзначаліў намеснік міністра культуры Віктар Кураш.

Прадстаўнічай камісіі, у склад якой увайшлі знаныя архітэктары, мастацтвазнаўцы, спецыялісты па ахове спадчыны, былі прадстаўлены дасье на 14 аб'ектаў, якія з'яўляюцца аднымі з лепшых узораў у галіне рэстаўрацыйных і аднаўленчых работ на Беларусі за апошнія гады. Па словах начальніка ўпраўлення па ахове гісторыка-культурнай спадчыны і рэстаўрацыі Міністэрства культуры Ігара Чарняўскага, запрашэнні аб удзеле ў конкурсе былі разасланы ўсім абласным упраўленням. У выніку, на пасяджэнні Навукова-метадычнай рады былі адабраны найбольш годныя прапановы. Пры гэтым для забеспячэння роўных умоў паміж канкурсантамі было прынята рашэнне не ўключачаць у топ-ліст дзяржаўныя праекты кшталту рэстаўрацыі Нясвіжскага і Мірскага замкаў.

Конкурс на лепшы прыклад аховы нерухомай матэрыяльнай спадчыны плануецца зрабіць рэгулярным, прадугледзець бюджэт для ўзнагарод пераможцам. Акрамя таго, наступны конкурс будзе мець некалькі намінацый, каб заахваціць тых, хто ўзяўся за аднаўленне аб'ектаў і давёў справу да завяршэння.

Асноўным жа прычынам адбору найлепшых стала вызначэнне якаснай праектнай дакументацыі аб'екта і яе адпаведнасць вынікам работ.

Кожны з прадстаўленых у конкурсе праектаў мае сваю спецыфіку, розныя аб'ёмы фінансавання і, вядома ж, месцазнаходжанне. Так, найбольшая колькасць удзельнікаў конкурсу — восем — прадстаўлялі беларускую сталіцу. Толькі па адным аб'екце — Гомельская, Мінская, Гродзенская і Віцебская вобласці. Два помнікі гісторыка-культурнай спадчыны вылучыла Магілёўшчына, адзін з якіх — адноўленая ратуша ў абласным цэнтры.

Па выніках тайнага галасавання лепшым узорам аховы гісторыка-культурнай спадчыны ў нашай краіне апошніх гадоў стала старадаўняя сядзіба ў вёсцы Сула Стаўбцоўскага раёна. Дарэчы, у пераможца яе не было сумненняў яшчэ пад час абмеркавання журы. Справа ў тым, што комплекс сядзібы быў рэстаўраваны і прыставаны пад турыстычныя аб'екты сіламі выключна мясцовага насельніцтва і пры гэтым — у адпаведнасці з усімі нарматыўнымі патрабаваннямі. Цяпер у будынку колішняга цялятніка размяшчаецца ўтульная гасцініца, замест зернесховішча — кавярня. Акрамя таго многія гістарычныя артэфакты былі сабраны ў музеі "Панскага маёнтка", экспанатамі для якога падзяліліся жыхары вёскі.

Ганаровае другое месца конкурсу заняў вятрак з Гомельшчыны. Намаганнямі мясцовага фермера быў ён цалкам адрэстаўраваны і, больш за тое, зараз выкарыстоўваецца па сваім прамым прызначэнні. Станоўчую ацэнку атрымаў той факт, што пры аднаўленні страчаных элементаў выкарыстоўваўся матэрыял, аналагічны аўтэнтычнаму.

"Бронзавым" прывёрам стаў мемарыяльны комплекс "Памяці войнаў Першай сусветнай вайны 1914—1918 г. па Старавіленскім

тракце", які паўстаў на тэрыторыі колішніх Старажоўскіх могілак. Іх тэрыторыя унесена ў Дзяржліст гісторыка-культурных каштоўнасцей у 1998 годзе.

Па словах Віктара Кураша, сёлетні праект — толькі першая ластаўка, а ў будучым плануецца зрабіць конкурс рэгулярным, прадугледзець бюджэт для ўзнагарод пераможцам. Акрамя таго, наступны конкурс будзе мець некалькі намінацый, якія дапамогуць заахваціць усіх тых, хто па сваёй ініцыятыве ўзяўся за аднаўленне каштоўных для нашай гісторыі аб'ектаў і давёў справу да завяршэння.

Кастусь АНТАНОВІЧ

Апошні прыпынак "...Скарбаў"

15 жніўня ў Нацыянальным мастацкім музеі адбылося афіцыйнае адкрыццё выстаўкі "Каралеўскія скарбы: еўрапейскія шэдэўры 1600—1800" з фондаў лонданскага Музея Вікторыі і Альберта.

На ўрачыстасці прамаўлялі намеснік міністра культуры Рэспублікі Беларусь Тадзеў Стружэцкі, намеснік дырэктара Музея Вікторыі і Альберта Элізабэт Мак-Кілап і дырэктар нашага Нацыянальнага мастацкага Уладзімір Пракапцоў.

Спадарыня Мак-Кілап паведаміла, што ў Мінску завяршыцца сусветнае турне гэтай выстаўкі, і экспанаты вернуцца ў Лондан, дзе спецыяльна для іх падрыхтавана новае экспазіцыйнае памяшканне.

Каб размясціць выстаўку з Брытаніі ў НММ, давялося часова дэмантаваць экспазіцыю мастацтва Усходу. Па словах куратара выстаўкі Святланы Пракоп'евай, экспазіцыя рабілася паводле дызайн-праекта, распрацаванага ў Лондане, але ў ёй прысутнічае элемент спантаннасці. Бо штосьці даводзілася карэкаціраваць, калі экспанаты прывезлі ў Мінск.

Супрацьопнікі Нацыянальнага мастацкага музея лічаць, што гэтая выстаўка ўсталёўвае новую вышыню, новую планку ў стасунках з замежнымі партнёрамі. Фактычна, Нацыянальны мастацкі музей Рэспублікі Беларусь такім чы-

3 9 па 13 верасня ў Мінску і на Глыбоччыне пройдзе VIII Міжнародны каталіцкі фестываль хрысціянскіх фільмаў і кінапраграм "Magnificat-2012". Сёлета ў яго конкурсе будуць прадэманстраваны каля 40 работ з 16 краін свету. Упершыню сярод удзельнікаў кінафоруму з'явіцца кінематаграфісты Азербайджана і Бельгіі.

"Magnificat": плюс дзве краіны

Як паведаміў "К" нязменны старшыня форуму, беларускі кінадакументаліст Юрый Гарулёў, сёлетні фэст пройдзе пад знакам Дня беларускага пісьменства, сталіцай якога ў 2012-м з'явіцца Глыбокае. Так, конкурсныя прагляды гэтым разам чакаюцца ў адноўленым раённым Доме культуры. А адным з асноўных пунктаў, якія наведваюць госці фестывалю на Глыбоччыне, стане новая экспазіцыя музея Ігната Буйніцкага ў Поразаве.

Але пачнецца "Magnificat" 9 верасня па традыцыі ў сталіцы, дзе ў Архікафедральным касцёле Найсвяцейшай Панны Марыі будзе праведзена адкрыццё, а ў Чырвоным касцёле адбудуцца першыя конкурсныя паказы. Наступным днём госці фэсту пераедуць у Глыбокае. Мерапрыемствы "Magnificat-2012" адбудуцца таксама ва Удзеле, Мосары. А ў Івесе, па традыцыі, парк Сяброўства папоўніцца двума дрэўцамі — ад прадстаўнікоў Азербайджана і Бельгіі.

Па словах Юрыя Гарулёва, задача адборачнай камісіі гэтым разам аказалася асабліва складанай, бо колькасць цікавых стужак і тэлепраграм — рэкордная. Таму гледачоў і удзельнікаў фэсту ў Мінску і на Глыбоччыне чакае вельмі цікавая праграма, якая ўключае ў сябе конкурсныя і пазаконкурсныя паказы дакументальных стужак, а таксама асобныя паказы анімацыйных стужак, якія пройдуць у раённай бібліятэцы.

Дэвізам "Magnificat-2012", як і ў мінулыя разы, з'явіцца біблейскае выслоўе "Ut unum sint" — "Каб усе былі адно".

С.А.

У Глыбокім сёння поўным ходам рэалізоўваецца творчы праект "Чытаем "Новую зямлю" разам". Мясцовы аддзел культуры прывяціў акцыю Дню беларускага пісьменства, Году кнігі і 130-годдзю з дня нараджэння Якуба Коласа. У праекце ўдзельнічаюць работнікі ды кіраўнікі ўстаноў, прадпрыемстваў і арганізацый Глыбоччыны. Чытанне ўпадабанага ўрыўка метадысты запісваюць на відэа. Ёсць ужо маналогі начальнікаў райвыканкамаўскіх аддзелаў, дырэктара музея, рабочых заводаў... 3 гэтых шматлікіх вершаваных "сола" будзе "зманціраваны" суладны "відэахор", што ўрачыста прагучыць у Глыбокім 2 верасня... Старшыня мясцовага райвыканкама Алег Морхат, як кажуць, урывае з пэмы ўжо выбраў, але на запіс яго пакуль часу не стае. За два тыдні да рэспубліканскага свята спраў у райцэнтры шмат. Ці не на кожнай вуліцы шчыруюць рамонтнікі. Яшчэ ў чэрвені Алег Морхат звярнуўся праз райгазету да жыхароў Глыбоччыны, заклікаў усіх да самаадданай працы талакой. Так што "Новую зямлю" тут і чытаюць, і ствараюць менавіта разам. Таму і горад мяняе аблічча на вачах.

Глыбокія

За два тыдні да Дня беларускага пісьменства

Дык давайце ж паглядзім, што ўжо зроблена. Пройдземся па вуліцах, дзе размешчаны ўстановы культуры, вакол якіх і разгорнецца асноўная творчая дзея Дня пісьменства.

Дарэчы, і супрацоўнікі гэтых устаноў, як пераконвае начальнік аддзела культуры

Глыбоцкага райвыканкама Таццяна Малатоўнік, на час пераўтварыліся ў цесляў, маляроў ды тынкоўшчыкаў...

Пачнём шлях ад Глыбоцкага гісторыка-этнаграфічнага музея, у якога з'явіўся новы дах. Над аддзелкай "унутранкі" адной з музейных залаў тут працуюць мастацкі кіраўнік Азярэцкага культурна-спартыўнага цэнтры Юрый Сычоў і дырэктар Дзеркаўшчынскага сельскага цэнтры культуры Андрэй Ермалаў. Яшчэ адзін доказ таго, што работнік культуры — і швец, і жнец... У адноўленых памяшканні тым днём пачалі завозіць з фондасховішча пэўныя экспанаты, у тым ліку і ўнікальныя маляванкі аднаго са славурых ураджэнцаў Глыбоччыны Язэпа Драздовіча, для якіх урэшце скончыліся музейна-рамонтныя "вакацыі". Варта нагадаць, што Драздовіч не толькі пэндзлем цудоўна валодаў, але і пісьменніцкай асадкай... І

Начальнік аддзела культуры Таццяна Малатоўнік ля новага ГДК: "За такі будынак — не сорамна!"

Глыбокае рыхтуецца да свята.

Дэвіз "Лістапада"

Арганізатары Мінскага міжнароднага кінафестывалю "Лістапад" паведамілі дэвіз і тэрміны правядзення сёлета кінафоруму.

Такім чынам, свята кіно пройдзе пад слоганам "Мы любім кіно" з 2 па 9 лістапада. Адпаведна, названыя словы будуць прысутнічаць на ўсёй друкаванай прадукцыі фэсту. Урэшце, знойдзе дэвіз свой адбітак і ў праграмах форуму.

Дарэчы, летась Мінскі міжнародны кінафестываль прайшоў пад "шапкай" "З шырока расплюшчанымі вачамі".

Прыяцкім сваё творчыя планы Міжнародны форум тэатральнага мастацтва "ТЭАРТ", які пройдзе ў беларускай сталіцы з 2 па 20 кастрычніка. Традыцыйны "марафон" пастановак знаных сучасных рэжысёраў і творчых труп ладзіцца ў Мінску другі раз.

У рамках форуму запланаваны Праект "Лепшыя расійскія спектаклі — намінанты і лаўрэаты прэміі "Залатая Маска". У яго увайшлі музычны спектакль "Шэрбургскія парасоны" Санкт-Пецярбургскага тэатра "Карамболь" у пастаноўцы Васіля Бархатава, "Нічыя доўжыцца імгненне" Расійскага акадэмічнага маладзёжнага тэатра ў пастаноўцы Міндаўтаса Карбайскіса і спектакль "Запалі мой агонь" Тэатра.doc.

ART ад "ТэАРТа"

Рэжысёрскі "вянок" выглядае надзвычай заманліва: расіянін Кірыл Сярэбранікаў — з "Мёртвымі душаў" М.Гогаля Латвійскага нацыянальнага тэатра, літовец Оскарас Каршуновас — з "Мірандай" паводле "Бурый" У.Шэкспіра і "На дне" М.Горкага свайго тэатра, Крысціян Люпа — з "Персонай. Мэрліна" Драматычнага тэатра Варшавы, італьянскі рэжысёр Рамэа Кастэлучы, які наведвае Мінск упершыню, — з пастаноўкай "Пра канцэпцыю Аблічча Сына Божлага"...

Акрамя таго, Рускі тэатр Эстоніі прэзентуе "Адно летнюю ноч у Швецыі", Польскі тэатр танца з Познані — пластычныя спектаклі "Мінус 2" і "Пустыня", французы La Parade d'Octave — пастаноўку "Дзіцяці даюць гаспаляльнае".

Цікава згадаць і яшчэ адну немалаважную акалічнасць, якой мусіць адзначыцца "ТэАРТ": сёлета самыя дарагія коштлы білетаў будуць зусім не на спектаклі культурных замежных "зорак", а... на беларуска-польскі праект — спектакль "Амазонія", пастаноўлены мінскім рэжысёрам Ігарам Пятровым з удзелам маладых актэраў — студэнтаў Акадэміі мастацтваў. 350 тысяч рублёў — вось вышыня той тэатральна-спартыўнай "планкі", якую беларускім творцам неабходна будзе "ўзяць".

Завяршыцца Форум яшчэ адной айчынай "прэзентацыйнай" — прэм'ерай спектакля "Ладдзя распачы" У.Караткевіча, створанай пры падтрымцы Міністэрства культуры Рэспублікі Беларусь.

Т.К.

Прыватнікі таксама рамантуюць да свята жылло.

карані Глыбокага

Аўтар праекта азелянення Нэлі Гаро.

апошні нюанс мясцовай музейнай справы: за кошт таго, што знакаміты сярод турыстаў ландшафтны Мосар стаў філіялам установы, музейшчыкі іншым разам зарабляюць за месяц па 17 мільёнаў рублёў...

У Доме рамёстваў (найстарэйшым у рэспубліцы), якім сёння кіруе Таццяна Карнеева, таксама пануе перадсвятаяччая мітусня. Будынак “уцяпляўся” фасадам, заменены вокны і асвятленне. Цяпер да ладу даводзяцца пам’яшканні для гурткавай работы. Але з-за рамонтнага буму ўстаноў дзейнасці не спыняла, па-ранейшаму радуе і глінай, і саломкай, і кавальскай фантазіяй. Дарэчы, сувенірны салон працуе тут з 2009-га, сёлетні паўгадавы таваразварот яго дасягнуў 6 мільёнаў

На конкурс XV Міжнароднага фестывалю анімацыйных фільмаў “Анімаёўка-2012”, які пройдзе з 10 па 15 верасня, было атрымана 112 фільмаў з 19 краін.

Дзевятка “Анімаёўкі”

“Аднак трапілі ў конкурсную праграму толькі 76 з той колькасці, — паведаміла карэспандэнту “К” дырэктар магілёўскага форуму Ірына Бебякова. — І ўпершыню ў фестывалі возьмуць удзел Фінляндыя, Кітай, Тайвань, Іспанія, Партугалія і Швейцарыя”.

З сёлетніх навацый форуму — міжнародны склад камісіі, якая адбірае фільмы на конкурс. У яе ўваходзілі: ад Беларусі — Ігар Волчак, ад Расіі — рэжысёр, сцэнарыст і аніматар Людміла Трапезніцава і ад Украіны — рэжысёр і аніматар Наталля Чарнышова. Гэты ход быў уведзены дырэкцыяй з мэтай узяць прэстыж фестывалю, і ў выніку сфарміравана 9 конкурсных праграм.

Імя старшыні журы ўжо вядомае. Гэта — дырэктар Міжнароднага фестывалю тэатраў лялек і анімацыйных фільмаў для дарослых “Лялька таксама чалавек”, польскі рэжысёр Марэк Хадачыньскі.

рублёў. Мясцовыя рамеснікі, па словах Таццяны Карнеевай, рыхтуюцца да акцыі “Ад агню да п’яра” — пра шлях беларуса да сучаснага самавыяўлення ў самых розных відах пісьменства. А мы, як вядома, не толькі з наскальных ды бярозаставых нататак пачыналі, але ў “дапаляровы” час і на ручніках гісторыю роду пісалі-вышывалі...

Характэрныя пейзажы Глыбокага ў гэтыя дні.

Побач з Домам рамёстваў — Гарадскі цэнтр культуры. Пасля таго, як 17 жніўня адкрыўся ГДК, Цэнтр прызначаны для камерных форм дзейнасці. Менавіта тут, да прыкладу, дзейнічае тэатральная зала імя Ігната Буяніцкага. На сцэне яе з нязменным поспехам выступае народны тэатр РАМЦ “Цярэшка”. Традыцыйны выбітнага земляка-тэатрала доўжацца... Завяршаецца даводка фасада ўстановы. Тут пад час

рэспубліканскага свята выступіць віцебскі тэатр “Лялька”, будзе дэманстравацца фільм “Знахар” паводле рамана яшчэ аднаго знакамитага земляка Тадэвуша Далэнгі-Мастовіча, мемарыяльная дошка якому ўпрыгожвае будынак народнага суда, побач з якім стаяў дом, дзе жыві пісьменнік...

Русым да плошчы 17 верасня. Менавіта тут, насупраць ДШМ, ёсць сквер, які мае назвацца скверам славытых землякоў. Спіс прозвішчаў пераконвае, што Глы-

бокае зусім невыпадкава стала чарговай сталіцай чарговага Дня пісьменства. Апрача ўжо названых твораў, глыбоцкую зямлю ўспавілі пісьменнікі Вацлаў Ластоўскі, Лявонцій Ракоўскі, а таксама — урадзенец вёскі Лужкі Элізэр Бэн-Егуда, які адрадыў іўрыт, і фундатар Язэп Корсак, чымі стараннямі і ўзнікла Глыбокае... І гэта далёка не ўвесь спіс мясцовых

Адно з музейных залаў аздабляюць работнікі культуры раёна Юрый Сычоў і Андрэй Ермалаеў.

“Rondo” для Танка

17 верасня культурная грамадскасць будзе адзначаць 100-годдзе з дня нараджэння народнага паэта Беларусі Максіма Танка. Кампазітар Ларыса Сімаковіч зрабіла сваё музычнае прынашэнне класіку — літаральна днямі скончыла партытуру оперы-rondo “Люцыян Таполя” паводле яго аднайменнай паэмы.

— Апошнім часам, — расказвае кампазітар, — у мяне склаўся плённае супрацоўніцтва з Нацыянальным акадэмічным народным аркестрам Беларусі імя Іосіфа Жыньовіча. Таму літаральна адразу пасля ранейшага падобнага праекта — мюзікла-прытчы “Апокрыф” паводле Максіма Багдановіча — атрымала прапанову напісаць штосьці паводле Максіма Танка. Я адразу ўзгадала гэтую паэму: яна не можа не натхняць!

Тэма прызначэння мастака і мастацтва, які можна заўважыць, скразная ў вашай творчасці. Бо яе вы ўзнімалі і ў “Апокрыфе”, і пры звароце да “Сымона-музыкі” Якуба Коласа ў творы “S-музыка”:

знакамітасцей. Над бюстамі асобных з іх працуе цяпер народны мастак Беларусі Іван Міско. Галерэя ў скверы, як кажуць, займае свой працяг: праз два гады Глыбокае будзе адзначаць 600-годдзе, а значыць, сквер пабагацее на кампазіцыі...

Да свята рыхтуюцца і Глыбоцкая дзіцячая школа імя Язэпа Драздовіча. Вобраз мастака-вандроўніка пад час Дня пісьменства ўвасобіць малады спецыяліст і выкладчык школы Уладзімір Гац.

І апошні “экскурсійны” аб’ект — нядаўна адкрыты Гарадскі дом культуры. Калі рыхтаваўся гэты рэпартаж, спецыяліст “Гродна-тэамамантаж” Раман Мілецкі дапамагаў гукааператару ГДК Сяргею Палякову наладзіць гука-асвятляльную сістэму з праграмным кіраваннем. Святло і гук, які сам будынак ГДК, — сапраўды ўнікальныя...

У свяце будуць удзельнічаць усе жыхары Глыбоцкага. “Нават кветкі стануць удзельнікамі Дня пісьменства!” — запэўніла аўтар азелянення горада Нэлі Гаро. Па ўсім атрымліваецца, што сваю “Новую зямлю” Алег Морхат будзе чытаць з гонарам.

Яўген РАГІН, наш спецыяльны карэспандэнт Мінск — Глыбокае — Мінск Фота аўтара

Працяг тэмы

Усе дарогі вядуць да брэнда?

“К” ужо ўзнімала праблему пад’ездаў да аб’ектаў філіяла Літаратурна-мемарыяльнага музея Якуба Коласа “Мікалаеўшчына”. На ўрачыстасцях з нагоды першай сустрэчы Янкі Купалы і Якуба Коласа карэспандэнт “К” задаў некалькі пытанняў на гэты конт намесніку старшыні Стаўбцоўскага райвыканкама Сяргею ШЭСЦЕЛЮ.

— Сяргей Яўгенавіч, які аб’ём работ запланаваны да юбілею Якуба Коласа на аб’ектах “Мікалаеўшчыны”?

— Мы заўсёды знаходзім агульную мову з кіраўніцтвам музея і гатовы пасільна дапамагаць у добраўпарадкаванні “Мікалаеўшчыны”. Толькі сёлета рэстаўрацыйна-аднаўленчыя работы вліся на тэрыторыі чатырох аб’ектаў

— Не могу не пацікавіцца, наколькі прывабны брэнд асобы Якуба Коласа ў турыстычным патэнцыяле раёна?

— Большасць турыстаў, якія едуць на вядомую ва ўсёй краіне турбазу на Нёмане “Высокі Берар”, а гэта тысячы чалавек у год, абавязкова наведваюць сядзібы філіяла музея Коласа. Гэта таксама як і вучні са школ навакольных

“Калі казаць пра набалелае пытанне з пад’ездам, то райвыканкам дамовіўся з дарожнікамі на конт укладкі пясчана-гравійнай сумесі. А таму да пачатку кастрычніка дарогі да сядзібы у Ластку і Альбуці, пад’езд куды ўскладнены, будуць добраўпарадкаваны”.

філіяла. Мы дамовіліся з дырэкцыяй музея Якуба Коласа, што частку затрат яны возьмуць на сябе (прыкладна 20 мільёнаў рублёў), а астатняя сума будзе выдаткавана з мясцовага бюджэту. На сёння амаль усе работы выкананы. Да прыкладу, вакол чатырох мемарыяльных сядзіб раённыя арганізацыі займаюцца аднаўленнем плота. Літаральна на гэтым тыдні заменены плот у Ластку і Смольні.

— Ці вырашыцца праблема з пад’язнымі дарогамі?

— Калі казаць пра гэта набалелае пытанне, то мы дамовіліся з дарожнікамі арганізацыямі на конт укладкі пясчана-гравійнай сумесі. А таму да пачатку кастрычніка дарогі да сядзібы у Ластку і Альбуці, пад’езд да якіх сапраўды складаны, будуць добраўпарадкаваны.

раёнаў, не кажучы ўжо пра мясцовых дзяцей. Акрамя таго, непадалёк ад Альбуці можна заўважыць альтанкі, зробленыя сёлета леснікамі для адпачынку турыстаў.

— Ці праўдзюцца ініцыятыва мясцовых жыхароў па адкрыцці аграсядзіб непадалёк ад музейных аб’ектаў?

— Сёння ў нас працуе адзінаццаць аграсядзіб. Зразумела, гэтага недастаткова. Прапрацоўваецца стварэнне некалькіх аб’ектаў для адпачынку турыстаў. І, у прыватнасці, яшчэ адна аграсядзіба хутка з’явіцца ў раёне.

К.А.

Рэпартаж праз стагоддзе з месца сустрэчы класікаў беларускай літаратуры чытайце на стар. 14.

Шукаюць сцэнарыі!

Тыя, каму цікава стварэнне кароткаметражнага кіно, могуць звяртацца ў “Беларускі відэацэнтр”.

Як паведамлі карэспандэнту “К” у гэтай установе, вельмі патрабуюцца арыгінальныя сцэнарыі, а таксама патэнцыйныя аўтары і рэжысёры для фільмаў хронаметражом ад адной да 15 хвілін. Чакаецца, што створаныя па гэтых сцэнарыях работы, у тым ліку, будуць удзельнічаць у прэстыжных міжнародных фестывалях кароткага метра.

— Фінансаванне, падтрымка і прасоўванне будучых праектаў за намі — за “Беларускім відэацэнтрам”, — кажа яго дырэктар Юрый Ігруша. — Галоўнае для нас — знайсці новых перспек-

тывных аўтараў ігравога кароткаметражнага кіно, якое цяпер на пад’ёме ў свеце. Прычым, патрабуюцца менавіта сцэнарыі і іх аўтары, бо знайсці для пастановкі рэжысёра, які ні дзіўна, куды прасцей. Найлепшыя дасланы нам сцэнарыі мы збіраемся аб’яднаць у кінаальманах, рэжысёрамі якога выступяць як пачаткоўцы, так і прызнаныя ў сферы беларускага кіно рэжысёры. Плануем, што праект прыме ўдзел у другім адкрытым Рэспубліканскім конкурсе на лепшы кінапраект, што, як чакаецца, пройдзе ў кастрычніку.

Заўкі і прапановы на стварэнне кароткаметражных стужак памерам 2 — 3 старонкі можна даслаць у “Белвідэацэнтр” па электроннай пошце на адрас cinemafilm@list.ru да 10 верасня.

Білет праз Інтэрнэт

З 1-га жніўня білеты на спектаклі Гродзенскага абласнога драматычнага тэатра можна набыць у выхадзячы з дому — пры дапамозе інтэрнэт-сістэмы Megatag.

— Мы першы драмтэатр, які займае падобную магчымасць, — зазначае карэспандэнту “К” дырэктар установы Ігар Гедзіч, — і, улічваючы той факт, што сучасныя камп’ютарныя тэхналогіі цяпер шырока выкарыстоўваюцца прадстаўнікамі як маладога, так і сталага пакалення беларусаў, наша ацэнка, лічу, цалкам апраўдана.

Як зазначаў кіраўнік тэатра, усталяванне неабходнай тэхнічнай апаратуры не запатрабавала значных фінансавых сродкаў. І ўжо сёння можна сцвярджаць, што на прапанаваную навінку гродзенцы і госці абласнога цэнтра адрэагавалі станоўча: электронных білетаў на тэатральныя прадстаўленні праз Сеціва набываецца ўсё больш і больш. З цягам часу, па перакананні Ігара Гедзіча, колькасць электронных квітоў будзе толькі павялічвацца, што, безумоўна, станоўча паўплывае на запаўняльнасць залы пад час вечаровых спектакляў і паспрыяе знікненню чаргаў перад касамі ўстановы.

Надзея БУНЦЭВІЧ

Выпускнікі вышэйшых і сярэдніх спецыяльных устаноў сферы культуры яшчэ ў ліпені выправіліся да першых месцаў працы. Даехалі далёка не ўсе. У бліжэйшых нумарах "К" мы прааналізуем сёлетняе кадравое становішча ва ўстановах культуры па рэгіёнах. Статыстыка па мэтавіках, завочніках і маладых спецыялістах запатрабуе, як падаецца, самага грунтоўнага асэнсавання. І тут без дапамогі спецыялістаў аддзела навучальных устаноў і працы з творчай моладдзю Міністэрства культуры краіны проста не абыйсца. Згаданыя даныя, на падставе якіх і сённяшняю кадравую сітуацыю можна ацаніць, і вызначыць нейкія прагнозы, яшчэ падсумоўваюцца. Але і без гэтага аналізу зразумела: кадры галіны старэюць, прытоку "маладой крыві", які цалкам бы кампенсаваў працэс, няма. А рucinная праца ў рэжыме "чакаю пенсіі" не спрыяе ўдасканаленню справы. Цяпер жа мы звярнуліся ў адзін з аддзелаў, дзе "карцінка" з выпускнікамі ВНУ і ССНУ з'яўляецца характэрнай для галіны.

Праца ў рэжыме "чакаю пенсіі"

Кадравы прагноз: гісторыя ў (не)адным раёне

Міграцыйныя варыяцыі

"К" пісала калісьці пра больш-менш эфектыўныя захады аддзела культуры Чашніцкага райвыканкама па прафэрыентацыі патэнцыйных работнікаў, па наладжванні іх далейшай вучобы і павышэння кваліфікацыі. І яшчэ тады газета згадала, што "міграцыя" маладых спецыялістаў укладаецца ў нескладаную схему. Пасля навучання ў ВНУ на месцы першага працаўладкавання трывала замацоўваюцца адзінкі (збольшага пры ўмове, што малады "кадр" — мясцовы, патрэбы ў кватэры не мае). З выпускнікамі ССНУ прыблізна тая ж варыяцыя. Праз два гады адпрацоўкі яны знікаюць, як снег увесну. Асабліва, калі паспыталі працу ў клубным "гарачым цэў". І ўвогуле можна пазбегнуць адпрацоўкі: паступіць, скажам, у профільную ВНУ ці выйсці ў дэкрэт. Нікога з маладых тут не асуджаю. Турбуе іншае пытанне: калі праца сельскага работніка культуры стане для яго, гэтага работніка, выгаднай? Але на рытарычныя пытанні адказаў не бывае па вызначэнні...

Таму пярэйдзем да канкрэтыкі. Начальнік аддзела культуры Чашніцкага райвыканкама Вольга Яскевіч кажа, што з пяці размеркаваных у рэгіён спецыялістаў працуюць толькі двое. Дзе ж астатнія? Адна сыхла ў дэкрэт. Астатнія пераўтварыліся ў дэтэктыва, высвятляе. Але вынікі пошукаў кадраве пытанне не вырашаць.

З пяці размеркаваных у рэгіён спецыялістаў працуюць толькі двое. Дзе ж астатнія? Адна сыхла ў дэкрэт. Астатнія пераўтварыліся ў дэтэктыва, высвятляе. Але вынікі пошукаў кадраве пытанне не вырашаць.

таў працуюць на сёння толькі двое. Гэта выпускніца Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта культуры і мастацтваў, мясцова, якая прыступіла да выканання абавязкаў работніка ЦБС, і выкладчык ДШМ, які скончыў Віцебскае музычнае вучылішча. Дзе ж астатнія, што скончылі сярэднія спецыяльныя ўстановы? Адна сыхла ў дэкрэт. Адзін паступіў у ВНУ. Лёс трэцяга Вольга Яскевіч, пераўтварыўшыся ў дэтэктыва, высвятляе. Але ў любым выпадку, як падаецца, вынікі пошукаў кадраве пытанне не вырашаць.

Старэем...

Дык што рабіць? Па словах начальніка аддзела культуры, сёння ў раёне 11 завочнікаў, 10 з іх навучаюцца ў ВНУ сферы. Гэтыя "мігрантамі" ўжо не стануць. Быццам бы здзел на перспектыву ёсць. І ўвогуле, больш за 90% спецыялістаў і кіраўнікоў раённай галіны (184 чалавекі) маюць вышэйшую і сярэдняю спецыяльную адукацыю. Але сярэдні ўзрост — 16 пенсіянераў, 8 чалавек — перадпенсійнага ўзросту. У наступным годзе на пенсію сядуць яшчэ 6 спецыялістаў... І калі ў ДШМ да бібліятэках кадравы дэфіцыт не такі адчувальны, дык клубы без маладых крэатыўшчыкаў застануцца незапатрабаванымі. І гэта адна з прычын таго, што маладое насельніцтва вёсак імкнецца займець гарадскую "прапіску".

Не варта забывацца і на тое, кажа Вольга Яскевіч, што маладому спецыялісту патрэбны не толькі заробак і жыллё, але і кваліфікаваны настаўнік, які ўвёў бы ўчарашняга студэнта ў вір культурнага жыцця. Да прыкладу, маладому балетмайстру ДК, каб захаваць стаўку, неабходна "гадаваць" не менш за тры калектывы. А гурткавай дзейнасцю абавязак спецыяліста-пачаткоўца не абмяжоўваецца: трэба яшчэ і масавыя мерапрыемствы ладзіць. Не кожны вытрымлівае такую нагрукку, нават пры падтрымцы спрактыкаванага старэйшага таварыша.

Хваробу варта ўжо не папярэджваць, а лячыць

Дарэчы, пра гэтую бездапаможнасць учорашніх студэнтаў (няхай сабе і неаблігі тэрэтыкаў), што з галавой акнуліся ў неабходнасць штодзённай практычнай самарэалізацыі, "К" пісала шмат разоў. Нават вясковага паходжання выпускнікі баяцца сяла, як агню, бо не маюць практычнай "напрацоўкі" ў абыходжанні ні з дзевяцімі, ні з пенсіянерамі, ні з людзьмі сярэдняга веку. Неаспрэчна, сістэму навучання варта ўсяляк набліжаць да жыцця. Але калі б толькі гэтым

абмяжоўвалася вырашэнне дадзенай праблемы... Уражанне такое, што нашы ВНУ і ССНУ сталі для выпадковых студэнтаў сродкам для атрымання дыплама, а не свядамай падставы для свярджэння сябе ў якасці носьбіта і прапагандыста сапраўды нацыянальнай культуры.

Нельга скідваць з рахункаў і тое, што мясцовыя ўлады часам ставяцца да "маладой культурнай крыві", мякка кажучы, не па-гаспадарску. І ў большасці выпадкаў спецыяліст, што здолеў пазбегнуць двухгадовай адпрацоўкі, патлумачыць сваю прафнепрыдатнасць наступным чынам: не было да мяне належнай увагі, адсутнічала добраўпарадкаванае жыллё... І ў большасці выпадкаў той малады работнік будзе таксама мець рацыю...

Як лячыць хваробу? Як паяднаць інтарэсы навучальных устаноў, што зацікаўлены ў павышэнні колькасці "платнікаў", а не якасцю іх навучання, і рэгіянальных аддзелаў культуры, дзе сярэдні ўзрост работнікаў (без уліку пастаяннай ратацыі маладых спецыялістаў) часам безнадзейна перавышае 40-гадовы ўзрост? І ці выправіць тут становішча аптымізацыя (узручненне) устаноў культуры на базе аграгарадкаў? У адказах на гэтыя пытанні — не заўтрашня, а ўжо сённяшня эфектыўнасць галіны...

Словам, тэму кадравых прагнозаў мы працягнем у бліжэйшых нумарах.

Яўген РАГІН

З гэтым кутком Лагойшчыны так ці іначай звязана большая частка жыцця Песняра — юнаком ён тут праходзіў "жыццёвы ўніверсітэт", а потым неаднаразова вяртаўся, каб папоўніць нацыянальную літаратуру чарговым шэдэўрам. У Акопах Купала напісаў ці не ўсе свае лепшыя творы — "Паўлінку", і "Раскіданае гняздо", і "Магілу льва", і "Бандароўну", і "Тутэйшых"...

Аднак жыццё пісьменніка складаецца не толькі з працы за рабочым сталом, але і з няспешных вандровак ды адведзінаў суседзям. Таму мемарыяльную шылду з тэкстам "Тут быў Купала" ў гэтых мясцінах можна смела ўсталяваць ці не на кожным дрэве. Цяжэй, нагэўна, знайсці той лапкі, дзе Песняру ніколі не давялося пабываць...

У той самы час, загадчык філіяла "Акопы" Дзяржаўнага літаратурнага музея Янкі Купалы Валянцін Жарко называе ладны шэраг тапонімаў, якія варта абавязкова згадаць у біяграфіі класіка — і не "праз коску", а менавіта асобным радком. І вось там памятныя знакі выглядалі б папраўдзе дарэчы. Але... іх няма.

"Убачыце смецце, а потым — налева"

Дабірацца да Харужанцаў, дзе знаходзіцца філіял "Акопы", давялося на веласіпедзе. І гэта не прыкмета, а сурова неабходнасць: рэйсавыя аўтобусы завітваюць у вёску ўсяго пару разоў на тыдзень. Адпаведна, разлічваць на гэты транспарт турысту наўрад ці выпадае.

— Індывідуальныя наведвальнікі ў нас бываюць даволі рэдка, — прызнаецца Валянцін Жарко. — Дый яно і зразумела: паспрабуй тут дабрацца самаходзь...

Збочыўшы з мядзельскай шашы на "бетонку", неўзабаве трапляю ў вёску Карпілаўка. Ці, дакладней, былую вёску? У яе цэнтры стаіць вялізны валун з мемарыяльнай шыльдай у гонар апошняй жыхаркі, якая памерла год таму. Але месца пахільных хатак занялі сучасныя катэджы-лешчыцы.

Лаўлю сябе на думцы, што сёння Купала наўрад ці пазнаў бы гэтыя мясціны. Ад многіх знаёмых яму адрасоў не засталася і слядоў. Вось, прыкладам, тая ж Карпілаўка. Малады паэт быў тут вельмі часта — хадзіў пехатою спярша з Селішча, а потым і з Аколаў. Сядзіба належала беларускаму пісьменніку Антону Лявіцкаму, вядомаму

Сярэднявечча ззяла не вечна

А пачыналася ўсё яшчэ з Сярэднявечча і Адраджэння, з творчасці трубадураў-трувераў-менестрэляў. І шансонам называлі ўсяго толькі французскія песні гэтага часу. Швецыя і духоўныя Карацей, на розныя тэмы, уключаючы любоўную. А такія ж італьянскія называлі мадрыгаламі, што перакладалася як "песня на матчынай мове". Ёсць і беларускі аналаг — канты. Звярніце ўвагу: у тыя часы шансон азначаў жанр, а не стыль. Наступны пік папулярнасці слова "шансон" прыпаў на часы Французскай рэвалюцыі. Потым — на мяжу XIX — XX стагоддзяў. Далей — на 1950-я. Але ўсё гэта — у дачыненні да французскай культуры.

У 1990-я з'явіўся так званы "рускі шансон", калі замест "Паслухайце блатныя песні" стала гучаць "Паслухайце шансон". Ну, а з адкрыццём у суседзям радыёстанцыі (а цяпер і тэлеканала), з заснаваннем радыёшчыкамі 10 гадоў таму нацыянальнай прэміі "Шансон года" на першаснае значэнне слова ўвогуле забыліся.

Муры і "Мурка"

Дык што такое шансон сёння? Ды ўсё, што заўгодна. Галоўнае, каб не падпадала пад фальклор, эстраду, класіку, джаз. Стылістыка, адпаведна, — самая простая. Бо галоўнае — дэмакратычнасць. Спевы пра тое, што хвалюе і баліць. Аўтары і выканаўцы выступаюць у адной асобе. Таму адна катэгорыя абірае крмінал, другая — каханне. А можна і "два ў адным", прыкладам чаго — колішняя "Мурка". У гэтым энесе

праз свой імпазантны псеўданім Ядвігін Ш. Як мяркуюць даведчыкі, менавіта старэйшы сябра ў свой час падахвоціў юнака да творчасці на беларускай мове.

Ад сядзібы не засталася, лічы, нічога. Хіба толькі абазнаны чалавек разгледзеў бы ў гаі рэшткі парку. Затое ў гушчары прытаіўся ДАК Мінскага УРа. Паколькі вайна абышла яго бокам, захаваўся ён даволі няблага. Хоць і не "па тэме", але... усё адно адметнасць. У любым выпадку, знайсці месца — нескладана. Яно "маркіравана" валуном, на якім можна ўбачыць шыльду "Гісторыка-культурная

Добры трымер не пашкодзіў бы

Зрэшты, яшчэ гадоў дваццаць таму ў падобным стане былі і самі Акопы, куды Бянігна Луцэвіч перабралася ў 1909 годзе. Хіба некалькі адмыслоўцаў ведалі шлях да згубленых пасярод гаёў падмуркаў хутара. Натуральна, ніякія экскурсіі туды не ладзіліся.

Сёння ўсё выглядае зусім іначай. Тэрыторыя сядзібы пазначана новай драўлянай агароджай, а трава там ніколі не паспявае вырасці хаця б па шчыкалатку. І адразу відаць, што памяць пра Купала сапраўды захоўваюць шчыра ды рупліва. Хто і якімі сіламі? Адказ такса-

Артыкул

Захапляючыся творами пісьменніка, чытач нярэдка прагне прасякнуцца той атмасферай, якая непасрэдна натхняла аўтара: а раптам менавіта ў ёй тоіцца разгадка сакрэту ягонага таленту? У біяграфіі Янкі Купалы таксама ёсць такое месца: колішні хутар Акопы дзі яго ваколіцы. Ды вось толькі... пра масавыя паломніцтвы ў тыя мясціны казаць пакуль не выпадае. Чаму? У пошуках адказу на гэтае пытанне карэспандэнт "К" праехаў звыклымі для Купалы маршрутамі, пра якія згадаў у "купалаўскім" нумары "К".

каштоўнасць". А вось адшукаць хутар Селішча без "правадніка" наўрад ці атрымаецца.

— Вунь бачыце купку дрэў сярод жыта? — паказвае Валянцін Жарко. — Там ён колісь і знаходзіўся.

Ніякіх указальнікаў няма. Адзіная "асабліва прыкмета" — гэта звалка быгавых адходаў, што знаходзіцца ля гравійкі. Убачыўшы яе, трэба збочыць і прайсці колькі соцень метраў па ледзь заўважнай сцяжынцы — мабыць, гэта след ад трактара. Звалка ў тых ваколіцах толькі адна, таму не пераблытаецца. І чамусьці акурат ля мемарыяльнага месца.

Між тым, Селішча неаспрэчна адносіцца да той катэгорыі купалаўскіх мясцін, дзе Купала не проста "быў". Гэты хутар сям'я Луцэвічаў арандавала ажно дзевяць гадоў — з 1895 па 1904. Менавіта тут падлетак рабіў першыя "стробы пярэ" — тады яшчэ на польскай мове. Тут яго напаткала і найвялікшая трагедыя — спатачку смерць бацькі, а потым брата і сестраў... І вось, сёння гэтае месца ўяўляе з сябе проста купку дрэў непдалёк ад звалкі.

Шансон апошнім часам — не сон. І не шанц. Тым больш, не нейкі там "шанц у сне" — самая трывалая рэчаіснасць. Слоўца "шансон" сёння стала настолькі распаўсюджаным і шматзначным, што часам заблытацца можна ў яго сэнсах. У перакладзе з французскай (а само слова, лічаць, паходзіць з латыні) "шансон" гучыць як "песня". Проста песня — і больш нічога. Але ж як толькі слова становіцца тэрмінам, тут і пачынаюцца разыходжанні. Хача да нядаўняга часу іх практычна не было.

Канцэрт № 2: не выносім на людзі тое, што "для душы"?

шансон застаўся верным свайму першаму прызначэнню — абслугоўваць побыт. І калі мы гэта ўсвядомім, тады і зразумеем канчаткова прычыны такой папраўдзе шалёнай папулярнасці.

Сёння, гэўна, шансон значна павялічыўся ў колькасці. І гэта заканамерна. Бо ён стаў справай прыбыткавай: сумы ганарараў, што атрымліваюць найбольш вядомыя прадстаўнікі жанру, перавышаюць, часам вельмі значна, "эканамічныя паказчыкі" самых раскручаных эстрадных зорак. Але колькасць не заўсёды пераходзіць у якасць.

Адзін з самых блізкіх папярэднікаў сучаснага шансона — так званая аўтарская песня, што абавязана сваім нараджэннем 1960-м і пакаленню "шасцідзясятнікаў", а сярод "класікаў" мае Уладзіміра Высоцкага. Асабліва сучасна жанру — перавага паэтычнага складніка над музычным, а ў самой літаратурнай аснове — незашмальчаваныя тэмы, трэпныя словы, глыбокі сэнс.

У цяперашнім шансоне ад усяго гэтага засталася, мабыць, другасная роля музыкі. Дадайце сюды такую ж другасную ролю слоў: ці штосьці зусім не літаратурнае, ці штосьці, зноў-такі, да болю пазнавальнае — з разраду "я

ма відавочны: аб'ект знаходзіцца на балансе згаданага філіяла музея, створанага ў 1992 годзе.

— У нашым штаце — усяго тры адзінкі, а працу даводзіцца рабіць самую разнастайную, — кажа Валянцін Жарко. — Не толькі экскурсіі праводзіць, але і за "гаспадаркай" сачыць таксама. Тэрыторыя ў нас — болей за 6 гектараў, але, як бачыць, з касьбою спраўляемся. Хаця добры трымер, па шчырасці, не пашкодзіў бы...

Месца хутара стала аб'ектам паказу — разам з музеем у Харужанцах яго наведвае трычатыры тысячы чалавек штогод. І ўсё гэта — "малымі сіламі". Якія ўкладанні патрэбны, каб маркіраваць палю ў лесе з дапамогай "падручных сродкаў"? Мусіць, не толькі ў мяне даўно ўзнікала пытанне: чаму ў якасці "штаб-кватэры" музейнага філіяла былі выбраны Харужанцы, а не ўласна Акопы? Здавалася б, "навадзел" на адвольным месцы апырыёры прайграе аднаўленню сядзібы на яе падмурках.

З гэтым, вядома, не паспрачаешся, але... Па словах Валянціна

гэта ведаю". Усё гэта, дарэчы, — недахопы і расійскай (а з ёй і беларускай) эстрады. Толькі поп-зоркі намагаюцца прыхаваць свае хібы аранжыроўкай, іншымі гукавымі эфектамі, а таксама прыгожым "малюначкам": знешнасцю выканаўцы, падтанцоўкамі, а то і цалкам пастаўленым выйгрышным нумарам. Дый самі песні часцей схіляюцца да гучных-хуткіх-танцавальных, чым да ціхіх-спавядальных".

Апошнім і прыцягвае шансон. Калі мастацтва дэманструе тое, на што не здольны астатнія, дык шансон, наадварот, быццам прапаноўвае: маўляў, рабі, як мы — ты гэта зможаш без праблем. Карацей, побыт. І гэтае адно слова, між іншым, тлумачыць усё астатняе. Найперш, ту шалёную, неверагодную, папраўдзе "народную" папулярнасць шансона, з якой не могуць параўнацца іншыя жанры эстрады.

Вам "як гасцям" ці "як сабе"?

"Карцінка", што называецца, з туры. Фальклорны фестываль. Удзельнікі спраўна выконваюць падрыхтаваныя нумары. Выступаюць заўзята, з натхненнем і любоўю — можна ска-

Жарко, музей у саміх Акопах за- патрабаваў бы шматкроць болей і выдаткаў, і клопатаў — як і кожная новая ўстанова пасярод лесу. Тым болей, лес тут — самы сапраўдны, і ніякіх камунікацый у ім, вядома, не прадугледжана.

Зрэшты, Купала там таксама пра- цаваў не пры электрычнай лямпачцы. Але ж тут паўстае і яшчэ адна прабле- ма — кадры. Яна не абмянае і музей у Харужанцах — супрацоўнікам да- водзіцца дабірацца туды самаходзь з іншых вёсак. А вось цягнуцца праз лес штодня і ў любое надвор'е ахвотнікаў было б яшчэ меней.

насю. Я ці не ўпершыню меў нагоду пашкадаваць, што не парупіўся ўзяць з сабой бутэльку вады: ад Харужанцаў да бліжэйшай крамы — кіламетраў пятнаццаць. Бо вёскі такія, што няма каму ў тых крамах хадзіць.

І на гэтым непрыглядным фоне сядзіба музея тым болей уражвае. Зграбны драўляны дамок, які стаў удалай архітэктурнай стылізацыяй пад сялянскае жытло тых часоў, "пасаджа- ны" на пагорку, дазваляючы ацаніць "альпійскі" ландшафт Лагойшчыны. Яго атачае маленькі "дэндропарк" з прыгожымі туямі ды клумбамі. Ды і ўвогуле — кожны куток немалой

А мясціны там сапраўды маляўні- чыя. Прырода плюс добраўпарадка- ванне ўтварылі выдатны сімбіёз. Таму і не дзіва, што наведвальнікам хочацца застацца там як найдаўжэй. І музей пра- дугледжвае для іх такую магчымасць — там арганізаваны спецыяльныя месцы для пікнікоў. А непадалёк ад дома — сця- на, якая можа стаць ідэальнай пляцоў- кай для літаратурных і музычных орен айр. Як распавёў дырэктар філіяла, яны і сапраўды там рэгулярна ладзяцца. Але... з перыядычнасцю прыкладна раз на год.

Што ні кажы, але гэты аб'ект патра- буе маштабнай "раскруткі". Не толь- кі сярод школьнікаў Міншчыны, якія

льная. Навучыцца праводзіць экс- курсіі для новага загодчыка аказа- лася не так і складана, а адказнай жыццёвай пазіцыі і таленту кіраўніка яму, пэўна, не займаць. А гэта — ба- дай галоўнае.

"Праехаў міма"

Развітаўшыся з Валянцінам Жарко, працягнуў вандроўку "сцэжкамі Купа- лы". За пару кіламетраў ад Харужан- цаў — вёска Малья Бясыды, якая колісь належала пану Зыгмунту Чаховічу. Ён ставіўся лепшай у ваколіцах хатняй біб- ліятэкай, дазваляючы карыстацца ёю і цікаўнай мясцовай моладзі. Натураль-

кі, але, як кажуць, працулы музей. Праўда, наведаль яго, на жаль, не атрымалася. Для кагосьці лета — ту- рыстычны сезон, а для кагосьці — канікулы... Ужо пасля камандзіроўкі стала вядома, што школа тут 1 верас- ня не распачне чарговы навучальны год: няма вучняў...

Зрэшты, і было іх у той школе — зу- сім вобмаль. Падаецца, у гэтым кутку нават буйныя некалі вёскі могуць па- ўтарыць лёс даўно забытых хутароў. Канешне, яны не знікнуць зусім, але пе- раўтворацца ў "дачныя пасёлкі" — што пасляхова адбываецца ўжо і цяпер. Але "пасёлка" — не зусім вёска. У яго няма

Для "паломніка" — звалка?

на, юны Ян не грэбаваў такой магчымасцю. І вось, у адзін цудоўны дзень ён даведаўся, што пан — незвычайны! Ён быў камандзір інсургентаў, паплечнік Каліноўскага, які не здрадзіў сваім поглядам і ў стальнім веку. Пагадзіцеся, цяжка пераацаніць гэтае знаёмства для фарміравання све- тапогляду Купалы!

Зразумела, ад той сядзібы ўжо нічо- га не засталася. Праехаў міма.

Неўзабаве ўсё тая ж "бетонка" прывяла мяне ў вёску Бяларучы. Пят- наццацігадовы Ян мусіў пераадоль- ваць гэтыя 13 з нечым кіламетраў пе-

ні векавых традыцый, ні гістарычнай памяці. І, мабыць, менавіта імя Янкі Ку- палы ў перспектыве можа стаць сапраў- днай панацэяй для гэтага рэгіёна.

Далей за Бяларучамі — вёска Ма- чаны, куды Ян у хлапечым веку так- сама выпраўляўся па асвету. Яшчэ далей — Бараўцы, дзе сям'я Луцэвічаў пэўны час арандавала гаспадарку... І гэты спіс можна доўжыць і доўжыць.

— Прататыпы герояў "Паўлінкі" жылі на хутары Рубеж, што зусім блі- зка ад Акопаў, — казаў Валянцін Жар- ко. — Але ж сёння мы там ужо нічога не ўбачым.

Пакуль што памяць пра колішнія хутары яшчэ жывая, і ёсць хаця б ко- льякі асобаў, якія могуць паказаць ту- ды шлях. Але калі не падмацаваць яе нейкімі матэрыяльнымі знакамі, яна можа неяк неўпрыкмет знікнуць.

Ілья СВІРЫН, наш спецыяльны карэспандэнт Мінск — Лагойскі раён — Мінск

Нашы карэспандэнты часта карыста- юцца веласіпедам у якасці транспар- ту для камандзіровак. Урэшце, ровар сапраўды знаходка для журналіста: спы- няйся, дзе хочаш, рабі здымкі ў самым непразлым гушчары, выбірай марш- рут па любой дарозе...

У доказ таму — фінал сёлетняга вепа- тура "К" на стар. 10 — 11.

Чаму карэспандэнт "К" праехаў міма некаторых мясцін "купалаўскага" рэгіёна?

Тым болей, экскурсіі ў Акопы — "се- зонная прапанова". Узімку аўтобусы туды не ездзяць — па той прычыне, што гэтай парой трапіць туды можна хіба на лыхах або ўсодыходзе. Некалькі кіла- метраў, якія аддзяляюць былы хутар ад "бетонкі", даводзіцца пераадольваць па звычайнай лясной дарозе, дзе ніколі не бывае снегаачышчальнага тэхніка.

Чым уражвае інфраструктура?

Ёты куток Міншчыны не назавеш дагледжаным, ды і элементарная інфраструктура ўражвае сваёй адсут-

сідзібы дагледжаны сапраўды з лю- боўю. Ізноў жа, сіламі маленькага персаналу.

— Не так даўно давлялося нават плітку на сцяжынцы да музея самім перакла- даць, — кажа Валянцін Жарко.

Але ўбачыўшы з дарогі прыгожы краявід, варта, усё ж, глядзець пад ногі. Невялічкі адрэзак асфальту, што вядзе ад "бетонкі" да музейнай брамы, — гэта адны выбоіны. Як адзначыў дырэктар філіяла, ён ужо звяртаўся да кіраўніцтва Лагойскага раёна з просьбай вырашыць гэтую праблему (тэрыторыя, усё ж, не музейная) і атрымаў станоўчы адказ.

сёння ўтвараюць асноўны кантынгент наведвальнікаў. Балазе, "раскручваць" ёсць што. У гэтае месца можна з гона- рам запрасіць любога турыста.

...Цікава, што Валянцін Жарко — зусім не купалазнаўца і ўвогуле не гуманітарый па адукацыі. Ён мае больш як саракагадовы стаж працы ў сельскай гаспадарцы — у тым ліку і на пасадзе дырэктара саўгаса. Але перакананы, што свой унёсак у ша- нанне памяці Песняра мусяць ра- біць не толькі "вузкія спецыялісты" і профільныя арганізацыі — гэта справа сапраўды народная, усеагу-

хатой. І шлях па асвету — у народнае вучылішча — быў сапраўды няпросты, хаця б праз уласцівыя гэтым мясцінам перапады вышынь.

"Папраўдзе кажучы, паступіўшы ў гэтае вучылішча, я ведаў больш, чым патрабавалася праграмай", — пісаў потым Янка Купала. Таму і скончыў яго менш чым за акадэмічны год.

Будынка народнага вучылішча, дзе будучы класік атрымаў свой атэ- тат, ужо не захавалася. Але ж на будынку школы, што паўстала на яго месцы, усталявана мемарыяльная шыльда, а ў ёй самой ёсць невяліч-

А цяпер — шансон!

заць, жывуць народнымі песнямі. Сы- шоўшы са сцэны і нават не пераапра- нушыся, запрашаюцца на фурштэт для гасцей і ўдзельнікаў. І тут пачынаецца "канцэрт № 2". Нічога з таго, што гуча- ла колькі хвілін раней. Адно шансон.

Для параўнання — яшчэ адна за- малёўка. Іспанія. Выхадны. Народ вы- праўляецца за горад. Сем'ямі. З усімі наступствамі, уключаючы вопнішча ў спецыяльна адведзеных для гэтага мес- цах. Пасля частавання ў рукі бярыцца гі- тара (падрэсплю, звычайная акустычная гітара, а не магітафон ці плэер з калон- камі) — і пачынаюцца, як кажуць у такіх выпадках, "танцэўшманцы на палян- цы". Але — ніякай звыклай "дыскатэкі", бо моладзь і дзеці танчаць... народныя танцы. Дарослыя дапамагаюць ім правільна засвоіць асноўныя рухі, якія потым складаюцца ў больш ці менш мудрагелі- стых, у залежнасці ад майстэрства, імпра- візацыі. Ёта — для душы, для сябе.

Яшчэ адно назіранне — з Літвы. На- ша ўдзельніца маладзёжнага летняга лагера, што быў сумесным беларуска- літоўскім праектам, надта хутка вяр- таецца з начной дыскатэкі. Не проста незадаволеная, а яшчэ і раззлаваная: "Падманулі! Ётыя літоўцы адно свае карагоды водзяць. Ды ад нас чакаюць, што мы ім штосьці "фальклорнае" буд- дем скакаць. Аб'яцалі ж — дыскатэку!" Падобныя фальклорныя дыскатэкі здараюцца і ў нас, але гэты рух яшчэ толькі пачынае сваё распаўсюджванне. Ды

ўсё ж надта "разведзены" ў нас розныя бакі фальклору і побыту. Бы штосьці зусім несумяшчальнае. Фальклор — для сцэны, для адпаведных фестываляў і іншых святаў. Шансон — для душы. Вось і атрымліваецца рэзкі падзел на тое, што "сабе", а што "людзям". Усё быццам бы ў адпаведнасці з нашай ментальнасцю, калі гасцям выстаўляецца ўсё самае леп- шае, а сабе — што застаецца. Няўжо ж нельга неяк сумясаць? Каб "сабе" было тое ж, што і людзям?

Насамрэч, прыклады такога "су- мяшчэння" ёсць. Беларускі класік Рыгор Пукст у адным з квартэтаў пра- цягваў больш чым сумнеўную па са- вецкіх часах песеньку "Цыплёнок жа- рены". Але ж як па-майстэрску, з якім непрыханым гумарам ён гэта зра- біў! Запіс твора і дагэтуль захоўваецца ў фондах радыё як класічны рарытэт. Дый расійскі Хор Турэцкага больш як дзесяцігоддзе таму зрабіў папраўдзе філігранную апрацоўку "Муркі" — цу- керка, дый толькі! Але апошнім часам з'яўляюцца такія "тэндэнцыі сінтэзу", што не на жарт насцярожваюць.

Шансон і фолк — адно і тое ж?

Не так даўно наша тэлебачанне па- чало новы цыкл праграм — "Наперад у мінулае!". Вядучыя выпраўляюцца ў "фальклорную экстедыцыю" — і адну са знойдзеных народных песень "вяр- таюць у народ" у выгледзе сучаснай

"Карцінка", што называецца, з натуры. Фальклорны фестываль. Удзельнікі выступаюць заўзятая, з натхненнем і любоўю — можна сказаць, жывуць народнымі песнямі. Сышоўшы са сцэны і нават не пераапра- нушыся, запрашаюцца на фурштэт для гасцей форуму. І тут пачынаецца "канцэрт № 2". Адно шансон.

эстраднай апрацоўкі. Уласна кажучы, сама "методыка" такога збіральніцтва працягвае традыцыі, закладзеныя фалькларыстамі і кампазітарамі XIX стагод- дзя: сабраў, апрацаваў, "вярнуў". Розніца хіба ў стылістыцы. І вось тут пачынаецца самае цікавае! Сярод влізных фальк- лорных пластоў кампазітар-рамантыкі абіралі, найперш, песні з ярка выяўле- най мелодыяй — чым больш працяглай, тым лепей. Творцы XX стагоддзя звярта- ліся, наадварот, да як мага больш стара- даўніх прыкладаў, заснаваных на сціслых папеўках і іх "магічных" паўторах. Што ж адшукалі ў адной са згаданых праграм?

Па-першае, фальклор збіралі ў... адным з сучасных аматарскіх калекты- ваў, рэпертуар якога можа выклікаць пытанні. Па-другое, сярод песеннай "спадчыны" выбар спынілі на песні, што ўжо сама па сабе блізка да шан- сонна. І шляхам далейшай апрацоўкі канчаткова зрабілі з яе... шансон. Не паверыўшы сваім вушам, я паасобку звярнулася да некалькіх прафесійных этнамузыкалагаў, кандыдатаў ды да- ктараў навук. Праспявала ім абраную

ў праграме "народную" мелодыю і па- прасіла вызначыць, да якой групы фальклорных твораў можна яе аднесці.

— Дык гэта не фальклор! — адказалі яны мне ў адзін голас. — Штосьці пад- абнае назіраецца заўсёды. Толькі раней, прыезджаючы да бабулек, можна было часам пачуць ад іх песні з рэпертуару... Алы Пугачовай — вядома, перайначы- ныя, з іншымі словамі, у аля народнай, так бы мовіць, "апрацоўцы". І з амаль абавязковым каментарыем: маўляў, гэта яшчэ мая прабабка спявала. Цяпер жа Пугачова мяняе шансон. Прычым часцей за ўсё выявіць "плагіят" бывае вельмі складана: у песні "цэпуюцца" не працяглыя фрагменты мелодыі, а хіба толькі асобныя фразы, меладыч- ныя ходы. "Канструкцыя" складаецца быццам бы новая, але — цалкам з рас- паўсюджаных сёння "цаглінак", што складаюцца так званы "музычны слоўнік эпохі".

Так што — маем тое, што маем. Па- мятаю, як на адзін з фэстаў беларускай камернай музыкі везлі цэлы "рафік" навукоўцаў. Не паспеўшы ад'ехаць ад

сталіцы, вадзіцель уключыў на ўсю моц музыку — вядома, шансон. Прафесура паспрабавала гэтак мякка, інтэлігентна прасіць, каб той выключыў гэты "кры- мінал" — ва ўсіх сэнсах слова. Ці замя- ніў бы яго на штосьці іншае. Ці хаця б проста сцішыў. Вадзіцель спыніў машы- ну і запытаў: "Вы хочаце даехаць нар- мальна ці з аварыяй?" Дарэчы, у ад- ной з рэспубліканскіх газет за подпісам "Вадзіцель" была змешчана даная ў рэдакцыю падзяка, што трансправалі канцэрт шансона са "Славянскага ба- зару ў Віцебску". Але ж па тэлебачанні паказвалі і многае іншае з гэтага фес- тывалю, мноства куды больш цікавых, па-мастацку вытрыманых праграм.

Дык у чым выйсце? Ці нам так і на- канавана жыць у "эпоху шансона"? Сапраўды, змагацца з ім — безвыніко- ва. Бо ўсодынісны "рускі шансон", "пад- чэлены" нашымі музыкантамі, гатовы захапіць усю культурную прастору. Але ён — усяго толькі наступства, а зусім не першапрычына. Спецыялісты кажуць, справа ў чалавечай псіхалогіі, сціпнай рабіць сенсацыю на крымінальных і любоўных тэмах. А яшчэ прычына — у агульным культурным узроўні.

Так што галаўным бодем у такіх умовах павінны стаць нашы дзеці. І тая гукавая аўра, што іх ахінае. Бо калі з маленьства яны будуць чуць адно "шан- соннае фолк", дык наўрад ці надалей змогуць успрымаць музыку ва ўсім кангламерале разнастайных жанраў і стыляў, накіраваных на штосьці сапраў- ды "разумнае, добрае, вечнае".

Надзея БУНЦЭВІЧ

Усебеларуская выстаўка сучаснага мастацтва атрымала новую назву "Першае мінскае трыенале сучаснага мастацтва "БелЭкспаАрт-2012". "На сёння — гэта галоўная навіна, — адзначыў куратар трыенале Аляксандр ЗІМЕНКА. — Кіраўніцтва краіны падтрымала ідэю трансфармаваць адзінкавую выстаўку ў падзею, якая будзе ладзіцца раз на тры гады ў сталіцы. І гэта вялікі крок наперад".

Тэрміны правядзення выстаўкі перанесены на канец лістапада 2012-га. Адказнаць за галоўную падзею года ў сферы культуры ўзяў на сябе Цэнтр сучаснага мастацтваў. Каб разабрацца ў тым, на якім этапе зараз работа над трыенале, і што мы на ім убачым, "К" звярнулася да Аляксандра Зіменкі, які, скарыстаўшыся кінапрыёмам прасоўвання прадукту, раставіў нам хутчэй слоўны "тызэр", а не паўнаватарскі "тэйлер" будучай выстаўкі...

На жаль, сёння мы не можам казаць пра тое, што ў нас ёсць імёны, якія прэтэндуюць на, так бы мовіць, сусветныя інавацыі, але маем аўтараў, хто першымі ў межах рэспублікі пачыналі выкарыстоўваць незвычайныя матэрыялы, спрабавалі штосьці новае. І я хачу пазнаёміць з імі публіку.

— Мне падаецца, што сама ідэя нараджае спосаб выказвання, адпаведную думку мову, форму. Ці не так?

— З аднаго боку, вы маеце рацыю, але калі ўважліва прааналізаваць гісторыю выяўленчага мастацтва, можна убачыць, што мастакі выказваліся на зусім невялікі пералік тэм: міжасабовыя стасункі, экзістэнцыйныя пытанні, асэнсаванне гістарычных падзей... Колькасць сюжэтаў у мастацтве — зусім невялікая, прынцыповым з'яўляецца яго — сюжэта — раскрыццё. Да прыкладу, сённяшні мастак можа ўзяць біблейскую прытчу і выклаці яе ў манеры майстроў Адраджэння. Але ці будзе тое сучасным мастацтвам? Мне падаецца — не. Гэта — дэманстрацыя майстэрства аўтара, аднак не яго новай ідэі. А можна прачытаць той жа біблейскі сюжэт у суперрэалістычнай жывапіснай манеры — і твор адразу набывае актуальнае гучанне.

за такі кароткі тэрмін. Таму было вырашана паспрабаваць паказаць працэс развіцця сучаснага мастацтва ў Беларусі пачынаючы з 1991 года — за 20 гадоў незалежнасці дзяржавы. Падкрэслію, сучаснага мастацтва, contemporary art.

— Хто з мастакоў прыме ўдзел у выстаўцы?

— Дакладна казаць пра творы і нават пра канкрэтныя імёны яшчэ зарана. Вядзецца работа ў гэтым рэчышчы: ладзяцца сустрэчы з аўтарамі, абмяркоўваюцца пэўныя варыянты, але дакладна сказаць вам, хто прыме ўдзел у выстаўцы, пакуль не магу.

— Уладзімір Цэслер, Артур Клінаў, Сяргей Кірушчанка... — магчыма, можна назваць хоць некалькі імёнаў?

— Магу сказаць толькі тое, што імёны такога ўзроўню абавязкова будуць прадстаўлены. Аднак вядзецца, паўтараючы не на рэгаліі і званні, а на тое, наколькі творы мастака адпавядаюць агучнай вышэй канцэпцыі, наколькі яго працы сталіся знакавымі для апошніх 20 гадоў, пакінулі след у гісторыі беларускага мастацтва. На дадзены момант наша куратарская група павінна дазнацца пра тое, што адбываецца ў гэтай краіне, у еўным мастацкім полі. Але, на жаль, мы і на рэ-

— Так, і сёння з імі вядуцца перамовы. Тэрытарыяльнае размяшчэнне беларускіх аўтараў, на мой погляд, не з'яўляецца прынцыповым. Яны вырастлі, выхоўваліся, атрымалі адукацыю тут, і, нягледзячы на тое, што працуюць і рэалізоўваюцца сёння ў іншых краінах свету, па-ранейшаму застаюцца нашымі мастакамі. І мы будзем вельмі рады, калі атрымаецца вырашыць усе пытанні па фінансаванні іх працы, транспарціроўцы работ. Паўтараю, мы імкнёмся прадставіць беларускае мастацтва па максімуме.

— А што да замежных удзельнікаў?

— Мы не адмаўляемся і ад гэтага кірунку, але калі і будуць замежныя аўтары — дык літаральна адзінкі. Бо мне падаецца больш мэтазгодным на Першым трыенале прадставіць менавіта айчынных жывапісцаў, фатографістаў, скульптараў, графікаў, артыстаў перформансу, музыкантаў і г.д., чым замежных. Калі дзякуючы Мінскаму трыенале беларускі глядач даведаецца пра беларускае сучаснае мастацтва на прыкладзе аўтараў і іх твораў — буду лічыць сваю задачу выкананай. Бо ў першую чаргу публіка павінна дазнацца пра тое, што адбываецца ў гэтай краіне, у еўным мастацкім полі. Але,

вядома, фармат наступных трыенале можа і павінен быць іншым.

Плануем запрасіць на Першае мінскае трыенале замежных экспертаў: мастацтвазнаўцаў, галерыстаў — побач з беларускімі спецыялістамі. Каб даць магчымасць на базе выстаўкі арганізаваць дыскусійную пляцоўку і вызначыць перспектывы, шляхі развіцця беларускага сучаснага мастацтва. Мы цудоўна разумеем, што падобныя гутаркі, абмеркаванні — неабходная частка трыенале. І хачу падкрэсліць, што зацікаўлены ў самых розных пунктах погляду на нашу працу і працэс развіцця сучаснага мастацтва ў краіне.

— Аляксандр, не магу не спытаць вас і пра істотны момант рэалізацыі вашых ідэй — фінансавы. Наколькі рэальнай яна падаецца?

— На гэты праект Міністэрства культуры выдаткоўвае дастаткова вялікія грошы, але агульная сума я не стану. Вядома, нам цяжка "Цягацца" з такімі фестывалямі, як "Славянскі базар у Віцебску", "Лістапад". Але падтрымка, якую аказвае Міністэрства культуры нашаму форуму, — вельмі сур'езная. Магу адзначыць, што менавіта міністр культуры даў назву трыенале — і гэта не адзіны прыклад яго ўвагі да праекта.

Акрамя таго, Цэнтр зацікавіў і некалькіх буйных спонсараў, што ўсяляе аптымізм. Скажам, адзін банк выдаткоўвае сродкі на каталог трыенале. Не адмовіўся ад падтрымкі праекта і горад, за што мы вельмі ўдзячныя. Натуральна, сітуацыя, калі дапамогі замнога, — няма. Раптам хтосьці, працягваючы гэты артыкул, зацікавіцца ва ўдзеле? Вядома, мы гатовы разгледзець варыянты супрацоўніцтва.

— Як пакараецца прастора "БелЭкспа", плошча якой каля 3 000 м²?

— Мы імкнёмся максімальна яе выкарыстоўваць. Наша задача — фарміраванне новага выставачнага асяродка, і над гэтым працуе група спецыялістаў. Распрацавана некалькі праектаў. Адзін з іх — мадэль асіметрычнай выставачнай прасторы з выявай QR-кода ў аснове, які вяртае назад і паказвае. Аднак, энэўтыкі, гэта варыянт не адзінкавы.

Гутарыла Дар'я АМЯЛЬКОВІЧ
На здымках: Аляксандр Зіменка; варыянт арганізацыі экспазіцыі ў выглядзе QR-кода.

Пешаходны праект

Сёлета ў Мінску з'явілася першая вуліца толькі для пешаходаў. Праект здзейснены па ініцыятыве Мінгарвыканкама. Месца для пешаходнай зоны выбрана побач з галоўным праспектам — на адрэзку вуліцы Карла Маркса ад Камсамольскай да Валадарскага.

Па словах начальніка аддзела культуры адміністрацыі Ленінскага раёна Мінска і, адначасова, куратара праекта Аксана Нікіцінай, на сёння на пешаходнай вуліцы актыўна выступаюць з дзясяткаў творчых калектываў. Сярод іх — тэатр танца "Альтана", эксперыментальны тэатр "EYE", клуб аматараў фокусаў "Люзіён". У праекце таксама задзейнічаны музычныя гурты ды салісты. Да прыкладу, на Карла Маркса ўжо выступалі ў гэтым сезоне "Рэха", "Мутнае вока", дует баністаў-віртуозаў "Ва-банк"...

У выхадныя і святочныя дні, пачынаючы з 12 мая, на вуліцы закрываецца рух аўтатранспарту і яна робіцца вольнай для шпациру і правядзення творчых імпрэз. Цягам дня для жыхароў і гасцей сталіцы працуюць утульныя летнія кавярні і гандлёвыя кропкі, у якіх можна набыць вырабы рамеснікаў, карціны, сувеніры і многія іншыя рэчы. Увечары пачынаецца культурная праграма. Напрыканцы традыцыйна ладзіцца барабанны перформанс і фаер-шоу.

Ахвочых паўдзельнічаць у імпрэзах, як зазначыла Аксана Нікіціна, знайшлося шмат. Маладыя артысты нарашце атрымалі магчымасць выйсці да публікі і імкнуцца як мага больш цікава паказаць сябе і сваю творчасць. І можна ўжо цяпер адзначыць, што пешаходная зона стала традыцыйным месцам сустрач моладзі. Калі першыя выступленні, па словах начальніка аддзела культуры, збіралі 150 — 200 гледачоў, то цяпер сюды прыходзіць нашым больш людзей. Цягам ліпеня, да прыкладу, пешаходную вуліцу кожны выходны дзень наведвалі ад 500 да 1000 чалавек.

Куратар праекта пацвердзіла, што вуліца будзе адкрыта для пешаходаў і да святкавання Дня горада 8—9 верасня, але, магчыма, вулічнае творчае жыццё працягнецца аж да 1 кастрычніка. Вядома, усё залежыць ад надвор'я.

Дарэчы, удзельнікам вулічных канцэртаў можа стаць любы ахвотны творчы калектыву ці асоба. Для гэтага патрэбна толькі патэлефанаваць і падаць заяўку ў аддзел культуры Ленінскага раёна. Арганізатары запрашаюць да супрацоўніцтва рамеснікаў, мастакоў, артыстаў, харэографістаў і музыकाў. Падрабязнасці пра ўмовы і формы заяўкі для ўдзелу ў канцэртах размешчаны на сайце адміністрацыі Ленінскага раёна.

Алена МАЧУЛЬСКАЯ

"Вянец і Я" ў Віцебску

16 жніўня ў віцебскай Ратушы адкрылася фотавыстаўка Галіны Ермалавай "Вянец і Я". На ёй прадстаўлены работы, зробленыя фотамастачкай у італьянскай Венецыі.

— Калі я была ў гэтым знакамітым еўрапейскім горадзе, папросту ў яго закахалася, — значнае аўтар выстаўкі. — Цалкам пабудаваная на вадзе людзьмі, якія асмеліліся кінуць выклік марской стыхіі, Венецыя непадобная ні на які іншы горад свету. Ззянне сонечнага святла і сярэбраны туман у гэтым горадзе, па маім перакананні, змякчаюць усе перспектывы, таму фотаздымкі атрымаліся вельмі цікавымі.

Па Венецыі варта хадзіць пешшу, таму Галіна Ермалаева запрашае ўсіх на незабыўны вечаровы шпацир па вуліцах гэтага сляннага горада. Яго вельмі лёгка здзейсніць, паглядзеўшы работы наваполацкай фотамастачкі.

Коды трыенале

— Аляксандр, каб расставіць кропкі над "і": хто ж уваходзіць у каманду трыенале?

— На сёння я з'яўляюся куратарам праекта, але адказвае за выстаўку Цэнтр сучаснага мастацтваў. Яго дырэктар Віктар Альшэўскі з'яўляецца і камісарам трыенале. У задачы куратарскай групы ўваходзіць адбор аўтараў, візуальнае рашэнне выстаўкі. Віктар Уладзіміравіч кіруе арганізацыйнымі і адміністрацыйнымі пытаннямі.

Але ўсё, вядома, пачаляцца з конкурсу канцэпцый выстаўкі, які быў абвешчаны Міністэрствам культуры ў лютым гэтага года. Я заняў на ім другое месца пры розніцы ў адзін бал з пераможцам — Алегам Ладзісавым. Але паколькі Алег Іванавіч адмовіўся ад уваблення сваёй ідэі, магчымаць рэалізаваць сваю канцэпцыю з'явілася ў мяне. На дадзены момант разам са мной у куратарскай групе працуе некалькі аднадумцаў, сярод якіх такія спецыялісты, як мастацтвазнаўца Вольга Каваленка, спецыяліст Інстытута культуры Беларусі Вольга Дзімітрыева, якая была задзейнічана ў падрыхтоўцы да Венецыянскага біенале...

— У чым заключаецца ваша бачанне канцэпцыі выстаўкі?

— У заяўцы гучала наступнае: сучаснае мастацтва — сінтэз новых ідэй і тэхналогій. Маё прынцыповае перакананне: не ўсё, што сёння называецца ў Беларусі сучасным мастацтвам, насамрэч ім з'яўляецца. Адно тое, што

Фота Юрыя ІВАНОВА

што ж да навізны тэхналогій, дык гэты момант таксама вельмі сур'езны. Сёння для аўтара адкрыліся новыя шляхі ў гэтым кірунку: у тым жа 1950 — 60-я выкарыстаць тэлевізар у інсталюванні было справай нялёгкай. Тэлевізійная скрыня каштавала дарага і важыла істотна. Сёння тое, што можна рабіць з экранамі, паверхнямі, пакрыццямі, пластыкам, дае мастаку яшчэ і яшчэ дадатковыя магчымасці для ўвасаблення ідэй.

гіёны. Несталічныя мастакі абавязкова будуць на трыенале: сёння мы ўвесь час знаходзімся ў раз'ездзе. І абавязкова новыя імёны. У першую чаргу мы звяртаем увагу на моладзь, бо хочам адкрыць і паказаць новую генерацыю.

Наша галоўная задача — знаёмства гледача з беларускімі мастакамі, іх пошукамі і дасягненнямі ў сучасным мастацтве. І таму тут нам ніяк не абыйсціся без знакавых і этапных твораў. Але на выстаўцы будуць і працы, якіх да гэтага часу публіка не бачыла. Мы просім аб гэтым мастакоў: стварыце штосьці новае. Безумоўна, нам хочацца паказаць такія творы і формы, каб не ўзнікла адчування збітасці: маўляў, усё гэта мы бачылі ўжо шмат разоў. І арыентуемся мы, адзначу, на шырокія масы, а

Дарэчы

"Адзін з арт-аб'ектаў — БелАЗ"

Віктар АЛЬШЭЎСКІ, дырэктар Цэнтра сучаснага мастацтваў:

— Безумоўна, выстаўка — адзін з самых маштабных мастацкіх праектаў за апошнія гады. І наша задача — сабраць самых розных прадстаўнікоў мастацтва і прадманастраваць на прыкладзе іх твораў сучасную культуру і мысленне.

Сёння я ўвесь час у раз'ездзе, кожны дзень — сустрэчы. Магу падзяліцца інфармацыяй, што ў якасці аднаго з арт-аб'ектаў выстаўкі плануецца самазвал БелАЗ — адзін з сімвалаў прамысловасці і часу. Як ён будзе абыграны — не скажу, але старшыня Мінаблвыканкама Барыс Батура з цікавасцю выслухаў прапанову і абяцаў дапамагчы з прадстаўленнем беларускага "гіганта". І гэта — далёка не апошні сакрэт выстаўкі.

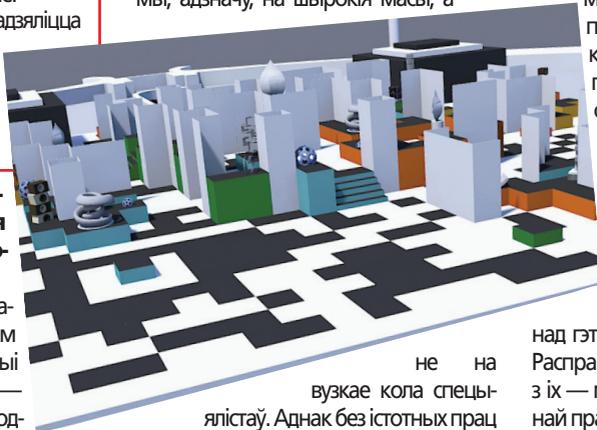
мастак жыве і стварае ў сённяшнім часе, зусім не азначае, што ён прадстаўнік сучаснага мастацтва. Вырашальным фактарам у выбары работ на выстаўку для мяне з'яўляецца прысутнасць менавіта гэтых момантаў — новых ідэй або новых тэхналогій. Выкарыстанне тых жа новых матэрыялаў, відаў, жанраў, відэа-арт, лічбавыя тэхналогіі, сінтэтычныя віды мастацтва, або новыя ідэі, рэалізаваныя праз традыцыйнае мастацтва — жывапіс, скульптуру, графіку і г.д. Галоўнае тут — інавацыйны змест, погляд з новай перспектывы, новае асэнсаванне вядомых паняццяў.

— Акрамя патрабаванняў да твораў, канцэпцыя прадугледжвае пэўную тэму работ?

— Мой праект было прапанавана рэалізаваць з улікам пэўных момантаў канцэпцыі Алега Ладзісавы, а яе аснова — зварот да 20-х гадоў XX стагоддзя, калі зараджаўся авангард на Беларусі. Ён хацеў паказаць пераёмнасць пакаленняў, тое, што сучаснае мастацтва ўзнікла ў нас не на пустым месцы. Але зрабіць рэтраспектыву за амаль 100 гадоў — справа немагчыма

не на вузкая кола спецыялістаў. Аднак без істотных прац для разумення кантэксту — нам ніяк. Да прыкладу, без твораў таго ж Міколы Селешчука, якога сёння ўжо няма з намі.

— Ці будзеце вы прыцягваць да ўдзелу беларускіх мастакоў, якія працуюць за мяжой?

В.Дзенісенка. "Таямніца сінга".

вапіс Беларусі, набылі манументальнае гучанне ў роспісах грамадскіх будынкаў.

Але, пасылаючы свае таленты ў свет, Гомельшчына, як той калодзеж, з якога бяруць ваду, усё адно захоўвала свой культурны ўзровень. Сведчаннем таму з'яўляецца дадзеная выстаўка. Глядач не абміне ўвагаю творы Мікалая Казакевіча, Роберта Ландарскага, Анатоля Отчыка, Валянціна Пакаташкіна, Пятра Захаравы, Віталія Дзенісенкі...

Звычайныя і новыя вобразы Палесся мы пабачылі ў краявідах ды нацюрмортах Віктара Баранава, Аляксандра Гайлевіча, Мікалая Кухарэнкі, Віктара Ландарскага, Мікалая Кулеша, Леаніда Мельнікава. Што датычыць гэтых і іншых роўных ім па майстэрстве гомельскіх мастакоў, у творах, дзе ўвага

дзесяцігоддзе ў рэгіёне адбылася своеасабліва ратацыя кадраў, і тыя, хто яшчэ нядаўна знаходзіўся ў статусе маладога мастака, годна прадстаўляюць вобласць у агульнанацыянальным культурным кантэксце. Не так даўно сталі членамі Беларускага саюза мастакоў Лізавета Аўчыннікава, Юрый Платонаў, Сяргей Ігнаценка, Наталля Чыркова, шэраг іншых маладых майстроў. І, відавочна, творчая ментальнасць і аўтарскі почырк сталі з'яваю не толькі рэгіянальнага маштабу. Экспрэсія колеру, выразны мазок, эксперыменты з формай прыцягваюць ўвагу дасведчаных глядачоў.

Я памятаю той час, калі годную працу мастак-манументаліст і спецыялісты ДГП маглі атрымаць толькі ў сталіцы. Толькі тут больш-менш стабільна абнаўлялася база культурных устаноў, паўставалі будынкі грамадскага прызначэння, і ўсё гэта патрабавала новых роспісаў, мазаік, вітражоў, дэкаратыўнай пластыкі. Сёння рэгіёны ў культурным плане часам могуць адчуваць сябе як мінімум роўнымі сталіцы. Прынамсі, майстры называюць вышэй

батыка Таццяны Отчык і Ірыны Данилавай. Ёсць што паказаць глядачу мастакам-сцэнографам Пятру Захараву і Уладзіміру Ціханаву.

Акцэнтуючы ўвагу на рысах рэгіянальнай самабытнасці ў творчасці мастакоў Гомельшчыны, ніяк не абмінеш той акалічнасці, што мастацкая школа ўсё ж такі фарміруецца ў сталіцы, дзе знаходзіцца Беларускае дзяржаўнае акадэмія мастацтваў. А значыць, якім бы выразным ні быў рэгіяналізм, усё адно ён мае нейкі агульны з ўсёй краінай чынік. А значыць, і праблемы рэгіянальнага мастацтва з'яўляюцца адбіткам праблем агульнанацыянальных. І адна з іх — брак у мастацтве моцных асоб пры наяўнасці агульнага даволі высокага ўзроўню прафесіяналізму. Я хадзіў на выстаўку "Мастакі Гомельшчыны-2012" з надзеяй сустрэць там новага Цвірку, новага Вашчанку...

Не сустрэў. Шкада. Можна, такая сустрэча адбудзецца праз тую-іншую гаду, калі такі перапынак стане завядзёнкаю? Але, паўтаруся, гэта праблема не гомельская, але беларуская.

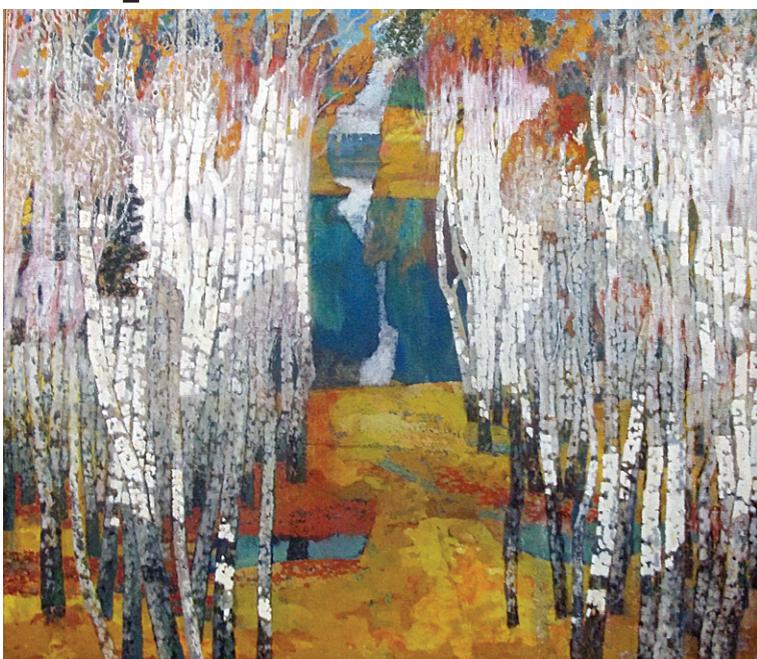

В.Далгоў. "Помнік першаму гамельчаніну".

У ліпені — жніўні ў мінскім Палацы мастацтва праходзіла выстаўка "Мастакі Гомельшчыны-2012". Гэта звыш трохсот твораў больш як сямідзесяці аўтараў. Апошні раз падобнага маштабу культурную акцыю Палескі рэгіён ладзіў у сталіцы на мяжы стагоддзяў — дванаццаць гадоў таму. Экспазіцыя тагачаснай выстаўкі, як вынікае нават з яе паэтычнай назвы "Адвечныя Палесся для гледзя", была пабудавана ў значнай ступені на вобразах, якія традыцыйна асямляюцца з Палессям. Я сказаў бы нават, што стыльва і сэнсава яна была больш звязана з памяццю эпохі сацрэалізму, чым з рэалізмам суверэннай Беларусі. Выстаўка сёлетняя ў чымсьці аб'ектыўна доўжыць тую лінію. І гэта правільна, бо нам ёсць чым ганарыцца з тых гадоў — прынамсі, якасным узроўнем мастацкай школы. Але само жыццё уносіць ў мастакоўскую палітру новыя фарбы, а галоўнае — іншае бачанне свету. Мастак сёння працуе не столькі на сацыяльную ідэю, колькі на ўласную самарэалізацыю. Шчыруючы над творам, майстар, так бы мовіць, натхняецца сваім адбіткам у люстэрку. Папярэднікі ж азірліся наўкол...

"Мастакі Гомельшчыны" ў Мінску: новыя фарбы — іншае бачанне

Дванаццаць праз дванаццаць

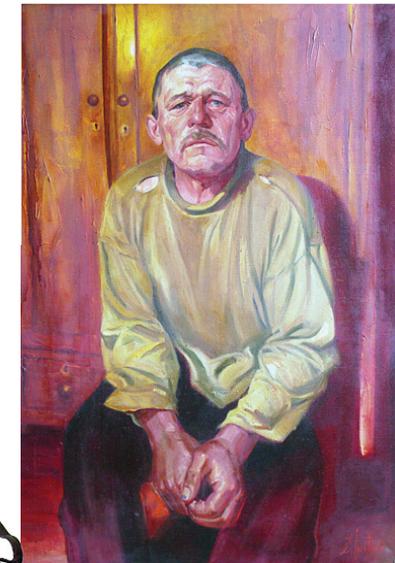
М.Казакевіч. "Бярозавы край".

А.Крылоў. "Світанак".

Сёння мастакі Гомельшчыны, як і ўсёй Беларусі, часта засяроджваюцца на фармальнай пабудове палатна, графічнага аркуша, скульптуры. Уласна пластыка і фарба разглядаюцца як самадастатковыя рэчы. Агульнай пльыню стаў дэкаратывізм. Такія творы прыемна аздабляюць жыццё і ў псіхалагічным сэнсе спрыяюць пазітыўным эмоцыям.

Так гістарычна склалася, што ў мастацтве найбольш вядомыя бадай тыя палешукі, якія сцвердзілі сябе па-за межамі Гомельшчыны. Гэта народны мастак СССР Яўсей Маісеенка, народны мастак РСФСР Георгій Ніскі, народны мастакі Беларусі Віталь Цвірка і Гаўры-

С.Ігнаценка. "Жыхар чарнобыльскай зоны".

Ю.Платонаў. "Супрацьстаянне".

ла Вашчанка. Трое першых ужо належыць вечнасці...

Гаўрыла Вашчанка — наш класік-сучаснік. Трэба адзначыць, што, да ягонага гонару, і ў Мінску Палессе заўжды заставалася для мастака стрыжнявой тэмай творчасці. Вобразы Вашчанкавай, як прынята казаць, малой радзімы ўзбагацілі партрэтны, пейзажны, сюжэтны жы-

аўтара засяроджваецца на прыродзе і матэрыяльных рэаліях, усё адно адчуваецца прысутнасць чалавека, якая сузірае свет і змяняе яго паводле свайго ўяўлення пра гармонію.

Ад прысутных на вернісажы мінскіх мастакоў я чуў высокія ацэнкі прывезенай з Гомельшчыны экспазіцыі і здзіўленне з той нагоды, што шмат імёнаў — незнаёмыя. За якое

прафесійнае запатрабаванне на Гомельшчыне. Тут сцвярджаюцца мастакі-манументалісты Уладзімір Осіпаў, Валянціна Дзвямячук, Уладзімір Еўтухоў.

Вартыя ўвагі габелены Арсенія Двароніна і Ларысы Зуевай. Плёна працуюць керамісты Уладзімір Андрыянаў, Міхась Кляцкоў. Арыгінальнасцю і пазітыўнай настраёванасцю вызначаюцца кампазіцыі ў тэхніцы

Дванаццаць жывапісных работ з гэтай выстаўкі набыў Нацыянальны мастацкі музей краіны. Хаця б дзеля такога гонару варта было ладзіць мастацкую імпрэзу Гомельшчыны ў сталіцы. Сярод набытых работ палатно Віталія Дзенісенкі "Горад", "Партрэт Мая Данцыга" Сяргея Ігнаценкі, "Бярозавы край" Мікалая Казакевіча, "Восень" Андрэя Крылова, "Абуджэнне" Юрыя Платонава, "Лімоны" Любова Сцяпанавы, "Усё паўтараецца" Яўгена Кір'янова. "Да ўсяго, — кажа Ларыса Зуева, — у Ігнаценкі набылі дзве карціны, а ў Крылова і Платонава — па тры. Наколькі мне вядома, апошнім часам ніводзін з рэгіёнаў не меў такога поспеху ў сталіцы".

Пётра ВАСІЛЕЎСКИ

А.Крохалёў. "Партрэт Дыяга Рыверы".

Навошта музыканту філасофія?

Камертон

Доктару філасофскіх навук, прафесару Арыядне Ладзігінай споўнілася 85. Юбілей яна адзначыла выхадам кнігі — "Ад скрыпкі да эстэтыкі: старонкі жыцця".

Калісьці з-пад яе пера выходзілі грунтоўныя навуковыя працы, безліч рэцэнзій, музычна-крытычных артыкулаў, якія пазней склалі зборнік, што адлюстроўвае культурнае жыццё Мінска другой паловы XX стагоддзя. Некалькі гадоў таму яна выдала ўнікальную па жанры і змесце манаграфію, прысвечаную жыццю і творчасці легенды беларускай оперы, — дакументальна-тэатральны раман "Ларыса Пампееўна Александровская".

Цяперашняя кніга, "нясцігла" адзначаная двума рознаўзроставымі партрэтамі аўтара — дзяўчынкі са скрыпкай і навукоўцы за кафедрай, не менш "мудрагелістая" па сваім жанравым азначэнні. Бо гэта не звыклія мемуары, як можа падацца на першы погляд, хаця ўсе артыкулы ў той ці іншай ступені аўтабіяграфічныя. І не проста зборнік, хаця некаторыя з яго артыкулаў ужо публікаваліся (праўда, у куды больш сціслых варыянтах) у нашых і расійскіх часопісах. Аўтар вызначае жанр як "мемуарная публіцыстыка", і асабіста я закэнтавала б тут менавіта апошняе слова.

Публіцыстычным духам, у той ці іншай ступені, прасякнуты літаральна кожны радок, і ў цэнтры аповеду, як ні дзіўна, нязменна аказваецца не аўтар, сваякі і сябры (між іншым, што ні асоба — сапраўдныя героі свайго часу, вядомыя прадстаўнікі мастацка-тэхнічнай інтэлігенцыі), а філасофска-культурная праблематыка эпохі і тыя яе аспекты, што мелі грамадскі розгалас

і, галоўнае, засталіся актуальнымі дагэтуль.

Шмат старонак адведзена ідэям праемнасці мастацтва і іх незалежнасці ад змен грамадскага ладу, развагам пра тое, навошта дзеячам культуры філасофскія дысцыпліны, прычым ва ўсёй размаітай палітры іх гістарычнага развіцця, і навошта тая ж опера — інжынерам. Неацэнны сэнны і вопыт фарміравання ды далейшага развіцця кафедры філасофіі ў Беларускай дзяржаўнай кансерваторыі (пазней — Акадэміі музыкі), абагульнены скрозь прызму творчых і арганізацыйных пытанняў, з якімі аўтар сутыкалася ў час выкладання і кіравання. Надзвычай карысныя і абагульненні, звязаныя з рознымі скрыпачнымі метадыкамі, пададзенымі праз успаміны пра Аляксандра Вівьена, Вікенція Зайца, Льва Цэйтліна.

А колькі, аказваецца, "дэтэктываў" схавана ў гісторыі нашай Акадэміі навук! Тое, што яшчэ некалькі гадоў таму было, што называецца, ва ўсіх на вуснах, сёння аказваецца забытым. Далёка не ўсе, да прыкладу, ведаюць трагічную гісторыю навуковых адкрыццяў і раптоўнай смерці кандыдата мастацтвазнаўства Ігара Блажавешчанскага, выключанага з Беларускага саюза кампазітараў. Не менш "загадка", што патрабуюць падрабязных каментарыяў, утойваюць і асабістыя лісты, праз якія аўтар, зноў-такі, выходзіць на гістарычныя падрабязнасці творчага жыцця таго ж Тэатра імя Янкі Купалы і многія забытыя сэнны імёны куміраў. У выніку і атрымліваецца непарыўная павязь "філасофіі музыкі і музыкі філасофіі", апрабаваная часам.

Н.Б.

Краток са "...Львом"

Раскадровка плюс...

15 жніўня ў мастацкай галерэі "Універсітэт культуры" адкрылася выстаўка ілюстрацый да чэшскага анімацыйнага фільма "Krtek" — "Краток".

Яго знакаміты персанаж паланіў не адно пакаленне і беларускіх глядачоў. Сумесны праект Пасольства Чэшскай Рэспублікі ў Рэспубліцы Беларусь, Міністэрства культуры нашай краіны і Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта культуры і мастацтваў стаўся падарункам не толькі для дзяцей, але і для дарослай публікі, якая з задавальненнем завітала ў галерэю паглядзець на знакамітага анімацыйнага героя.

Сімпацічны, вясёлы, добры — ды яшчэ кемлівы і працавіты — Краток мастака Здэнека Мілера стаўся сапраўдным сімвалам Чэхіі. Уявіце сабе, першая серыя мультфільма была ўганаравана "Залатым львом" Венецыянскага кінафестывалю больш за паўстагоддзя таму — у

1957-м! — але гэты персанаж да сёння не страціў сваёй папулярнасці. Чэшскага "Кратка" маюць фільмацікі больш чым у 80 краінах свету. Што і казаць, пра такі лёс свайго творца можа марыць кожны стваральнік мультыплікацыйнага персанажу...

Усё ж сваім існаваннем Краток абавязаны чэшскаму мастаку Здэнеку Мілеру, ілюстратару дзіцячых кніг і мультыплікатару. Стваральнік "Krteka", радзіма якога, горад Кладна паблізу ад Прагі, славіўся не толькі сваім непаўторным мастацкім стылем, але і выдатным пачуццём гумару. Мастак за сваю працяглую кар'еру стварыў больш за 70 мультфільмаў. Яны зрабілі славу чэшскай анімацыі.

Сёння спадчыну майстра, які некалькі гадоў таму пайшоў з жыцця, падтрымлівае і папулярнае яго дачка Катаржына Мілер. Дзякуючы яе дапамозе ілюстрацыі да славага мультфільма, як, уласна, і сама сужка — дзесяць яе серый — будуць дэманстравацца ў галерэі цягам усёх дзён выстаўкі.

Дар'я АМЯЛЬКОВІЧ

Прэм'ера "пад заслоны сезона" стала ў нашых тэатрах ужо ледзь не традыцыйнай. Вось і ў Беларускай дзяржаўнай акадэмічнай музычным тэатры паставілі "Сапраўдную гісторыю паручніка Ржэўскага". Праўда, паказаць паспелі ўсяго раз. Другі спектакль, што ішоў днём пазней, быў "закрытым" — як святочнае мерапрыемства адной з устаноў. Таму — рыхтуецца да новага сезона!

"Гусарскі вадэвіль" расійскага кампазітара Уладзіміра Баскіна, "свежаспечаны" да 200-годдзя ваіны 1812 года, дагэтуль быў уваصولены ўсяго аднойчы, ды і тое — у драматычным тэатры, з вялікімі музычнымі скарачэннямі. А ў нас, наадварот, яшчэ з пашырэннем. Для Наталлі Гайды, размерка-

штампы. Але ж ці зразумее такі ход публіка? Бо ўжо само імя Ржэўскага ў назве прыцягне ўвагу, найперш, людзей старэйшага ўзросту, якія прыйдуць паглядзець гусарскія подзгі на любоўным фронце і, вядома, парагатаць, а не шукаць мяжу між фривольнымі жартачкамі і парадыйным высьмейваннем тэатральных атавізмаў. Насцярожвала і тэлерэклама: бадзёрае нахвальванне спектакля суправаджалася фотаздымкамі яго герояў у... надзівана "лубочных" касцюмах, нібы пазычаных з інсцэніровак рускіх казак, ажыццёўленых у савецкія часы.

Не асабліва пераканала мяне і папярэдняя прэс-канферэнцыя, дзе, адпаведна жанру, панавала эйфарыя. Але ўзрадавала тое, што спраўна быў перанятый вопыт Свярдлоўскага тэатра музыкамедыі, што нядаўна гастралюваў у нас анансаванне было аздоблена музычнымі фрагментамі. Неадназначныя пачуцці выклікала і ўласна

ложку! Бездакорная "разводка" персанажу, шматлікія цікавыя прыдумкі ў мізансцэнах маглі б яшчэ больш папоўніцца дробнымі псіхалагічнымі дэталлямі. Але і ў цяперашнім выглядзе спектакль упрыгожваюць цудоўныя спеўна-акцёрскія работы. Літаральна кожная партыя — на ўзроўні творчай знаходкі. У спектаклі пануе ўзвышаная рамантызаванасць. А як іначай, калі Ржэўскі (Алег Прохараў) насамрэч аказваецца адналюбом? Нават прыгонная Глафіра, якой у г'есе не шкадавалі сялянскай "сакавітасці", у выкананні Вікторыі Жбанковай-Стрыганковай становіцца куды больш інтэлігентнай, што, дарэчы, дапамагае паверыць у яе далейшы шлюб з апантаным навукоўцам-вынаходнікам Сакаловым, якога феерычна ўвабляе Дзянцін Нямец.

Маргарыта Александровская ў ролі колішняй прымадонны Панінай — вяршыня найтонкай пародыі. Артыстка іграе без аніякага націску, быццам

Фота Аляксандра Дзмітрыева

Бамонд: опера, балет

Еўрарамонт Ржэўскага

Як не ступіць на вілы ў вадэвілі

ванай на партыю маці Ржэўскага, быў замоўлены дадатковы нумар — гэтакі лірычны "партрэт" з марами пра каханне, што давала магчымасць правесці яшчэ адну любоўную лінію. Прыехаўшы на прэм'еру, і кампазітар, і адзін з трох лібрэтыстаў Алег Солад засталі ўражанымі і задаволенымі. Пры гэтым сама г'есе, зробленая па аднайменным телесерыяле са сцэнарыем тых жа аўтараў, прайшла значнае рэдагаванне, ажыццёўленае галоўным рэжысёрам тэатра Сусаннай Цырук.

Прызнацца, паспела пазнаёміцца з дасланым у тэатр літаратурным і музычным матэрыялам яшчэ да таго, як пачалася над ім праца. Хіба што партыі ўжо былі размеркаваны, і кампазітара запрасілі ацаніць зроблены рэжысёрам выбар. Той, пазнаёміўшыся з артыстамі, літаральна прыйшоў у экстаз: такая моцная трупа ды партыі аказаліся нібыта "пашытымі на замову". Я ж, наадварот, была ў роспачы: калі ставіць спектакль, не парушаючы "аўтарскай волі", асабліва ў г'есе, дык можа атрымацца штосьці, разлічанае далёка не на самыя патрабавальныя густы: крыху меладрамы, двухсэнсоўнасць гумару, што б'е "ніжэй пояса", рамантызаванае стаўленне да былых ваенных дзеянняў, апісаных адно скрозь перамогу, якая аг'яняе хутчэй за віно. Да таго ж, сам зварот да такога традыцыйна "вадэвільнага" прачытання гістарычных падзей пакаіду "па-за дужкамі" надзвычай трагічны лёс беларусаў, выкліканы той вайной: нашы тэрыторыі былі разрабаваны і адным і другім бокам, пасля баявых дзеянняў канчаткова знікла была заможнасць магнатаў... І мы з усяго гэтага — адно смяёмся?

Адзінае, што пакаідала надзею, — магчымасць паставіць спектакль як пародыю на апярэчна-вадэвільныя

"запрашэнне на прэм'еру", створанае ў тэатры непасрэдна перад паказам спектакля. На ўваходзе глядачоў частавалі... гарэлкай і лустачкай хлеба з салам ды салёным агурком (ноу-хау таксама было перанята ад гасцей, толькі ў тых на заключным гала-канцэрте разлівалі шампанскае). А тым часам у фэе салістка тэатра Лідзія Кузьміцкая і яе муж, знаны гітарыст Ігар Кузьміцкі, давалі міні-канцэрт рускіх рамансаў. Падумалася: няхужо і ўвесь спектакль будзе спалучэннем "салёна-салёнай" бравады і рамансавай лірыкі?

Ажно не, з г'есы былі выкінуты ўсе сумнеўныя жартачкі і нават намёкі. Дзякуючы гэтаму яшчэ больш відавочнай стала прафесійнасць драматургіі і тэкстаў (праўда, у некаторых верхах сустракаюцца не самыя прыдатныя для спеваў спалучэнні, што часам "з'ядае" дыкцыю, сапсаваную гукарэжысурай). Пры тым, што музыка складзена з сапраўдзых "забойных", але ўжо не раз апрабаваных прыёмаў, у партытуры пад кіраўніцтвам дырыжора-пастаноўшчыка Юрыя Галыса на першы план выйшлі менавіта цікавыя элементы. Хаця, крыху адцягнуўшы прэм'еру, штосьці можна было б карэкціраваць. Да прыкладу, замовіць лірычны "партрэтны" нумар салісту Андрэю Марозаву з яго оперным бас-барытонам. Тады раптоўная згода графа Базарава, бацькі Наталі, ажаніцца з маці Ржэўскага не ўспрымалася б такой нелагічнай. А калі ўжо баяліся, што гэта расцягне і без таго немалы хранаметраж, дык скараціць можна было б — хаця б сцэну ў ланці.

Агульнай імкліваасці тэмапарытму, прафесійна зададзенай рэжысурай і энергетыкай артыстаў, стрыея і хараграфія Алены Дзмітрыевай-Лаўрыновіч. Чаго каштуе хаця б танга ў

абсалютна ўсур'ез — так, як яна звычайна іграе сваіх лірычных герайн. І вынік пераўзыходзіць усе чаканні: замест крыўлення, чым традыцыйна надзяляюць падобных вадэвільных персанажу, — жаноцкасць і шарм, якія толькі падкрэсліваюць усю нягледзасць некаторых сітуацый, занадта "тэатралізаваных" жэстаў і размоўнай манеры. Надзвычай яркі вобраз Паніна, таксама схільнага да тэатралізаванасці (толькі ў выглядзе "тэатра ваенных дзеянняў"), стварае Аляксандр Крукоўскі. Надзвычай супярэчлівым, але абаяльным нават у сваіх "подласцах" паўстае Абаленскі (Віктар Цыркуновіч). Псіхалагічны абгрунтаванні некаторых учынкаў сваіх герайн на канавана знайсці маладым салістам Святлане Карнялюк (Таццяна) і Алене Гаўрылавай (Наталі), для якіх спектакль стаў "вялікім дэбютам".

Але што канчаткова парушае "рамантычную ідылію", дык гэта сцэнаграфія і святло. Аляксея Тарасаў з Расіі прапаноўвае стылістыку сучаснага дызайну. Па маёнтку Ржэўскіх быццам прайшліся еўрарамонтам, прысвядзібныя кусты нагадваюць эмблемы-лагатыпы, што жудасна не стыкуецца з рамантызаванымі фантазіямі, умоўна стылізаванымі строямі (асабліва жаночымі), любоўна распрацаванымі Любоўю Сідзельнікавай. Незразумелым застаецца цёмны фон (так званы "чорны кабінет"), падсвечаны прахжэктарамі з закулісся. Не хапае святла і ў сцэне балю-карнавалу, з-за чаго тая выглядае хіба самадзейнасцю. Можна, менавіта гэтыя "вілы", ад якіх вадэвіль не ўвільнуў, і былі галоўнай пастаноўчай ідэяй? Але радаць у змрочным атачэнні не чытаецца ні як светлая туга, ні як іронія.

Надзея БУНЦЭВІЧ

"Шоўк". Цяпер гэта не толькі тканіна. І не толькі раман сучаснага італьянскага пісьменніка Алесандра Барыкаці зняты паводле яго фільма. Цяпер гэта яшчэ і спектакль Беларускага дзяржаўнага тэатра лялек — ва ўсіх сэнсах гарачая (і нават спякотная) прэм'ера пад заслону сезона.

абзац — то кожны новы сказ, часам зведзены да аднаго слова, пачынаецца з новага абзаца. Складаецца нават адчуванне самога італьянскага вымаўлення і размоўнай манеры, хаця ў спектаклі, вядома, выкарыстаны рускамоўны пераклад. Бо перададзена сама музыка гэтага рамана, выказаная, да прыкладу, такой яго фразай: "гукі стомленага раля... распускалі час амаль да непазнавальнасці".

сатканай з мяккіх, бы шаўковых туманоў. З усяго гэтага і нараджаецца прытча. Не проста пра каханне — пра сэнс жыцця і смерці. Пра бачнае і нябачнае. А між тым, з рамана можна зрабіць што заўгодна: меладраму, дэтэктыў, трылер, містычную драму, гістарычную хроніку, жыццёвы летапіс — дастаткова толькі зацэнтаваць штосьці адно. Дзівосна збалансаваная мешаніна ўсяго гэтага, дзе нічога

Тэатральная плошча

Бо тут можна адчуць...

Не пра "што", але — пра "як": а вам "шаўкова" на душы?

"Астыць" адубанага немагчыма. Нават за ліпень, традыцыйна перанасычаны фестывальнымі ўражаннямі. Дый сама літаратурная аснова новага спектакля — не астылая і зусім не застылая. Раман напісаны ў 1996-м, праз пяць гадоў — перакладзены на рускую мову. Яшчэ праз шэсць — на мову кіно. А праз наступныя пяць — на мову тэатра. З ляльным ухілам і беларускай ментальнасцю. Ёта менавіта той спектакль, дзе хочацца гаварыць не пра "што", а пра "як". Бо яго адмысловая форма і ўсе складнікі, што знаходзяцца паміж сабой у дзівоснай гармоніі, — гэта і ёсць большая частка сэнсу.

На працягу больш як дзвюх гадзін без перапынку нічога "гэткага" не адбываецца: няма, здавалася б, традыцыйнай інтрыгі, завязкі-кульмінацыі-развязкі. Замест гэтага — павольнае, няспешнае разгортванне жыццёвай гісторыі, не блізкай да нас ні гістарычна-геаграфічна-ментальна (падумаеш, нейкі там французскі кантрабандыст сярэдзіны XIX стагоддзя, які "падарожнічае" ў Японію), ні тэматычна (навошта нам тэа падрабязнасці вырошчвання чарвей, хай і шаўкаградных?), ні па якіх іншых крытэрыях. Але, што цікава, — не адпускае. Увесь час знаходзішся ў куды большым напружанні, чым глядзячы іншы дэтэктыў і нават трылер, ад якога, здавалася б, мароз павінен па скуры бегчы.

На спектаклі "Шоўк" мароз па скуры не ідзе — наадварот! Уражанне, што цябе ўвесь час ахінаюць-расхінаюць найтонкай, ласкавай на вобмацак, зробленай бы з паветра шаўковай тканінай, якая мякка струменіцца не толькі па целе, але і па самой душы. Рэжысёр Аляксей Ляляўскі не рабіў інсцэніроўкі. Ён проста — прачытаў рамана. Але, зноў-такі, як! У гэтым — самая мінімальныя, амаль не заўважныя скарачэнні. Затое вытрыманы ўсе асаблівасці пунктуацыі: то вялізныя сказы на ўвесь

Таму мы і не адчуваем праславаўтага "бегу часу", што замест таго "бегу" (а значыць, панавання рытму) нам прапануюць агучаную "музыку цішыні", дзе галоўнае — не развіццё мелодычных ліній, а санорыка — само спалучэнне тэмбраў-фарбаў-рухаў. Музыканасць — не толькі ў спалучэнні тэмбраў галасоў, калі аповед перадаецца ад аднаго да другога (усе — і чыталнікі і героі). Яна быццам лунае, дыхае ў паветры.

І вось тут пачынаецца самае, бадай, цікавае: наколькі нацыянальным — у самым высокім сэнсе гэтага слова — становіцца спектакль, зроблены паводле замежнага першавытока з усім пералічаным вышэй захаваннем асаблівасцей арыгіналу. Мы прызвычаліся, што беларускі нацыянальны — гэта "штосьці" пра нашу даўніну. І перасталі атаясамляць, наколькі нацыянальным можа быць уласнае прачытанне вядомага твора. Калі ласка, яскравы прыклад!

Асновай беларуска-італьянскіх (дакладней, беларуска-італьянска-французска-японскіх, паводле аповеду) узаемадзеяння становіцца ўсё тая ж "музыка цішы" — самі прыწყты разгортвання дзеі, абраны жанр і яго драматыргія. Бо тут можна адчуць (не блытаць з "пачуць") традыцыі французскага імпрэсіянізму, усходніх медытацый, італьянскай опернасці і... беларускай эпічнасці. Той самай, за якую нашы творцы неаднаразова атрымлівалі нараканні, асабліва ў савецкія гады, калі патрабавалася не столькі разважлівае, няспешнае эпіка, колькі — рамантававаная героіка.

Тут эпіка — лірызаваная, пафарбаваная ў сцішаныя пастэльныя адценні беларускай імглістасці,

не зацямьяе сабой астатняе, — таксама беларуская рыса, прыкмета культуры адкрытага тыпу, якая ўбірае ў сябе адценні многіх і многіх плыняў-павеваў.

Тая ж шматпланавасць, у якой незразумела, дзе заканчваецца адно і пачынаецца другое, — у самім відовішчы. Ёта нельга назваць ні ляльным спектаклем, ні драматычным з выкарыстаннем лялек, ні, тым больш, літаратурна-тэатральнай кампазіцыяй. Ягоны жанр — вышэйшы сінтэз, той высакародны "белы колер", спектр якога, паводле фізікі, яднае ў сабе ўсе фарбы вясёлкі.

На відэаэкране ўзнікаюць і дакументальныя кадры, і выявы шоўку — у тым ліку, літарамі, на розных мовах свету. Іерогліфы, лічынкі, птушкі, вадзяная рабізна — усе падобныя адно да аднаго, усе ахоплены ўсеабдымным прынцыпам "вар'іравання"-пераўвасаблення. Чэрві-лялькі быццам узрастаюць да жанчын, закручаных у саван-коккан-кімана, "ператвараюцца" ў галовы-маскі-барэльефы (мастак — Таццяна Нерсісян, чый почырк чытаецца адразу). Акцёры-лялечнікі пераўзыходзяць саміх сябе, дасягаючы вышэйшага майстэрства драматычна-пластычных артыстаў. Узровень партнёрсства і ўзаемадзеяння — вышэйшы пілатаж. Спектакль нагадвае бясконцую нітку, нідзе не парваную, не звязаную прыкрымі вузельчыкамі. Ну, як тут не ўгадаць, што даўжыня шаўковай ніткі можа дасягаць кіламетраў!

А што ж уласна музыка? Ягор Забелаў звяртаецца да свайго ўлюбёнага мінімалізму — і абсалютна дакладна трапляе ў неабходную атмасферу. Надзвычай цікава зроблены "народны" найгрыш — праз характарны біт, без аніякай мелодыі. Завершанасць формы акрэслена папраўдзе класічнымі сродкамі: пераходам асноўнай паўтонавай тэмы, пабудаванай літаральна на трох нотах, у іншую танальнасць: бы ад дамінанты, што увесь час трымала ў напружанні, да тонікі.

Адным словам, не спектакль — шоўк. Натуральны, а не штучны. Ва ўсіх сэнсах.

Надзея БУНЦЭВІЧ
На здымках: сцэны са спектакля "Шоўк".
Фота Аляксандра ДЗМІТРЫЕВА

Досвед Каткова Мастыхін

Летась споўнілася 100 гадоў з дня нараджэння беларускага мастака Сяргея Каткова. Плён ягонага жыцця і творчасці дазваляе казаць пра Сяргея Пятровіча як пра асобу ўнікальную.

Жыццё прывяло Сяргея Каткова ў Мінск. Тут у 1937—1939 гадах ён выкладаў у мастацкай студыі пры Палацы піянераў і школьнікаў. Ваяваў у Вялікую Айчынную. Па вяртанні з вайны зноў працуе ў загаданай мастацкай студыі, потым выкладае ў Мінскім мастацкім вучылішчы, а далей — у Рэспубліканскай школе-інтэрнаце па музыцы і выяўленчым мастацтве. Пражыў мастак 65 гадоў і большую частку аддаў выхаванню маладых талентаў. Меў званне заслужанага настаўніка Беларусі. Выкладаць у Тэатральна-мастацкім інстытуце Сяргею Пятровічу не давялося, хоць кампетэнцыя давала яму такое права. Але калі прыняць да ўвагі, што студыя пры Палацы піянераў фактычна з'яўлялася "падрыхтоўчымі курсамі" для Мастацкага вучылішча

і Рэспубліканскай школы-інтэрната, а тэа — прыступкамі на шляху ў Тэатральна-мастацкі інстытут, дык атрымліваецца, што працаваў Каткоў якраз на вышэйшую школу. Сярод тых, хто пад ягоным наглядам рабіў першыя крокі ў мастацтве, — Уладзімір Стальмашонак, Май Данцыг, Уладзімір Тоўсіцкі, Леанід Левін, Васіль Сумараў, Зоя Літвінава. Мастачкай стала і дачка Сяргея Пятровіча — Святлана.

Плённа спалучаць настаўніцтва і творчасць складана, бо і першае, і другое патрабуе поўнай аддачы. Але ж Сяргей Пятровіч і настаўнікам, і жывапісцам быў выдатным. Спецыялізаваўся ён у краявідзе і нацюрморце. Меў мастак сваё бачанне свету, але паводле стылістыкі яго творчасць — нешта паміж "суровым стылем" і джаратывізмам. Зрэшты, ён ўмеў прыгожа маляваць зямлю, якую любіў, нашу Беларусь. На выстаўцы ў Нацыянальным мастацкім музеі — каля васьмі дзясяткаў работ — творы майстра і ягоных вучняў. Асабліва крапавыя бачыць дзіцячыя малюнкi 1960-х аўтары — студыйцы Палаца піянераў.

Пётра ВАСІЛЕЎСКІ

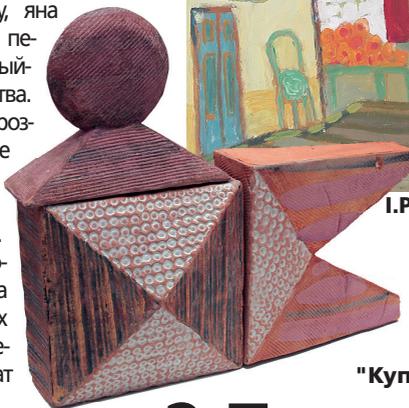
С.Каткоў. "Лета".

Да 125-годдзя з дня нараджэння Марка Шагала ў Віцебскім абласным краязнаўчым музеі была зладжана выстаўка "ПереЖЕвание" пецярбургскіх мастакоў, якія прыпрымліваюцца ў сваёй творчасці за паветаў Майстра.

Назва выстаўкі "пераліваецца-перагукаецца" рознымі сэнсамі і адценнямі. З аднаго боку, яна быццам бы акцэнтуюе перажыванне як эмацыйны складнік мастацтва. З іншага, спалучэнне розных моў, падкрэсленае рознымі шрыфтамі, стварае аўру гэткага "пераўвасаблення". Нарэшце, само слова "jew", што ўпісана ў цэнтр назвы па ўсіх законах сіметрыі (злева і справа — акурат

І.Разумоўская. "Уваход".

С.Шавіна. "Купальшчыкі".

Грувастка? Балетна!

па чатыры літары), перакладаецца з англійскай мовы як "яўрэй". І "прыхавана-зашыфравана" выдае яшчэ адну задачу выстаўкі: паказаць мастацтва яўрэйскіх мастакоў, якія жывуць у Санкт-Пецярбургу і адчуваюць сябе нашчадкамі тых мастацкіх традыцый, што закладаліся ў Віцебску на пачатку XX стагоддзя.

Цяперашняя выстаўка — гэта каля 40 работ, выкананых у розных тэхніках: скульптура, у тым ліку з элементамі інсталляцыі, кераміка, жывапіс — таксама рознастыльёвы, з выкарыстаннем змяшаных тэхнік. "Успамін пра Шагала" Давіда Плаксіна, "Быкі: чырвоны і чорны" Міхаіла Звягіна — гэта шагалаўскія вобразы, пададзеныя скрозь прызму Малевіча, з выкарыстаннем ідэі супрэматызму, у аснове якіх — зварот да простых колераў і простых фігур, што блізка сучаснаму дызайну. Быццам з тых жа малевічаўскіх "квадратаў" адліта і кераміка Святланы Шавінай. Паэтыкай Дабужынскага, блізкай Сярэбранаму стагоддзю, літаральна дыхаюць разнастайныя відарысы Іры-

ны Разумоўскай, выкананыя не толькі тэмперай на кардоне, але і разцом па камені.

Выстаўлены і грувацкія скульптурныя кампазіцыі, выкананыя з металу, нават паржавелага. "Кокан" і асабліва "Стварэнне" Канстанціна Бяньковіча, зробленыя ў гэтай тэхніцы, раптам нагадалі... дэкарацыі Яўгена Лысіка да аднайменнага балета Валянціна Елізар'ева. І быццам "прыадкрылі" яшчэ адзін філасофскі сэнс гэтага цудоўнага спектакля, нябачны раней за харэаграфію. Узнікла і яшчэ адна думка — пра... "Рускія сезоны ў Парыжы", што ледзь не ўпершыню вывелі сцэнаграфію на высокую мастацкую прыступку ў балете — замест звыклай "фонавай", "акампануючай", функцыі.

Шкада толькі, выстаўка аказалася не такой маштабнай, як гэта было з ранейшымі выстаўкамі ў час "Славянскага базару...". Бо думак пра сінтэз мастацтваў, што заўсёды было "фішкай" гэтага фестывалю, магло б быць больш...

Аляксей СВЕЦІЧ
Фота Андрэя СПРЫНЧАНА

(Заклучэнне. Пачатак у № 31 — 32.)

З месцамі начлегу ў Баранавіцкім раёне — проста бяда. Падчас вельваднёўкі пераканаліся ў гэтым на ўласнай скуры. Гатэляў на нашым маршруце не знайшлося ўвогуле. Некалькі аграсядзіб альбо аказаліся бітком набітымі (сезон!), альбо не гарэлі жаданнем "працаваць па дробязях" (што сведчыць пра поўную адсутнасць канкурэнцыі).

Таму давлялося ўключыць у наш маршрут самі Баранавічы — хаця, па шчырасці, гэты вялікі прамысловы горад не надта ўпісваўся ў яго рэчышча. Ды і тут, як выявілася, узніклі праблемы. "Да канца месяца нават і не турбуецца", — чулі мы ў слухаўку ад гатэльных адміністрацараў. І гэта пры тым, што цэны ўжо пасляхова дагналі ўзровень сярэднеўрапейскіх... Тое самае тычылася і "кватэр на суткі". Адным словам, ледзь выкруціліся. На гэтым фоне існаванне ў Баранавіцкім раёне ажно чатырох шляхецкіх палацаў — шыкоўных, але закінутых ды незапатрабаваных — падаецца, прынамсі, вельмі дзіўным. Не варта і казаць, што пры пэўных высілках у іх маглі б размесціцца такія неабходныя для падарожных невялікія гатэльчыкі, з'явіцца якая іншая турынфраструктура... Але стаць прывабнымі інвестпраектамі старадаўняга сядзібы пакуль так і не здолелі.

— Я бачыў старыя пні і таму маю падставы ў гэтым усумніцца, — запярэчыў навуковы кіраўнік. — Ды і ў любым выпадку дазвол патрэбны. А набыццё ва ўласнасць помніка спадчыны зусім не азначае, што ім можна распараджацца як заўгодна.

Тут варта звярнуць увагу на дзве акалічнасці. Па-першае, статус гісторыка-культурнай каштоўнасці адна з найпрыгажэйшых сядзіб Беларусі набыла толькі ў 2008 годзе, а рэканструкцыя стайні пачалася раней. Адпаведна, фармальныя падставы вінаваціць уласніка могуць з'явіцца толькі ў тым выпадку, калі ўдасца даказаць, што работы там вяліся і пасля надання статусу.

І па-другое... Варта адзначыць, што напалову зруйнаваны новым уласнікам кароўнік — гэта досыць спрэчная частка комплексу. Яго "радаспоўная" дэталёва неведомая.

неабходна закрыць доступ да будынка, забіць вокны і дзверы, паколькі працягваецца раскраданне і пашкоджанне будынка". Тут, як кажуць, каментарый залішня. Маўляў, хочаце ахоўваць мой будынак — ахоўвайце!

Правую ацэнку падзеям у Паўлінаве неўзабаве павінны даць органы пракуратуры — праверка там ужо вядзецца. Але ўся гэтая мітрэнга непаразумення прыкрывае самае важнае пытанне, якое тычыцца лёсу неагатычнага палаца — "сэрца" шыкоўнага ансамбля. Пакуль ён выглядае незаздросным.

— Мы неаднаразова звярталіся да ўласніка, рэкамендавалі хаця б проста забіць дошкамі вокны і дзверы палаца ды навесці там мінімальны парадак, — кажа Наталля Хвір. — Тым больш, інстытут мог бы арганізаваць валанцёрскія атрады са сваіх студэнтаў. Аднак, як вы самі бачылі...

Ястрамбель для інвестара

Пасля Паўлінава наш шлях скіраваўся на ўсход — у вёску Ястрамбель, вядомую яшчэ з сярэдзіны XVI стагоддзя. Наўпрост на тэрыторыі былой школы-інтэрната, а цяпер — абласнога кадэцкага вучылішча знаходзіцца

да таго ж ён не абвальваецца і не цячэ... Уратавала гэты помнік даўніны ад разрухі тое, што пасля вайны ў ім размяшчаўся дзіцячы дом, а праз колькі гадоў тут была адчынена школа-інтэрнат. У канцы ж 1990-х для дзяцей пабудавалі новы жылы корпус, і з таго часу ў старадаўняй сядзібе ніхто не жыве. Але дзякуючы таму, што яна знаходзіцца пад наглядом ахоўнікаў цяперашняга кадэцкага вучылішча, да яе не дабраліся "добразачліўцы", ахочыя да чужой уласнасці...

Так што ў сядзібнага дома Катлубая ёсць усе магчымасці стаць самым бліжэйшым часам запатрабаваным у якасці турыстычнага аб'екта. Але ж ці з'явіцца на гэтых землях зацікаўлены інвестар?

Па словах галоўнага спецыяліста ўпраўлення культуры Брэскага аблвыканкама, адказнага за ахову гісторыка-культурнай спадчыны, Вячаслава Гарбузава, падобныя перспектывы для старадаўняга маёнтка — цалкам рэальныя. Сёлета былі зроблены ўсе неабходныя праваўстаноўчыя дакументы на гэты аб'ект даўніны, і ў хуткім часе сядзіба будзе выстаўлена на аўкцыён. Таксама не выключана, што ў рамонт

Беларускія амазонкі з

Шыльду павесіць — проста...

Прыкладна на паўдарозе з Ляхавічаў у Баранавічы зрабілі прыпынак у вёсцы Дарава. Справа ад трасы — прыгожы касцёл, злева — старыя каталіцкія могілкі. Як распавёў наш спадарожнік і гід Сяргей Чарановіч, яшчэ гадоў дзесць таму на іх узвышаўся і помнік філосафу Фларыяну Бохвіцу, размешчаны на фамільным некропалі. Гісторыя яго знікнення і сёння ўтрымлівае адны гіпотэзы.

Далей мы працягнулі вандроўку па землях гэтага роду — цяпер ужо не ў Ляхавіцкім, а ў Баранавіцкім раёне. Сядзіба ў вёсцы Паўлінава з'явілася амаль адначасова з фларыянаўскай. Палац быў збудаваны ўсяго за паўгода, але пры гэтым ён стаў сапраўдным шэдэўрам сядзібнай архітэктуры — з арыгінальнай асіметрычнай планіроўкай і шыкоўным неагатычным дэкорам ("фірмавай фішкай" Яна Отана Бохвіца). Калі ў Фларыянаве ўражае толькі галоўны фасад, дык паўлінаўскі палац можна аглядаць з усіх бакоў ды ў розных ракурсах.

Пад'ехаўшы да гэтага цуда па старой алеі канадскіх таполей, убачылі карціну з шэрагу "знарок не прыдумаеш". Стары палац стаіць закінуты, з пашчэрбленай тынкоўкай на фасадзе і дзвярыма наарохрысты. Яго тэхнічны стан па-ранейшаму адносна някэпскі, а вось санітарны — проста жахлівы. Затое будыніна побач з ім выглядае нібыта новая ды красе сваімі сілікатнымі блокамі і шклопакетами. А на ёй вісіць шыльда — "Гісторыка-культурная каштоўнасць"!

Сваімі абрысамі гэты будынак нагадвае колішняю стайню Бохвіцаў, фота якой змешчана ў выданні Дзяржспісу гісторыка-культурных каштоўнасцей. Але і адрозненні можна знайсці нават няўзброеным вокам. Возьмем хаця б праёмы вокнаў... Таму шараговаму турысту адразу і не зразумець, што ж перад ім знаходзіцца — прыклад агрэсіўнай рэстаўрацыі альбо увогуле навадзел.

Аглядаючы сядзібу, заўважаем руіны на месцы яшчэ аднаго яе складніка — былога кароўніка. Некаторыя фрагменты сцен былі разбураны, некаторым "даравана жыццё" — мабыць, дзеля выкарыстання ў новай пабудове, на якую таксама павесіць шыльду. Натуральна, у нас адразу паўстала пытанне: што ж сёння адбываецца ў Паўлінаве?

На першы погляд, можа падацца, быццам палац не мае рэальнага гаспадара — прынамсі, мы патрапілі туды бесперашкодна і ніякіх мер па захаванні будынка на свае вочы не заўважылі. І таму са здзіўленнем потым даведаліся, што насамрэч гаспадар ёсць. Ужо сёмы год сядзібай валодае прыватны мінскі інстытут. Менавіта па яго ініцыятыве была праведзена "рэстаўрацыя" стайні. І вось не так даўно ўласнік прадаў частку комплексу (разам з тым самым кароўнікам) расійскаму прадпрыемальніку. У той самы час парк, а таксама яшчэ адна вельмі цікавая пабудова — трохкутная лядоўня з арыгінальнай гонтай — засталіся на балансе сельсавета. Адпаведна, сёння маёнтка Яна Отана Бохвіца падзелены паміж трыма ўласнікамі. І бяды ў тым, можа, і не было б, але...

— Падзел аднаго аб'екта паміж рознымі ўласнікамі не супярэчыць айчыннаму заканадаўству — вядома, у тым выпадку, калі ён захоўвае сваё цэласнае аблічча, — патлумачыла намеснік начальніка ўпраўлення па ахове гісторыка-культурнай спадчыны і рэстаўрацыі Міністэрства культуры Рэспублікі Беларусь Аксана Смятэрэнка. — Іншая справа — каб кожны ўласнік дзейнічаў у адпаведнасці з заканадаўствам.

Як адзначыла загадчык сектара зганага ўпраўлення Наталля Хвір, Міністэрства ўжо звяртала ўвагу на ход работ у Паўлінаве. Пасля першага прадпісання ажыццяўлены тры крокі, якія мае зрабіць кожны ўласнік помніка спадчыны: усталяванне ахоўнай дошкі, распрацоўка праекта ахоўных зон і вызначэнне навуковага кіраўніка — архітэктара-рэстаўратора Вадзіма Глінніка. Аднак...

— Да тых работ, якія праводзіліся ў сядзібе, я не маю ніякага дачынення, — сказаў ён. — Мяне ніхто і не запрашаў. Не так даўно я завітаў на аб'ект па ўласнай ініцыятыве, выпадкова пазнаёміўся там з новым уласнікам кароўніка і, карыстаючыся нагодай, патлумачыў яму парадок правядзення работ на гісторыка-культурных каштоўнасцях. Але да паразумення мы, здаецца, так і не прыйшлі.

Пабываўшы ў Паўлінаве, архітэктар зафіксаваў і яшчэ адно парушэнне: несанкцыянаваную высечку дрэваў у старым парку. У адказ уласнік недаўменна паціснуў плячыма, сцвярджаючы, быццам тыя дрэвы з'явіліся ўжо за савецкім часам.

Ацалелая вежа сядзібы ў Стайках.

Сядзіба ў Стайках — найбольш праблемны аб'ект сярод усіх іншых, якія знаходзяцца на тэрыторыі Баранавіцкага раёна. Помнік спадчыны даўно выстаўлены на продаж у адным з мінскіх агенцтваў нерухомасці. Ды пакупнікоў, ахвотных укласці ў яго грошы, пакуль што не знаходзіцца. І ці знойдуцца — пытанне, як на нашу думку, рытарычнае: настолькі несамавіта выглядае сядзіба. Гэтую думку, дарэчы, пацвердзіў і галоўны спецыяліст абласнога ўпраўлення культуры Вячаслаў Гарбузаў: па яго словах, многія неаднаразова цікавіліся сядзібай у Стайках, выязджалі і аглядалі аб'ект, але справа з продажам колішняга ўладання Лашкевічаў з месца не зрушылася.

Тым больш, у савецкі час гістарычная забудова сядзібы была разбаўлена больш сучаснай.

— Аднак гэтая пабудова ўключана ў Дзяржаўны спіс, яна знаходзіцца ў межах комплексу, і таму правядзенне работ на ёй без адмысловых даследаванняў катэгарычна недапушчальнае, — кажа Вадзім Гліннік.

У красавіку Наталля Хвір выправілася ў Паўлінава з праверкай. Вынікам стала чарговае прадпісанне. Спецыяліст прапанавала мясцовым уладам прыцягнуць уласнікаў аб'екта да адміністрацыйнай адказнасці. Але пакуль гэтага не адбылося.

У адказ на прадпісанне ўласнік кароўніка накіраваў у Міністэрства культуры краіны ліст з наступнымі пасахамі: "Будынак, які **вы ахоўваеце**, знаходзіцца ў напаварытым стане [...]. Хачу паведаміць **вам**, што

Паўлінаўскі палац чакае рэстаўрацараў.

укладзе сродкі і сённяшні ўласнік аб'екта — ўпраўленне адукацыі Брэскага аблвыканкама. Тады праз некаторы час у колішнім сядзібным доме Катлубаяў размесціцца навучніцы абласнога кадэцкага вучылішча.

Не паравозам адзіным...

Пасля Ястрамбеля скіраваліся да трасы Брэст — Мінск, каб праехаць па ёй колькі дзясяткаў кіламетраў. Машыны тут безліч! Таму так добра пасля, ад'ехаўшы ад тлумнай М1 усяго на які кіламетр, трапіць у свет, што жыве ў іншым рытме — спакойным і суцішным. У вёсцы Новая Мыш (ёсць яшчэ і Старая) касцёл Перамянення Пана стаіць насупраць царквы Праабражэння Гасподняга, і не кожны адразу ўявіць, што тыя два храмы, па сутнасці, — "цэзкі".

Сціплы і дагледжаны класіцыстычны касцёл кантрастуе са сваім інтэр'ерам. Унутры можна ўбачыць шыкоўныя барочныя алтары, яшчэ напрыканцы XIX стагоддзя перанесены з Нясвіжа, з зачыненага кляштарна-бenedыктынак. Адрознаўнічае пытанне: як яны ператравілі "без стратаў" часы атэізму?

— Выключна дзякуючы мясцовым вернікам, якія не дапусцілі спусташэння храма нават у тыя гады, калі ён быў зачынены, — распавёў пробашч касцёла Ксэндз Павел.

Да турыстаў святар і міністранты ставяцца надзвычай спагадліва і ў ахвоту гатовы адчыніць ім храм ды правесці цікавую экскурсію. Таму будзе праязджаць побач — завітайце і не пашкадуеце.

У ястрамбельскай сядзібы ёсць альтэрнатыва: перайсці да прыватніка ці стаць корпусам кадэцкага вучылішча.

Ці стануць колішнія шляхецкія сядзібы прывабнымі турыстычнымі аб'ектамі?

МІНУЛЫХ ЭПОХ

На даху суседняй царквы акурат зашпелі рабочых. У выніку рамонту драўляны храм сярэдзіны XIX стагоддзя ўжо на добрую палову абкладзены сайдынгам. Напэўна, ініцыятары гэтых пераўтварэнняў лічаць, што так будзе прыгажэй і "па-багатаму". Спрацацца з імі няма юрыдычных падставаў — у Дзяржаўным спісе гэты помнік не значыцца.

Як, зрэшты, і касцёл Сэрца Езуса ў колішнім мястэчку Сталовічы, куды мы неўзабаве патрапілі. Але тут, усё ж, праблемы з іншароднымі "ўварваннямі" адсутнічаюць. Прыгожы неагатычны храм, збудаваны ўсяго стагоддзе таму, выглядае бы "на карціцы".

Але галоўная адметнасць вёскі — гэта, вядома, колішні касцёл кляштарна-Мальтыйскага ордэна, у будаўніцтве якога ўзялі ўдзел адразу два мэтры віленскага барока: Фантана і Глаўбіц. Храм, які яшчэ ў пазамінулым стагоддзі стаў праваслаўнай царквой, уражвае надзвычайна!

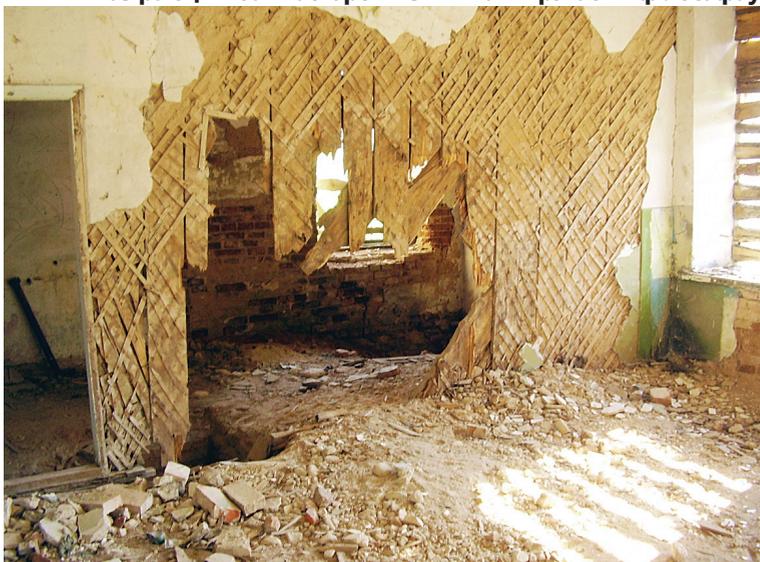
Зусім непадалёк ад Сталовічаў можна ўбачыць і яшчэ адзін шэдэўр віленскага барока — колішняю базільянскую, а цяпер праваслаўную царкву ў вёсцы Вольна. Стан абодвух храмаў не ідэальны, але цалкам памысны (у Сталовіцкім акурат ідзе замена даху), а праехаць міма гэтых цудоўных помнікаў мала каму ўдасца. Яны па-ранейшаму дамінаюць па-над вясковымі ландшафтамі і прэтэндуюць на ролю іншай дамінанты — сэнсавай. Чым не дадатковыя брэндавыя сімвалы Баранавічыны? І ці займае раён іншыя пазнавальныя аб'екты, па якіх яго будзь пазнаваць на карце Беларусі, — прынамсі, з дапамогай тых жа старадаўніх сядзіб, — пакажа час.

Сядзіба ці яе сцены?

Ад Сталовічаў да Стаек, што згадваюцца ў гістарычных помніках яшчэ з сярэдзіны XVI стагоддзя як маёмасць падканцлера Вялікага Княства Літоўскага Астапа Валовіча, не так ужо і шмат кіламетраў. Але колішняя сядзіба Лашкевічаў, што месціцца ў гэтым паселішчы, нас відавочна не чакала. Як і ўсіх іншых турыстаў — тым больш, што помнік спадчыны чамусьці не ўключаны ў Дзяржспіс. Хаця гэты,

За былым уладаннем Радзівілаў у Паланечцы назіраюць хіба маскароны з выявамі грэчаскіх філосафаў.

"Інтэр'ер" палаца таксама не прывабіць турыстаў.

пабудаваны ў канцы XIX стагоддзя, сядзібны дом варты ўвагі. Двухпавярховы будынак з рызалітамі на бакавых фасадах складзены з цёмна-чырвонай цэглы і нават у тым выглядзе, які мае зараз, пакідае незабыўнае ўражанне.

Кожны ахвотны месціч пакажа, дзе шукаць сядзібу. Але нават ведаючы, дзе знаходзіцца ўпадабаны нам аб'ект спадчыны, з цяжкасцямі знайшлі маёнтка сярод "суквецця" крапівы, пустазелля і кустоўя. Вандроўніку на аўтамабіле прыйшлося б тут нялёгка, але нашы жалезныя коні нас не падвялі і даставілі да старадаўніх сцен.

Менавіта так, да сцен, бо калі ў Паўлінаве ці ў Ястрамбелі на аб'ектах спадчыны мы бачылі дахі, дык тут яго не было. Сядзіба пакіну-

ла пасля сьме сумнае ўражанне, як, дарэчы, і ўся прылеглая да яе тэрыторыя. Падаецца, уласнікі помніка спадчыны не толькі не даглядаюць яго, а папросту чакаюць, калі гэтая вестка былых часоў канчаткова разбурыцца і знікне...

Як зазначыў нам Вячаслаў Гарбузаў, сядзіба ў Стайках — найбольш праблемны аб'ект сярод усіх іншых, якія знаходзяцца на тэрыторыі Баранавіцкага раёна. Помнік гісторыка-культурнай спадчыны даўно выстаўлены на продаж у адным з мінскіх агенцтваў нерухомасці. Ды пакупнікоў, ахвотных укласці ў яго грошы, пакуль што не знаходзіцца. І ці знойдуцца — пытанне, як на нашу думку, рытарычнае: настолькі несамавіта выглядае сядзіба. Ётую думку, дарэчы, пацвердзіў і галоўны

спецыяліст абласнога ўпраўлення культуры: па яго словах, многія неаднаразова цікавіліся сядзібай у Стайках, выязджалі і аглядалі аб'ект, але далей за размовы справа з продажам былога ўладання Лашкевічаў з месца не зрушылася.

Лёхамі да Міра

Рушылі далей і ля самай дарогі ў вёсцы Паланечка ўбачылі найпрыгажэйшы помнік палацава-паркавай архітэктуры — яшчэ адно сведчанне нейтаймоўнай энергіі роду Радзівілаў. Гледзячы на гэты шыкоўны палац, не так ужо і цяжка паверыць, што з сярэдзіны XVIII стагоддзя, пры Мацею Радзівілу, сьлынным кампазітару і вядомым палітычным дзеячу Рэчы Паспалітай, тут віравала культурнае жыццё.

Дарэчы, хто-ніхто з гісторыкаў кажа, што падземныя лёхі вядуць ад палаца ў Паланечцы да замкаў у Міры і Нясвіжы. Ніхто з мясцовых жыхароў нам гэтую легенду, на жаль, не пацвердзіў. Але і не абвергнуў...

Колішні палацава-паркавы комплекс звонку выглядае досыць няблага. А вось унутры... Суцэльнае разбурэнне, смецце і друз — такая карціна паўстала перад нашымі вачыма.

Ды і даглядчыкаў за помнікам спадчыны мы не заўважылі. Цяпер за руінаваннем палаца безуважна назіраюць хіба што маскароны з выявамі грэчаскіх філосафаў — ці не ўсё, што засталася ад велічнага некалі джору. А яшчэ тут вельмі добра сьме пачуваюць ужо іншыя "філосафы" — мяс-

даць вёсачку. Ды і не трэба, бо побач знаходзіцца цудоўны вадаём, на якім так добра адпачыць пасля доўгага падарожжа...

Не надта хацелася ад'язджаць і нам. Але, падпарадкоўваючыся раскладу электрычак, мусілі нарэшце рушыць да чыгуначнай станцыі. Наша вандроўка, такім чынам, паспяхова завяршылася.

Быль транзітнага турызму

Напрыканцы, замест гаворкі пра гіпатэтычныя перспектывы рэгіёна, уявім цалкам рэальную сітуацыю транзітнага турызму. Нехта, кіруючыся праз Беларусь, апынаецца а восьмай вечара каля Баранавічаў. Самы час падумаць пра начлег.

І вось вандроўнікі стаяць перад выбарам — злева шляхецкая сядзіба ў Паўлінаве, справа — у Стайках. Калі там не будзе месцаў, ёсць яшчэ Ястрамбель і Паланечка. Ад магістралі — усяго два крокі, але гулу аўтамабіляў там не чуваць. Ды, тым болей, можна не проста пераначаваць ды акнуцца ў возера, але і паглядзець нешта новае.

У такім выпадку ўражанні ад Беларусі гэтых уяўных падарожных не абмяжоўваліся б толькі наведаннем прыдарожнай кавярні і запраўкі. Мы б атрымалі магчымасць распавесці пра ўласную гісторыю ды культуру, прадэманстравалі бы стаўленне да яе сучаснікаў. Бо ў нашым выпадку турызм — гэта не проста эканоміка, гэта таксама і ідэалогія.

Самы старажытны касцёл на Беларусі месціцца ў Ішкальдзі.

овыя козы, якія задуменна скубуць траву і без асаблівай цікавасці пазіраюць на сядзібу...

Па словах Вячаслава Гарбузава, сёлта таксама былі зроблены ўсе неабходныя праваўстаноўчыя дакументы і на гэты аб'ект гісторыка-культурнай спадчыны, таму цяпер колішні палац Радзівілаў плануецца выставіць на аўкцыён.

Самы старажытны

Ад Паланечкі рушылі на ўсход, найпрост да чыгункі, якой планавалі выправіцца ў Мінск. Але да таго, як сесці на цягнік у тым жа Хвоеве, адкуль і распачыналася наша пляцідзёнае велападарожжа, завіталі яшчэ ў адну прыгожую мясціну Баранавіцкага раёна — вёску Ішкальдзь.

Прыехаць сюды раім кожнаму, бо ў гэтым паселішчы захаваліся самы старажытны на Беларусі касцёл. Тым больш мясціна — непадалёк ад трасы М1. Год пабудовы храма Святой Тройцы — 1472! Адчуваеш сапраўднае захапленне, калі глядзіш на цуд цаглянага дойлідства, пабудаваны ў гатычным стылі, і на гэтыя мурны, узведзеныя ў часы Казіміра Ягелончыка ды за дзясятак-другі гадоў да нараджэння Францыска Скарыны...

На жаль, з-за шматлікіх перабудоў цягам стагоддзяў то пад кальвінісцкі збор, то пад праваслаўную царкву і зноў пад касцёл, унутранае ўбранне помніка спадчыны змянялася неаднойчы і ўжо мала адпавядае першапачатковаму. Але веліч і прыгажосць касцёла настолькі захапляюць, што, перакананы, кожнаму, хто наведвае Ішкальдзь, не захацацца пакі-

У якасці заключэння

Тая плынь турыстаў, якая хлынула ў адкрыцця пасля рэстаўрацыі Мірскі і Нясвіжскі замкі, сведчыць: дзяржаўная палітыка ў гэтай галіне прыносіць свой плён. Але неабходна і развіваць поспех. Тым больш, як мы пераканаліся, рэгіён, што атачае Мір і Нясвіж, можа забяспечыць турыста багатым асартыментарам атракцыёнаў — ад рыбалкі да экстрэмальных гульняў сярод старых дакаў (толькі ў Ляхавіцкім раёне іх дзве з паловай сотні!).

Для гісторыка-культурнага велатурызму абраны намі маршрут таксама выглядае спрыяльным. Адзначым тры фактары — насамрэч адметнасцямі (на адлегласці ў некалькі кіламетраў адна ад другой), зручнасць даязду (побач — чыгунка), а таксама якасць дарог. Гравійка за тры трыста кіламетраў, што мы пераадолелі цягам пяці дзён, траплялася фрагментарна, а збольшага ехалі па асфальце нават па дарогах "мясцовага маштабу".

Прапанаваны маршрут можна назваць перспектывым для наведвання і шматлікімі турыстычнымі групамі. Вось толькі ці з'явіцца яны на аб'ездных намі дарогах? Пытанне пакуль без адказу. Асабліва пры ўмове, што ўсе агляджаныя намі помнікі даўніны так і будуць стаяць без дагляду і разбурацца на вачах у мясцовага кіраўніцтва і цяперашніх уласнікаў.

Ілья СВІРЫН, Юрый ЧАРНЯКЕВІЧ, нашы спецыяльныя карэспандэнты
Мінск — Нясвіжскі раён — Клецкі раён — Ляхавіцкі раён — Баранавіцкі раён — Мінск
Фота аўтараў

На два дні мінулых выхадных вёска Моталь Іванаўскага раёна Брэстскай вобласці ператварылася ў кулінарную сталіцу Палесся ды, бадай, і ўсёй краіны. Балазе, пакштаваць тут сапраўды было што! Нядзелю ў паселішчы можна было ўбачыць доўгія чэргі па мясцовыя каўбасы, сыры, рыбу і пірагі, а крыху далей уздоўж галоўнай вуліцы ўсіх гасцей свята чакалі гаспадыні, якія шчодро частавалі сваімі блінчыкамі з тварагом і яблыкамі, дранікамі, кашамі, пірагамі... Вочы проста разбягаліся ад гэтых прысмакаў і ад жадання ўсё пакаштаваць. Ці хаця б — панадкусваць, як у тым анекдотце.

Мотальская каўбаска — прынада для гасця

Кастынг на кулінарную сталіцу

Знакавы кулінарны фэст стаўся ўжо, без перабольшання, сапраўдным брэндам вобласці. І тое цалкам невыпадкова, бо кіраўнік Брэстчыны Канстанцін Сумар надае вялікую ўвагу развіццю сацыяльна-культурнай сферы рэгіёна. Губернатар, дарчы, прыняў удзел і ў фэсце "Мотальскія прысмакі", прайшоўшыся па гандлёвых радах мястэчка і выступіўшы на адкрыцці свята.

Па словах Канстанціна Сумара, "Мотальскія прысмакі" не толькі даюць магчымасць пазнаёміцца з унікальнай палескай кухняй і ацаніць напоўніцу смак шматлікіх прадстаўленых тут страў, але і знаёмяць беларусаў ды замежнікаў з багатай традыцыйнай культурай народа. І, па перакананні старшыні аблвыканкама, фэст у Моталі з кожным годам будучы наведваць усё больш і больш турыстаў з розных краін свету.

Да слова, карэспандэнту "К" неаднойчы давяляло чуць у гэты дзень на вулічках Моталі не толькі родную мову, а таксама палескую гаворку, але і ўкраінскую, польскую, нямецкую мовы. Так што ўжо цяпер "Мотальскія прысмакі" зрабіліся прыцягальнай падзеяй для гасцей з замежжа.

Сёлетні фэст, як і ўсе ранейшыя, быў зладжаны пры фінансавай падтрымцы як раённых, так і абласных улад. І гэта — не адзіная падобная акцыя, падтрыманая арганізацыйна і фінансавана кіраўніцтвам Брэстчыны, заўважыла карэспандэнту "К" начальнік упраўлення культуры аблвыканкама Тамара Паўлюковіч.

— Мы і далей будзем ладзіць такія аграфестывалы, прыцягваючы да ўдзелу ў іх уласнікаў аграбизнесу, — значыла яна. — Ды і ўвогуле, пастаянна імкнёмся паказаць нашу традыцыйную культуру. Так, днямі ў вёсцы Гарадная Столінскага раёна прайшоў

ў міг вока. А яшчэ адной важнай навіной стала інфармацыя пра тое, што пры дапамозе спонсарскіх сродкаў у мясцовым Доме культуры адкрыўся Цэнтр устойлівага развіцця аграбизнесу і сельскага прадпрыемства. Установа будзе аказваць інфармацыйныя паслугі насельніцтву, у прыватнасці, па пытаннях стварэння аграбизнесу, а таксама прадастаўляць турыстам даведаную інфармацыю пра адметнасці Моталі.

Па папярэдніх і самых сціплых падліках, у мерапрыемстве прынялі ўдзел ніяк не менш за сем тысяч чалавек. Як заўважыў "К" начальнік аддзела культуры Іванаўскага райвыканкама Уладзімір Шляговіч, сёлетні "Мотальскія прысмакі" сталіся больш люднымі, чым летась, дзякуючы, у тым ліку, і наладжанай рэкламе фэсту.

Але з-за вялікага наплыву гасцей узніклі і некаторыя нязручнасці. Напрыклад, карэспандэнт "К" неаднаразова чуў, як турысты скардзіліся на доўгія чэргі, а іншыя наракалі на недахоп месцаў для адпачынку. Зрэшты, стадыёмся, наступным разам арганізатары ўлічаць

ЛІСТ НЕАБЫЯКАВАГА ЧЫТАЧА

3 2008 года мая родная вёска Ерхі на Вілейшчыне займела статус аграгарадка. Менавіта тады адрамантавалі дарогі, школу і дзіцячы садок, сельскі клуб, краму. З'явіліся пошта, ФАП, цырульня, пральня. Заканчваецца будаўніцтва кавярні. Усё, быццам зроблена, каб замацаваць моладзь на вёсцы. Шматлікія змены адбыліся і ў сельскай культуры...

ку: "у джаве — толькі дзяўчаты", а хлопцы, як заўжды, кагосьці ці чагосьці чакаюць. І вось знаходзіцца смяльчак, які выходзіць на танцпол. Але такіх — няшмат. Астатнія асобнымі групкамі сядзяць ці на вуліцы, ці проста на крэслах у клубе. На гарадскіх дыскацеках такую карціну ўбачыш вельмі рэдка. На запытанне "Чаму не танцуеце?" кожны адказвае па-свойму: Дзіма спасылаецца на тое, што не любіць гэтай справы, Дзяніс — не ўмее, а ў Валеры няма настрою... і ў гэтым, як падаецца,

Як адпачывае моладзь у Ерхах?

АГРАГАРАДОЦКІ "PARTYCLUB" — АД ІНСАЙДАРА

Калі прыязджаю на лета ў вёску, асабліваю ўвагу звяртаю менавіта на ўмовы адпачынку равеснікаў. Ці адбыліся тут істотныя змены за гады майго гарадскога навучання? Зразумела, знайсці годны адпачынак (як і працу) у вёсцы намнога складаней, чым у горадзе. Але для энтузіястаў няма ніякіх перашкод, нават аддаленасць ад горада іх, бывае, не стрымлівае.

Адпачыць арганізавана можна ў сельскім клубе. На дыскацецы. Давіце параўнаем які-небудзь сталічны ўмоўны "PartyClub" з тутэйшай танцпляцоўкай... Будынак СК — невялікі, але дагледжаны. Знаходзіцца ў цэнтры вёскі побач з дзіцячым садком і школай. Вакол — кветкавыя клумбы. Але галоўнае не гэта, а тое, што сёння — субота... З'язджаюцца аўтамабілі, збіраецца народ. Акрамя мясцовай моладзі, сюды нярэдка наведваюцца і з суседніх вёсак: Арпы, Касцяневічаў, Людвінова, Суцек, Валосек. Адны — таму, што няма свайго клуба, іншыя проста цікава.

У 21.00 клубныя дзверы адчыняюцца. Нас сустракае загадчык Марына Юркевіч. У касу трэба заплаціць дзесьці каля 3 тысяч рублёў (у горадзе дыскацечны білет каштуе каля 25 тысяч). Плаціць павінны ўсе — VIP-Kart і бясплатныя ўваходы для дзяўчат да апоўначы не прадулгеджана. Загадчык клуба ведае нас усіх і сустракае добра-злычліва. Знаходзіць словы, каб настроіць на пазітыў, узняць настрой. Ніякага фэйс-кантролю і дрэс-коду няма, таму многія не надта турбуюцца пра знешні выгляд. Джынсы і футболка — звычайная дыскацечная вопратка... Я — менавіта за такую дэмакратыю. Да таго ж, у гумовых ботах на танцы ўжо не ходзяць. Іншая справа, што часам можна ўводзіць той жа "дрэс-код" адмыстова — пад канкрэтнае мерапрыемства. А вось узроставае цэнз існуе. Прапускаюць толькі паўналетніх. І гэта — таксама правільна.

Летам на танцпляцоўцы — ад 40 да 70 чалавек. На свята — крыху больш. У адрозненне ад гарадскіх начных клубаў, дыскацека праводзіцца толькі па суботах, часам — па нядзелях і пятніцах... Давіце ж урэшце танцаваць! Аднак не ўсе падпарадкоўваюцца майму заклі-

недахоп вясковых танцаў. Няма тут пакуль "аніматора", які б уцягваў у танцавальную дзею ўсю без выключэння грамаду.

Адчуваецца, канешне, дэфіцыт сучаснай апаратуры. Вельмі часта яе замяняе камп'ютар з бібліятэкай. На клубны пакуль няма сродкаў. Нізкі кошт білетаў і невялікая колькасць наведвальнікаў не даюць клубу магчымасці зарабіць на лепшую тэхніку. Але ў клубе ёсць някелькая колерамузыка. Зусім нядаўна ў Ерхах працавалі дзі-джей з Вілейкі, якія прывозілі сваю апаратуру. Вось тыя танцы, па меркаванні ўсіх, былі класнымі. Дзе ўзяць новую апаратуру? Тут без спонсарскай дапамогі не абысціся. Але спонсараў у нашай вёсцы пакуль няма.

Бракуе вясковай дыскацецы цікавых відовішч і мерапрыемстваў, якія ў сталічных клубах — абавязковая частка начной праграмы. Усё ж і ў Ерхах тэматычныя дыскацекі праходзяць. Але хацелася б — каб часцей...

Зразумела, у сельскіх клубах пакуль не працуюць кавярні. А вельмі б хацелася, каб і столікі тут стаялі, і мінералкі можна было б папіць... А пакуль ролю бара выконвае бліжэйшая водакалонка. Дрэнна, што няма ў СК і гардэрава...

Між тым, клуб у вёсцы — гэта не толькі месца правядзення дыскацеж. І гэта цэнтр маладзёжных (і не толькі) стасункаў. У Ерхах, як і ў многіх падобных вёсках, ён працуе штодзённа. У бібліятэцы, якая знаходзіцца ў адным будынку з СК, ёсць Інтэрнэт. Бібліятэкар Жанна Андрэеўская кіруе некалькімі аматарскімі аб'яднаннямі...

Зразумела, вясковым клубу вельмі далёка да сталічных. А для развіцця СК патрэбны немалыя сродкі. Дзе іх браць на вёсцы? Спонсары ўкладаць грошы ў такія ўстановы не спяшаюцца. Праўда, дапамагаюць клубу мясцовыя сельскагаспадарчае прадпрыемства і БРСМ, Касцяневіцкі сельвыканкам. Але гукаўзмацняльная апаратура ў СК — па-ранейшаму старэнькая. І ў тым, што сітуацыю варта неадкладна мяняць, не сумняваецца ніводны з маіх вясковых равеснікаў.

**Анастасія БАЛКОЎСКАЯ
в.Ерхі Вілейскага раёна**

Прапануем некалькі рэцэптаў палескіх страў!

Мотальскія клёцкі

Нацерці бульбу на тарцы, адціснуць, дадаць яйка і соль. Сфармаваўшы ў далонях невялікія шарыкі-клёцкі, кідаем іх у кіпень і варым да гатоўнасці. Асобна на патэльні смажацца шкваркі з цыбуляй, якія пасля дадаюцца да клёцкаў. Есці гатовую страву можна са сметанай.

Каша па-мотальскі

Крупы засыпаюць у гаршчок, прамываюць гарачай вадой, потым заліваюць малаком і ставяць у печ на агонь. Пры кіпенні абавязкова здымаюць "прыгаркі". Калі маса загусе, запраўляюць соллю, цукрам і маслам па смаку. Пасля ставяць гаршчок у жар і праз некаторы час вымаюць з печы.

Параны боб

Пэўную колькасць бобу на ноч заліваюць халоднай вадой, раніцай вадку зліваюць, боб кладуць у гліняны гаршчок, зноў заліваюць халоднай вадой і ставяць на агонь. Як закіпіць, запраўляюць соллю і ставяць гаршчок у печ для ўпаркі. Падаюць на стол як гарнір да мясных страў. Ужываюць таксама і асобна, заправіўшы шкваркамі з падсмажанай цыбуляй, або проста са шклянкай халоднага малака.

міжнародны пленэр ганчароў, а яшчэ раней — міжнародны семінар па пытаннях развіцця традыцыйных рамёстваў... Падобную працу працягнем, натуральна, і найдалей.

Пры такой увазе шматлікіх айчынных і замежных гасцей Моталь цягам двух дзён літаральна патанаў у безліччэ мерапрыемстваў. У паселішчы ў гэтыя дні можна было не толькі наесціся, што называецца, "ад пуза", але і прыдбаць упадабаны лазовы кошык ці сталецены пояс, павучыцца з дапамогай ганчара з гарадной лягіць збаночкі або паспрабаваць ткаць на сапраўдным варштаце...

Не магу не адзначыць і той факт, што на фэсце было прадстаўлена шмат разнастайнай сувенірнай прадукцыі, у тым ліку — з сімваламі фэстывалу. Кепкі, майкі, талеркі, кубкі, невялікія сцяжкі і магніты з эмблемай "Мотальскія прысмакі" раскупляліся

гэтыя пажаданні гасцей свята. Але ж, пагадзіцеся, мала хто разлічваў, што ў гэты дзень у Моталі збярэцца такая колькасць гасцей! Тым больш, надвор'е асабліва не радавала...

Нягледзячы на гэта, фэст на гасціннай Іванаўскай зямлі яшчэ раз даказаў вядомую аксіёму пра тое, што нават без асаблівых фінансавых укладанняў цікавым і прыцягальным можна зрабіць любое мерапрыемства. Справа толькі за творчым падыходам, наладжанай рэкламнай дзейнасцю і ўдалым выкарыстаннем прынтцыпаў агрэсіўнага маркетынгу. І поспех не прымусіць сябе чакаць.

**Юрый ЧАРНЯКЕВІЧ,
наш спецыяльны карэспандэнт
Мінск — Іванаўскі раён — Мінск
Фота аўтара**

Ад рэдакцыі

Дадзеная публікацыя каштоўная тым, што аўтарам яе з'яўляецца не работнік культуры, а тым не менш, — неабывякавы спажывец культурных паслуг. Інсайдар, інакш кажучы, — непасрэдны ўдзельнік падзей, з культурнымі паслугамі найпрост звязаных. А рэдакцыі, шчыра кажучы, бракуе менавіта такіх рознаузроставаў поглядаў "знутры". Таму мы чакаем ад вас, шануюныя чытачы, якраз інсайдарскай крытычнай ацэнкі падзей: у клубе, бібліятэцы, музеі, кінатэатры, карцінавай галерэі... Вашы зацікаўленыя погляды на якасць і даступнасць культурнага абслугоўвання, паверце, — надзвычай каштоўныя і для рэдакцыі "К", і для работнікаў культурнай сферы. Пішыце, тэлефануйце, не заставайцеся абыякавымі!

Пра існаванне лонданскага музея каралевы Вікторыі і прынца Альберта я ведаў яшчэ са студэнцкіх гадоў. Ведаў, што ён з'яўляецца, мабыць, лепшым музеем свету па зборы прыкладнога, дэкаратыўнага мастацтва і дызайну, а таксама па найбагацейшай калекцыі жывапісу Джона Канстэбла. Але не мог уявіць сабе, што маленькую часцінку (83 экспанаты) з велізарнага збору Музея (звыш 4,5 мільёнаў твораў!) мы пабачым у Мінску і Нясвіжы! Але — пабачылі: 15 жніўня — у Нацыянальным мастацкім музеі (49 твораў), 16 жніўня — у Залатой зале Палаца Радзівілаў Нацыянальнага гісторыка-культурнага музея-запаведніка "Нясвіж" (34 творы).

Выстаўка называецца "Каралеўскія скарбы: еўрапейскія шэдэўры 1600 — 1800". Чаго тут толькі няма: унікальныя вырабы з фарфору, тэкстылю, каштоўных металаў, мэбля, друкаваныя выданні, прадметы інтэр'ера, багатыя касцюмы, гарнітур, станковы і мініяцюрны жывапіс, скульптура, графіка — рарытэты розных часоў і краін, створаныя таленавітымі майстрамі ў XVII — XIX стст. і з любоўю сабраныя ў Музеі Вікторыі і Альберта.

Словам, дзве экспазіцыі — на любы густ. Тут можна пабачыць усё: ад рызы і маніпулы з венецыянскіх карункаў (з камплекта богаслужэбнага адзення) да пальчатка са сталі, золата, срэбра, шоўку сыноў Філіпа III Іспанскага. Паказаны рэчы ад бронзавага бюста Па-

вьявай укрыжавання і старазапаветнага сюжэта "Ахвярапрынашэнне Ісаака", італьянскую "Рэліквію" XVII ст. з часцінкай дрэва ясляў, у якія быў пакладзены нованароджаны Хрыстос, чудаўныя мініяцюры іспанца Гераніма Радрыгеса дэ Эспіноза, класічныя афорты "Павешанне" Жана Кало з серыі "Бедства вайны", мармуровы партрэт Томаса Бэйкера разца Джавані Берніні, конную статую Генрыха IV, які топча ворага, выкананую, па адной з версій, Юберам ле Сюерам у 20-я гады XVII ст. І нават можна пабачыць барочную

Музей... кахання Вікторыі і Альберта

Як Гродна трапіў на белую табакерку XVII стагоддзя?

пы Рымскага Інакенція X разца Дамініка Гвідзі да чароўнага партрэта знакамітай маркізы дэ Пампадур пэндзля Франсуа Бушэ (гэты партрэт мы друкавалі ў мінулым нумары на першай паласе), ад настольнага дубовага камплекта пачатку XVIII ст. з выкарыстаннем чарапахавога панцыра, перламутру, латуні, срэбра і інкрустацыі да жанравай карціны "Арэлі" Нікаля Ланкрэ эпохі Людовіка XV. Пабачыць беларускі глядач палатно "Зняцце з Крыжа" Шарля Лебрэна, прыдворнага каралеўскага жывапісца, нямецкі "Малітоўнік" XVIII ст. у сярэбранай аправе з

гітару са слановай косці немца Іахіма Тільке (канец XVII ст.)!

А вось акварэльная мініяцюра з выявай Пятра I у ваенных даспехах і арапчанём. Аўтар — барон Густаў фон Мардэфель выканаў карціну яшчэ пры жыцці расійскага імператара.

У Нясвіжы — не менш цікавыя рэчы. Напрыклад, медная белая табакерка з выявай карты Еўропы XVIII ст. — часу Сямігадовай вайны. Тут ёсць і беларускі горад Гродна! А якія чудаўныя пісталеты Людовіка XV, вееры і туфлікі арыстакратак, талерка з пейзажам ды жабай, якую размаляваў майстра Ваджвуд для Карцярыны II. А Вакха і Купідона можна сузіраць на

ручках відэльца ды нажа XVII ст. Пра твор Рубенса я ўжо і не кажу — лепш яго пабачыць уласнымі вачыма. Гэта ўзор маленькай тытульнай старонкі пад назвай "Вайна і Перамога". Вельмі нязвыклы "жанр" для вялікага мастака, выкананы алеем па дрэве.

Але мяне яшчэ вельмі цікавіць гісторыя стварэння і развіцця на працягу 160 гадоў Каралеўскага музея Вікторыі і Альберта. Не ўсе яе ведаюць, таму трохі раскажу пра яе. Не памылюся, калі адзначу, што гэты Музей — "плод" кахання вялікай жанчыны і яе мужа, не менш вялікага Альберта. Так, менавіта "плод" кахання...

Англійская прынцэса Вікторыя стала каралевай у 1837 г., калі ёй споўнілася васьмнаццаць гадоў. А трохі раней яна шапачна пазнаёмілася са сваім... кузенам і равеснікам Альбертам, герцагам Саксон-Кобургам-Гоцкім. Але спадабаліся яны адно аднаму адразу. Праз тры гады, у лютым 1840-га, ажаніліся ў Віндзорскім замку і разам пражылі ў вялікай любові і сяброўстве дваццаць адзін год, пакуль "мілы анёл", "каштоўны, непараўнальны" Альберт не памёр ад брушнага тыфу ва ўзросце сарака двух гадоў. Вікторыя пасля смерці мужа кіравала Англіяй яшчэ сорок гадоў, і ў памяць пра каханага зрабіла шмат чаго ў культурынай і сацыяльнай сферах. "Яго [Альберта] погляды на ўсё ў гэтым свеце будучыцяпер маім законам", — скажа яна пасля смерці мужа.

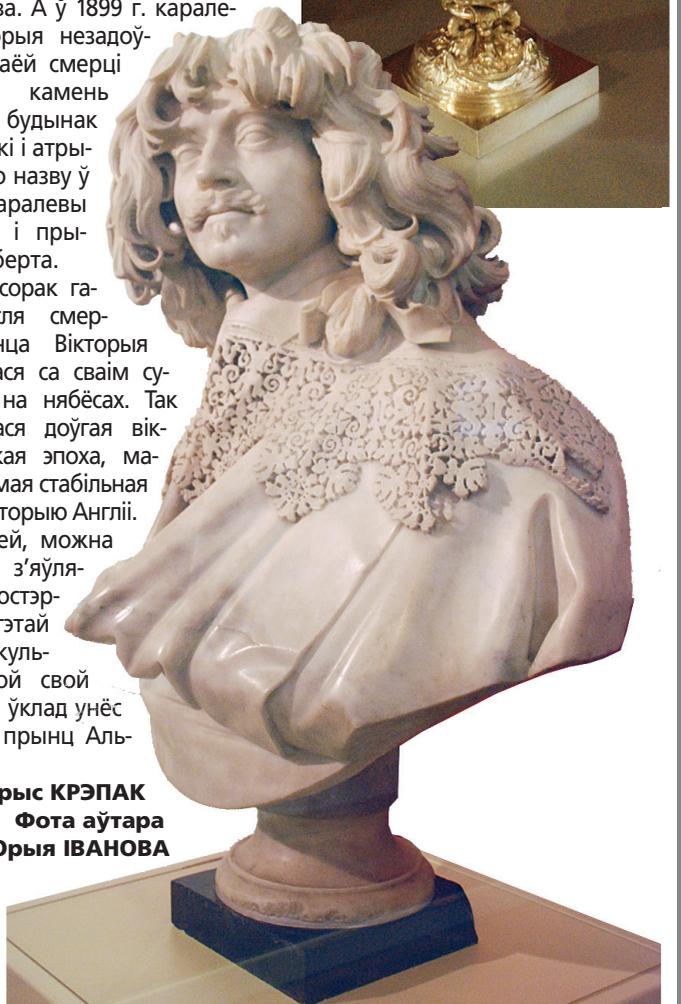
Дык вось, прынц Альберт, гэтая "хадзячая энцыклапедыя",

таленавіты архітэктар, мастак-самарадак, музыкант, фехтавальшчык і г.д., з'яўляецца ініцыятарам стварэння ў 1852 г. сённяшняга музея. Ён спачатку называўся музеем мануфактур, потым музеем дэкаратыўнага мастацтва. А ў 1899 г. каралева Вікторыя незадоўга да сваёй смерці заклала камень у новы будынак Музея, які і атрымаў сваю назву ў гонар каралевы Вікторыі і прынца Альберта.

Праз сорок гадоў пасля смерці прынца Вікторыя ўз'ядналася са сваім сужэнцам на нябёсах. Так скончылася доўгая віктарыянская эпоха, мабыць, самая стабільная за ўсю гісторыю Англіі.

І Музей, можна сказаць, з'яўляецца люстэркам гэтай эпохі, у культуру якой свой выдатны ўклад унёс асабіста прынц Альберт.

Барыс КРЭПАК
Фота аўтара і Юрыя ІВАНОВА

У час святочнага канцэрта.

Няшмат часу засталася да юбілейных урачыстасцей з нагоды 130-годдзя з дня нараджэння славутага Песняра, народнага паэта Беларусі Якуба Коласа, якія абдуцца, у тым ліку, і ў родных мясцінах творцы, на Стаўцоўшчыне. Менавіта ў гэтым раёне знаходзяцца ўсе аб'екты філіяла Літаратурна-мемарыяльнага музея Якуба Коласа "Мікалаеўшчына".

Чым жа жыве гэты куток напярэдадні вялікага свята і як да яго рыхтуецца? Каб адказаць на гэтыя пытанні, карэспандэнт "К" выбраўся ў камандзіроўку, скарыстаўшыся прапановай пабываць на святкаванні адметнай даты — 100-годдзя з дня першай сустрэчы Янкі Купалы і Якуба Коласа на хутары Смольня. Падзея, па вялікім рахунку, стала рэпетыцыяй восеньскіх урачыстасцей.

Юбілей Песняра. Гатоўнасць №1?

Рэпартаж праз стагоддзе з месца сустрэчы класікаў

Адкрыццё мемарыяльнага знака на месцы сустрэчы класікаў.

Скарбы класіка

Ці не найгалюўнай адметнасцю філіяла Літаратурна-мемарыяльнага музея Якуба Коласа з'яўляюцца яго навуковыя супрацоўнікі, сярод якіх і родныя Якуба Коласа, якія ведаюць пра паэта не з падручнікаў. Тое і пацвердзілі Соф'я Пятроўна, загадчык філіяла, і Георгій Міхайлавіч Міцкевічы, якія распавялі пра сям'ю і, вядома ж, пра самога Коласа. Прывяду толькі адзін пачуць факт: аказваецца, старэйшы брат Песняра неаднойчы здэкаваўся з першага "дарэктара" Кастуся Міцкевіча, якому будучы пісьменнік абавязаны сваёй пачатковай адукацыяй.

Не менш цікавыя за аповеды і музейныя прадметы. Вось, скажам, самаробны свідравальны апарат, зроблены стагоддзе таму рукамі вядомага з "Новай зямлі" дзядзькі Антося.

Ініцыятыва для турыста

За антуражам свята можна заўважыць і рабочых, якія прыводзяць да ладу Смольню. Па словах дырэктара Музея Якуба Коласа Зінаіды Камароўскай, у літаратурным музеі праводзіцца бягучы рамонт, і, у прыватнасці, ужо заменены вокны. Завяршаецца і вонкавая тынкоўка. Дарэчы, блізіцца да фіналу рамонт у галоўным будынку музея ў Мінску, пра што сведчыць хаця б новая агароджа, а таксама добраўпарадкаваная тэрыторыя. Плануецца цягам месяца завяршыць бягучы рамонт дваровых пабудов, дзе, сярод іншага, захоўваецца аўтамабіль Якуба Коласа "Победа", які, праўда, належыць не музею, а ўнуку класіка, таму і не экспануецца пастаянна.

Але вернемся ў Смольню. Пры ўваходзе на музейную тэрыторыю можна заўважыць невялікую драўляную будыніну. Як аказалася, менавіта там можна набыць сувеніры прадукцыі музея. Толькі вось апрача пары кніг, буклета і магніціка ў ёй нічога не прадавалася. І гэта пры тым, што ў мінскім музеі прадстаўлены такія багаты выбар. А падрыхтавана ж пяць відаў значкоў з выявамі мемарыяльных сядзіб Якуба Коласа,

арганізаваць удзел у свяце мясцовых калектываў. І ў гэтай справе без дапамогі аддзела культуры ніяк не абыйсця. А з ім, па словах Зінаіды Камароўскай, не заўсёды знаходзіцца паразуменне.

Тым больш, ярка запамініліся праекты колішняга яго начальніка Анатоля Грэжава. Менавіта дзякуючы яго ініцыятыве на тэрыторыі мемарыяльных сядзіб праходзілі святы паззіі, выстаўкі і праекты. Адзін фестываль "Сымонкавы нашчадкі", які збіраў юных скрыпачоў, чаго варты!

Вочнае і завочнае

Але не толькі фестывалі прывабліваюць турыстаў на аб'екты "Мікалаеўшчыны", а і новыя выставачныя праекты. Так, адзін з апошніх праектаў прысвечаны гадавіне першай сустрэчы класікаў літаратуры, якая адбылася ў 1912 годзе і мае сваю гісторыю. Справа ў тым, што Якуб Колас не мог паехаць у госці да Янкі Купалы, бо быў пад наглядом паліцыі за ўдзел у нелегальным настаўніцкім з'ездзе. Таму Купала вырасьці наведваць калегу.

Гэтая сімвалічная сустрэча адбылася сто гадоў таму ў Смольні, што непадалёк ад Мікалаеўшчыны, у сядзібе родных Коласа. Да гэтай даты там адкрылася выстаўка з фондаў Дзяржаўнага літаратурна-мемарыяльнага музея Якуба Коласа і Дзяржаўнага літаратурнага музея Янкі Купалы "Шляхам Янкі Купалы да Якуба Коласа", якая будзе працаваць усяго два месяцы.

На выстаўцы прадстаўлены першыя зборнікі паэтаў — "Жалейка" і "Песні жалбы", нумары "Нашай нівы", вершы-прысвячэнні Якуба Коласа свайму сябру, мастацкія работы Івана Раманоўскага, Сямёна Геруса, Міколы Купалы, а таксама асабістыя рэчы, рукапісы ўспамінаў і артыкулаў Якуба Коласа пра сябра.

Купала ў лісце ад 26 ліпеня 1912 года адзначае пра сустрэчу лаканічна: "У суботу еду ў Стоўбцы да Коласа". Але насамрэч яго шлях да Канстанціна Міцкевіча быў доўгі. Як можна даведацца з матэрыялаў выстаўкі, лета 1912 года Янка Купала правёў у дарозе. З Пецярбурга па заканчэнні заняткаў на курсах А. Чарняева Купала едзе да маці ў Акопы на Лагойшчыне, наведвае Вільню, дзе прысутнічае на святкаванні Купалля, вяртаецца ў Акопы, адкуль неўзабаве выпраўляецца ў шлях да Коласа. Шлях можна прасачыць на прадстаўленых на выстаўцы тагачасных картах, дзе адзначаны Вільня, Лагойск, Мікалаеўшчына, Акінчыцы, Альбуць.

Па словах аднаго са стваральнікаў выстаўкі, навуковага супрацоўніка Музея Якуба Коласа Таццяны Макаранка, у межах праекта адлюстравана не толькі першая сустрэча двух класікаў. Сяброўскія і працоўныя адносіны Якуба Коласа і Янкі Купалы на ніве навуковай, літаратурнай і грамадскай дзейнасці былі асабліва цесна пасля 1921 года, калі абодва паэты жылі і працавалі ў Мінску. Сведчанні гэтых адносінаў з'яўляюцца фотаздымкамі розных гадоў, празаічныя і вершаваныя радкі, якія яны прысвячалі адзін аднаму...

Кастусь АНТАНОВІЧ,
наш спецыяльны карэспандэнт
Мінск — Стаўцоўскі раён — Мінск
Фота аўтара

(Заканчэнне. Пачатак у № 31.)

Імператар Напалеон Банапарт паабяцаў беларускім і польскім эмігрантам, якія спыніліся ў Парыжы пасля паражэння паўстання Касцюшкі, дапамагчы аднавіць іх дзяржаву, калі будзе сфарміравана эмігранцкая войска. У 1806-м войска Напалеона занялі Варшаву. Тое войска дапамагло Напалеону дасягнуць перамогі над Аўстрыяй і вывзваліць Кракаў ды Люблін. У выніку, Напалеон абвясціў стварэнне новай дзяржавы — Варшаўскага Княства.

У 1810 годзе Дамінік выехаў з сям'ёй у Варшаву. У снежні ён уступіў у войска Варшаўскага Княства, ахвяраваўшы на яго патрэбы 180 тысяч злотых. Сфарміраваў і ўзброіў кавалерыйскі полк колькасцю пяць тысяч чалавек. Юзаф Панятоўскі надаў сябру чын палкоўніка ды паставіў на чале Восьмага ўланскага палка. Учынак Радзівіла выклікаў вялікую радасць у патрыётаў. Пазней у паэме "Пан Тадэвуш" Адам Міцкевіч узгадае яго, павялічыўшы колькасць узброеных Дамінікам палкоў.

Эпоха Рамантызму з уласцівай ёй вытанчанасцю пачуццяў панавала ў Еўропе ў XIX стагоддзі. Яе сучаснікі аб'ядноўвалі ў сваім характары дзве зусім, здаецца, палярныя рысы — летуценнасць і самаадданасць. Адным з такіх рамантыкаў быў і князь Дамінік Геранім Радзівіл, аповед пра якога сёння завяршаем.

Восьмы полк Дамініка Радзівіла

Апошнія слова "бясстрашнага афіцэра" з Нясвіжа

У красавіку 1811-га Радзівіл зноў наведваў Парыж, дзе сустрэўся з Напалеонам. Банапарт рыхтаваў ваенную кампанію супраць Расіі. А 12 чэрвеня 1812 года напалеонаўскія войскі ўжо падышлі да яе межаў па Нёмане. Першымі з радаснымі воклічамі перабраліся праз раку кавалерысты Панятоўскага. І з імі — радзівілаўскія ўланы. Вялікая армія Напалеона налічвала шэсцьсот тысяч. Кожны шосты з іх быў выхадцам з земляў Рэчы Паспалітай. Уступленне іх на тэрыторыі колішняга Вялікага Княства Літоўскага выклікала вялікі энтузіязм у насельніцтва. Іх сустракалі з хлебам ды соллю. Спадзеючыся на вялікі прыток у сваю армію добраахвотнікаў з земляў ВКЛ, Напалеон пусціў наперадзе сябе ў Вільню менавіта полк князя Радзівіла. Уезд Восьмага ўланскага ў былую сталіцу ВКЛ быў урачыстым. Члены магістрату ледзь не ўрочылі ключы ад горада замест Напалеона Дамініку.

Разам з Напалеонам Радзівіл прайшоў увесь шлях ад заходніх межаў Расійскай Імперыі да яе сталіцы. Ён вызначыўся ў бітве пад Астроўна і імя "надзвычай бясстрашнага афіцэра" было ўзгадана ў 10-м бюлетэні французскай арміі. У жорсткіх баях пад Воранавам і Смаленскам Дамінік звярнуў на сябе ўвагу "караля конніцы" маршала Мюрата. За мужнасць, адвагу, адданасць Радзівіл быў узнагароджаны кавалерскім і афіцэрскім ордэнамі ганаровага легіёна, баварскім ордэнам святога Губэрта, крывам "Віртуці Мілітары".

Большая частка яго ўланаў загінула ў Барадзінскім баі. Рэшткі палка разам з французамі ўвайшлі ў Маскву. У гэты час да князя звяртаецца былы міністр замежных спраў Расіі, сябра Аляксандра І, князь Адам Чартарыйскі. Ён упрошае Радзівіла прыняць рускую арыентацыю, бо "радзіма не можа разлічваць толькі на Напалеона". Чартарыйскі раіць хаця б вярнуцца ў Нясвіж, пакінуўшы Банапарт. Аднак Дамінік адказвае на гэта: "Маё месца на чале майго палка, а не ў Нясвіжы". Не здрадзіў ён французскім партнёрам і пасля таго, як тыя вымушаны былі пакінуць Маскву.

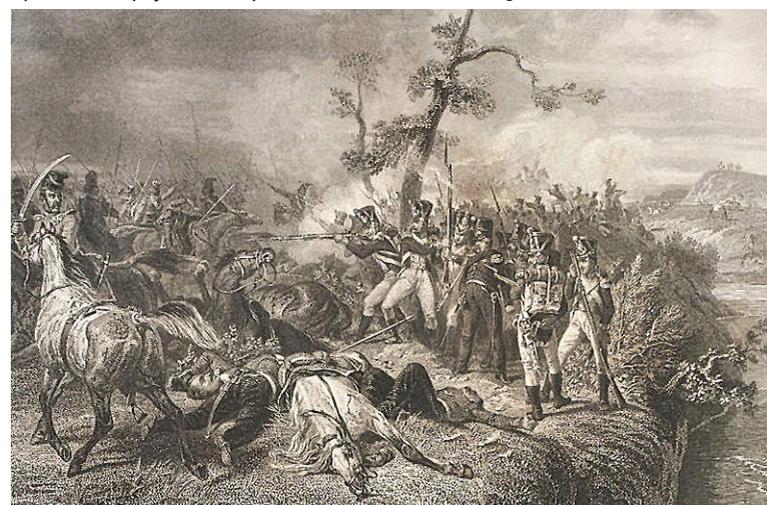
Рухаючыся разам з усімі, Дамінік Геранім толькі каля Нясвіжа з абозам аддзяліўся ад французскай арміі і накіраваўся ў родныя мясціны. За ім рушылі рускія войскі пад камандаваннем адмірала Чычагіна. Яны літаральна наступалі на пяты князю. 26 кастрычніка 1812 года Дамінік з некалькімі вершнікамі з'явіўся ў Нясвіжы. Ён аддаў загад замурара-

ваць фамільную скарбніцу, а іншыя каштоўнасці нагрэўці на вазы і накіраваць яму ўслед, у віленскім кірунку. І як толькі пачалі выконваць гэты загад, у горад уварваліся рускія войскі. Іхні камандзір Красоўскі абвясціў нападзагружаныя вазы, што сталі на двары палаца, "маскоўскім абозам" і канфіскаваў яго.

Радзівіл хутка даведаўся пра падзеі, якія адбыліся пасля яго ад'езду. Ён выказаў некалькі заўваг адносна дзеянняў варажых войскаў, якія дайшлі нейкім чынам да Чычагіна. Апошні, "пакрыўджаны", загадаў вывезці з палаца ўсё больш-менш каштоўнае. Потым аддаў яго і ўвесь горад на трохдзённае рабаванне салдатам. Тыя пабывалі нават у магільным склепе Радзівілаў у сутарненнях Фарнага касцёла... Без сумненняў, Дамініку стала вядома і гэта. Ён мог бы часткова выправіць становішча, павінуўшыся перад імператарам Аляксандрам, які працягнуў у гэты час незвычайную літасць да саюзнікаў Напалеона, што пераходзілі на яго бок. Але для Радзівіла, заражанага "рыцарскім духам прадкаў", гэта было немагчыма.

Радзівілу выпала на долю прыняць удзел у бітвах пры Райхенбаху і Дрэздэне. Апошняя яго бітвай стаў бой пад Ганау. Падчас коннай атакі Дамінік быў смяротна паранены. Апошнім словам, якое зляцела з яго вуснаў, было слова "Гонар..."

Мікола БАГАДЗЯЖ,
Ірына МАСЛЯЊЦЫНА
На ілюстрацыі: рэпрадукцыя замалёўкі бітвы ля Віцебска.

Вера Ермалаева.

(Заканчэнне. Пачатак у №№ 30—32.)

У маі 1922 года адбыўся першы і адзіны выпуск у Дзяржаўным мастацка-практычным інстытуце. Дыпламы атрымалі 11 чалавек, яшчэ 17 студэнтаў былі пераведзены ў вышэйшыя навучальныя ўстановы Петраграда і Масквы. Вера Міхайлаўна выпусціла ў самастойнае плаванне "мастакоў-канструктывістаў" І.Гаўрыса, М.Гусева, М.Векслера, Г.Наскова, М.Суэціна, Л.Хідэкеля, Л.Юдзіна, С.Юдовіна, І.Чашніка, Н.Коган... Адрасу падкрэсла: некаторыя з выпускнікоў яшчэ студэнтамі з'яўляліся адначасова кіраўнікамі Віцебскіх вольных майстэрняў, потым і інстытута. А Іван Гаўрыс, напрыклад, з восені 1921-га быў нават намеснікам Ермалаевай і ўзначальваў інстытут у час яе камандзіровак. Да восені ў штаце ўстановы засталіся толькі 5 педагогаў і сакратар. Выконваючым абавязкі рэктара стаў Іван Гаўрыс, якому Ермалаева перадала справы перад ад'ездам у Петраград.

30 студзеня 1922 года Ермалаева выступіла з дакладам пра "безнадзейнае становішча майстэрняў з-за адсутнасці сродкаў, дроваў і матэрыялаў". Яна нават вырашыла прадаць люстраную шафу, каб набыць дровы і "стварыць магчымасць работы ў майстэрнях". Пазней І.Гаўрыс піша пра гэты час: "Выкладчыкі галадалі, у жонкі Малевіча на глебе недаядання развіліся сухоты. Былі прададзены ўласныя рэчы. Падтрымкі і інструктавання як ад Галоўпрафдукацыі, так і Губпрафдукацыі і прафорганаў не было. Інстытут быў пакінуты на волю лёсу".

Малевіч, Ермалаева і члены УНОВИСа змагаліся да апошняга, каб абараніць свае погляды на мастацтва. 22 мая 1922 года ў газеце "Отклики" з'явіўся артыкул нейкага С.Міндліна пад назвай "Ключ да разумення УНОВИСа (Прысвячаецца футурыстам, кубістам, супрэматыстам і іншым чэпухістам)". Гэта быў пачатак цкавання ўсяго "левага" мастацтва Віцебска. Тым не менш, Малевіч чытаў лекцыі, надрукаваў кнігу "Бог не скінуты", напісаў трактат "Супрэматызм. Свет як беспрадметнасць", бясконца разам з Ермалаевай абіваў парогі начальства і яшчэ, наўны, марыў захаваць унікальны віцебскі Музей сучаснага мастацтва (Музей жывапіснай культуры), які пасля трох гадоў існавання (са жніўня 1919-га) ужо дыхаў на ладан.

Так здарылася, што музейныя творы такіх мастакоў, як В.Кандзінскі, С.Герасімаў, Д.Бурлюк, Н.Альтман, Н.Ганчарова, П.Канчалюўскі, К.Каровін, М.Ларыёнаў, Л.Папова, А.Асьмёркін, М.Ле-Данцю, А.Лентулаў, К.Малевіч, І.Машкоў, Ю.Пэн, А.Родчанка, В.Розанова (15 карцін!), У.Стржэмінскі, Р.Фальк, В.Сцяпанав, К.Сомая, А.Экстэр, Д.Штэрэнберг, А.Шаўчэнка, М.Шагал (якія імёны!!!), і яшчэ дзясятка жывапісцаў аказаліся непатрэбнымі новаму грамадству. Да сённяшняга часу месцазнаходжанне большасці работ невядомае.

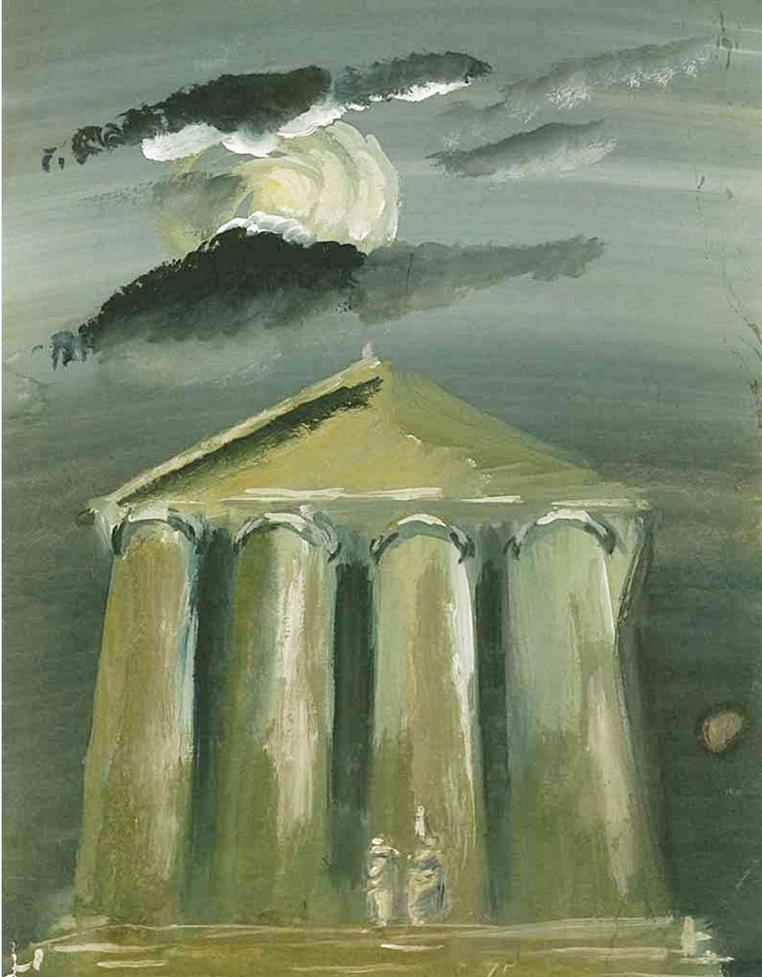
Напрыклад, зніклі карціны Шагала "Прытон", "Заезны дом" і "Партрэт Ю.М. Пэна". Пашанцавала толькі Малевічу: з чатырох работ — тры трапілі ў Рускі музей ("Алагізм", "Партрэт І.Клюна", "Супрэматызм"), а адна — "Супрэматызм №55" — аказалася ў калекцыі Сафі Ларэн, а потым была перапрададзена (ці падаравана) японскаму калекцыянеру. Праўда, вядомы французскі мастацтвазнаўца Андрэй Накаў кажа, што гэтую карціну Ніна Коган быццам бы перавезла з Віцебска ў Маскву, а адтуль, праз дзесяцігоддзі, твор трапіў за мяжу. Мо і так.

У сярэдзіне мая 1922-га прайшла 3-я выстаўка УНОВИСа — апошні ўздых новага мастацтва ў Віцебску. Хутка К.Малевіч, В.Ермалаева, А.Ром, Н.Коган, І.Чашнік, М.Суэцін, Г.Наскоў, Л.Юдзін, Л.Хідэкель, Я.Магарыў пакінулі горад. Назаўсёды. Як незадоўга да гэтага — і Марк Шагал. Аказваецца, у адну раку можна ўвайсці двойчы... Віцебская з'ява скончылася гэтак жа раптоўна, як і пачалася. Шагал пачаў — Малевіч скончыў. Нейкія чатыры гады — і выяўленчая культура XX стагоддзя стала багацейшай...

Што было далей? Далей быў Петраград — Ленінград. Апошняя "станцыя жыцця" Веры Ермалаевай. Першым яе творчым домам стаў Дзяржаўны інстытут мастацкай культуры (ГИНХУК), які ўзначаліў Казімір

ЧАТЫРЫ ЖЫЦЦІ ВЕРЫ ЕРМАЛАЕВАЙ

Занадта доўгі час ішла рэабілітацыя...

В.Ермалаева. Ілюстрацыя да кнігі Лукрэцыя Кара "Аб прыродзе рэчэй".

Малевіч. Гэта быў перадавы цэнтр тэарэтычных даследаванняў у галіне мастацтва. Праблематыка, якой тут займаліся, закранала фундаментальныя пытанні — аналіз першаэлементарнаў гласцічнай формы. Адзелямі інстытута кіравалі найбуйнейшыя майстры авангарда і мастацтвазнаўцы — М.Пунін, М.Мацюшын, П.Манскураў, У.Татлін, А.Родчанка, П.Філонаў... Вера Ермалаева вяла даследаванні ў "Лабараторыі колеру". Гэта было ёй вельмі блізка і грэла душу. У лісце да Міхаіла Ларыёнава ў Парыж 17 ліпеня 1926 года яна пісала: "Мы капаем у самім жывапісе і колеры, у колеравых палях, у будове формы. Ва ўсім тым спецыфічным, што розніць мастака ад фатаграфіі і кіно, рэкламы, газеты, кнігі і іншых носьбітаў хадзячых ідэй".

ГИНХУК быў яшчэ і навучальнай установай, у якой "перавучаліся" ў Малевіча і Ермалаевай маладыя жывапісцы з Акадэміі мастацтваў. Праз гэтую школу прайшлі буйныя ленінградскія майстры, у тым ліку і былыя віцябчане — І.Чашнік, М.Суэцін, Л.Юдзін, Я.Магарыў. Часам прыходзіў сюды на лекцыі і малады беларус Андрэй Бембель, студэнт Акадэміі. Але паспехі ГИНХУКа, яго ўплыў на творчую моладзь рабілі жорсткімі мастакоў аб'яднання АХРР (Асоцыяцыя художніков революционной России), якія прагнулі непадзе-

льнага панавання ў мастацтве і штодня набіралі палітычную сілу. Ахраўцы шукалі падтрымкі ў партыйным і дзяржапарцае, абапіраючыся на аўтарытэт такіх "спецыялістаў", як К.Варашылаў, М.Фрунзэ, М.Бухарын у сваёй барацьбе з мастацкім авангардам. Ісаак Бродскі, напрыклад, "вырас" да прэзідэнта Усерасійскай Акадэміі мастацтваў не без удзелу Кліма Варашылава...

Амаль усе 1920-я партыя і дзяржава ўстрымліваліся ад прамых умяшальніцтваў у мастацкія працэсы, даючы творчым групам магчымасць саборніцтва. Аднак ужо тады гэтае саборніцтва пачынала насіць адценне ідэалагічнай барацьбы. Мастакі АХРР не спрабавалі даказаць, што яны самыя лепшыя, самыя таленавітыя. Іх аргументы былі куды больш важкія — яны самыя "пралетарскія", самыя "адданыя", самыя "рэвалюцыйныя" мастакі. І таму ім трэба аддаць перавагу перад усімі іншымі.

Чым бліжэй становіліся 1930-я, тым больш жорсткімі рабіліся напады на авангард. У сувязі з гэтым хачу прывесці фрагмент з ліста Ермалаевай усё таму ж Міхаілу Ларыёнаву, датаванага 1926 годам (на мове арыгінала): "В эту весну нам пришлось выдержать жестокою атаку все тех же ахровцев. Может быть, вы не знаете, что это за пугала? Это современное передвиж-

ничество, их задача выразить через "здоровый реализм" революционную сущность пролетариата. Между тем они вычеркивают себя из революционного хода искусства того же самого творческого пролетариата, парализуя какие-либо новые творческие методы. Так вот они-то и хотели сорвать нашу работу, обвинив нас в мистичности и идеалистичности и проведя газетную травлю под заголовком "Монастырь на госнабжении". Но я надеюсь, что энергия, заложенная в нашей группе, не только останется победительницей в этих временных перипетиях каждодневной войны, но может стать опорой развешанных группировок беспредметников".

левае і правае поле. Яны нібыта з'яжджаюць, скачваюцца з малюнка кудысьці ўніз, за мяжу вокладкі. Такі ж прынцып мастачка выкарыстоўвае ў вокладцы кнігі А.Увядзенскага "Шмат звяроў", дзе жывёлы, якія гуляюць, таксама арыентаваны на розныя бакі ліста і нібы ператвараюцца ў цудоўныя джаратыўныя вобразы-знакі — кожны са сваім "характарам".

Сярод іншых кніжных твораў — ілюстрацыі да баек І.Крылова, кнігі "Дзесяць фокусаў Чудадзева" М.Ільіна, "Іван Іваныч Самавараў" Д.Хармса, "Купацца. Катацца" Я.Шварца... Таксама распрацавала Вера Ермалаева новы тып кнігі — кнігу-цацку з карцінкамі для разрэзвання. Неза-

Аднак прагноз мастачкі не спраўдзіўся. "Перылетыі" былі не часовымі. Яны расцягнуліся на доўгія дзесяцігоддзі. Інстытут быў разгромлены, многія мастакі — арыштаваны. Настаў час расправы і над Малевічам. У 1927 годзе выстаўка яго работ прайшла ў Берліне, куды мастак суправаджаў яе, а вярнуўшыся ў Ленінград, ён быў арыштаваны як "германскі шпіён". Праўда, праз тры месяцы Казімір Севярынавіч выйшаў з турмы, але зусім хворым: рак, атрыманы ў выніку нервовага стрэсу, хутка, у маі 1935 года, звёў яго ў магілу. Памёр непрыручаным, нераздаўленым. І ў пошуках сваёй адзінай формулы "ад нуля" да бясконцасці і "эканоміі" дайшоў да неверагоднай мяжы — стварыў партрэт смерці: сканструяваў уласную супрэматычную труну, сваё апошняе прыстанішча, прызначанае, як і ягоныя планеты, не для жыцця, падобнае на скінуты гмах. Калі труну везлі на грузавіку па Неўскім праспекце, у публіцы гаварылі: відаць, іншаземец. Пасля крэмацыі урну з прахам згодна з тастаментам перавезлі ў падмаскоўную Нямчынаўку і 21 мая пахавалі пад вялізным дубам — у месцы, выбраным самім мастаком. На магіле паставілі бетон-ратам на адной з граней... Вера Міхайлаўна не здолела праводзіць у апошні шлях свайго таварыша і аднадумцу. У гэты час пад канвоем салдат НКУС, пад нудотны стук перапоўненых "ворагамі народа" вагонаў, яна кіравалася на ўсход... Але гэта будзе крыху пазней.

А пакуль лёс падарыў Ермалаевай яшчэ некалькі гадоў творчага натхнення. У Ленінградзе яна зноў успомніла маладосць — звярнулася да ілюстрацыі і ў гэтай сферы дасягнула бліскучых вынікаў. Працуючы ў выдавецтве "Детгиз", у гэтай "гавані ленінградскіх "левых", яна была ў ліку тых, хто даў дзіцячай кнізе новае аблічча і вобраз. Актыўна супрацоўнічала з дзіцячымі часопісамі "Воробей", "Новый Робинзон", "Чиж", "Еж". У сваіх ілюстрацыях яна ішла больш не ад малюнка як такога, не ад знака-адлюстравання, не ад лакальных колераў, а ад жывапісу з яго экспрэсівай мазкоў, стыхійнасцю і складанай колеравай гамай.

Цікавыя ілюстрацыі да кнігі М.Асеева "Топ-топ-топ". На вокладцы, дзе паказаны выразны рэгуліроўшчык, вакол якога едуць маленькія машыныкі, Ермалаева выпанчана скарыстала некаторыя прынцыпы дзіцячага малюнка. Пры дапамозе памеру яна вылучыла галоўнага персанажа і размясціла ўнутры адной прасторы некалькі выяў, якія арыентаваны на розныя бакі ліста. Так, рэгуліроўшчык арыентаваны на ніжні край вокладкі, а маленькія машыныкі, што імчацца па баках, — на

доўга да арышту пачала ілюстраваль класіку — "Дон Кіхота" М.Сервантэса, "Аб прыродзе рэчэй" Лукрэцыя Кара і нават "Што рабіць?" М.Чарнышэўскага, а таксама ўжо знаёмую нам фатальную, "нешчасліваю" пэаму Гэтэ "Рэйнке — Ліс".

Пагодзімся, без створанага Верай Міхайлаўнай у 1920—30-я гады карціна мастацтва кнігі таго часу будзе няпоўнай. Над многімі кнігамі мастачка працавала ў садружнасці з паэтамі-абэрыўтамі (членамі аб'яднання рэальнага мастацтва) — М.Забалоцкім, А.Алейнікавым, А.Увядзенскім. Але вось што цікава: не вершы, а менавіта жывапіснае работы Ермалаевай былі штуршком да стварэння новай кніжкі — выпадак беспрэцэдэнтны ў мастацтве кніжнай графікі. Так, летам 1928 года мастачка разам з сяброўкай Р.Веліканавай вандравала па берагах Белага мора. Прывезеныя ёй гуашы і акарвалі настолькі ўразлі ўяўленне А.Увядзенскага, што ён напісаў да іх цудоўныя вершы. Так узнікла адна з лепшых кніжак дзіцячага выдавецтва таго часу — "Рыбакі". Таксама Яўген Шварц склаў тэкст спецыяльна да малюнкаў Ермалаевай — і атрымалася кніга "Цягнік" (невялічкія тэксты перабіраліся запамінальнымі карцінкамі). Іншы раз Ермалаева пісала ўласныя тэксты да сваіх ілюстрацый — кніжка "Сабачкі", напрыклад.

...Толькі 20 верасня 1989 года Вера Міхайлаўна была рэабілітавана пасмяротна. Занадта доўгі час ішло ўстанавленне справядлівасці... Вось такая драматычная гісторыя жыцця і творчасці гэтай незвычайнай жанчыны, якая да канца сваіх дзён не адмовілася ад мастакоўскіх ды чалавечых прынцыпаў і, мабыць, памерла з верай, што яе імя не будзе забыта.

Так, рускі авангард даў бліскучую пляду жанчын. Па-рознаму склапіся іх асабістыя лёсы. Наталля Ганчарова — сусветна вядомая, прыванная. Але толькі спецыялісты і нястомныя аматары авангарда ведаюць Вольгу Розанаву, Елізавету Круплікаву, Любоў Папову, Аляксандру Экстэр ("К" пра яе распавядала ў рубрыцы "Вяртанне імёнаў"), Надзею Удальцову, Варвару Сцяпанаву, Ксенію Багуслаўскую, Ніну Коган, Эму Гуровіч, Надзею Любавіну... І да сённяшняга дня амаль невядомая гледачам і чытачам мая гераіня Вера Ермалаева — зорка першай велічыні на небасхіле еўрапейскага мастацтва.

Думаю, што ўжо даўно настаў час звязаць абарваныя ніці, успомніць, кім была гэта жанчына, сапраўдная "амазонка духу", для Беларусі і не толькі, для свайго часу і для гісторыі культуры.

Барыс КРЭПАК

ШТОТЫДНЁВАЯ
ГРАМАДСКА —
АСВЕТНИЦКАЯ
ГАЗЕТА
Выдаецца
з кастрычніка
1991 года
Заснавальнік —
Міністэрства культуры
Рэспублікі Беларусь
Рэгістрацыйнае
пасведчанне № 637,
выдадзена
Міністэрствам інфармацыі
Рэспублікі Беларусь

Галоўны рэдактар —
Сяргей Сяргеевіч ТРАФІЛАЎ
Рэдакцыйная калегія:
Лілія АНАНІЧ,
Уладзімір АРЛОЎ,
Міхаіл БАРАЗНА,
Уладзімір ГІЛЕП,
Ірына ДРЫГА,
Аляксей ДУДАРАЎ,
Кацярына ДУЛАВА,
Валентын ЕЛІЗАР'ЕЎ,
Міхаіл КАЗІНЕЦ,
Віктар КУРАШ,
Барыс СВЯТЛОЎ,
Уладзімір СУХАВЕЙ,
Міхаіл ФІНБЕРГ,
Леанід ШЧАМЯЛЁЎ,
Уладзімір ШЧАСНЫ.

Рэдакцыя:
Марына САМОНЧАНКА
(адказны сакратар).

Рэдактары аддзелаў:
Дар'я АМЯЛКОВІЧ,
Канстанцін АНТАНОВІЧ,
Надзея БУНЦЭВІЧ,
Таццяна КОМАНАВА,
Барыс КРЭПАК,
Юген РАГІН,
Ілья СВІРЫН.

Спецкарэспандэнты:
Пётр ВАСІЛЕЎСКІ
Юрый ЧАРНЯКЕВІЧ.
Загадчык аддзела
фоталюстрацый —
Юрый ІВАНОЎ

Карэктар —
Інга ЗЕЛБГІС
Мастацкі рэдактар —
Наталля ОВАД
Адрас рэдакцыі:
220013, Мінск,
пр. Незалежнасці, 77.
Пакоі 16-28, 94-98,
чацвёрты паверх.

Тэлефоны:
(017) 290 22 50,
(017) 286 07 97,
(017) 334 57 23
Тэлефон/факс:
(017) 334 57 41
Рэкламны аддзел:
тэл. (017) 334 57 41

www.kimpress.by
E MAIL: kultura@tut.by

Аўтарскія рукапісы
не рэцэнзуюцца
і не вяртаюцца.
Аўтары допісаў у рэдакцыю
паведдаюць сваё
прозвішча, поўнаасцю імя
і імя па бацьку, пашпартныя
звесткі (нумар пашпарта,
дату выдачы, кім выдадзены
пашпарт, асабісты нумар),
асноўнае месца працы,
зваротны адрас.
Меркаванні аўтара могуць
не адпавядаць пункту
гледжання рэдакцыі.
Аўтары нясуць адказнасць
за дакладнасць матэрыялаў.
"Матэрыял на правах
рэкламы."

"Культура", 2012.
Індэкс 63875, 638752
Наклад 7366
Падпісана ў свет
16.08.2012 у 18.00
Замова 3656
Дзяржаўнае прадпрыемства
"Выдавецтва
"Беларускі Дом друку".
ЛП № 02330/0494179
ад 03.04.2009.
пр. Незалежнасці, 79,
220013, Мінск.

Выдавец —
Рэдакцыйна-
выдавецкая ўстанова
"Культура і мастацтва"
Ліцэнзія на выдавецкую
дзейнасць
ЛВ №02330/0003879
ад 17 красавіка 2009 г.

Дырэктар —
ПРЫКО Алег Васільевіч
Першы намеснік дырэктара —
КРУШЫНСКАЯ
Людміла Аляксееўна
Намеснік дырэктара
па маркетынгу —
СІДАРЭНКА Антон Васільевіч

220013, Мінск,
пр. Незалежнасці, 77.
Тэл.: (017) 290 22 50
(прыёмная).
Бухгалтэрыя:
тэл.: (017) 334 57 35

МУЗЕІ *

**НАЦЫЯНАЛЬНЫ
МАСТАЦКІ МУЗЕЙ
РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ**

г. Мінск,
вул. Леніна, 20.
Тэл.: 327 45 62.

Экспазіцыі:
■ Мастацтва Беларусі
XII — XVIII стст.

■ Мастацтва Беларусі
XIX — пач. XX стст.

■ Мастацтва Беларусі
XX — пач. XXI стст.

■ Мастацтва Расіі
XVIII — пач. XX стст.

■ Мастацтва краін
Заходняй і Цэнтральнай
Еўропы XVI — XX стст.

Выстаўкі:
■ "Веткаўскія іконы
XVIII — XIX стст.
у шытых бісерных
акладах" (з фондаў
Веткаўскага музея
імя Ф.Р. Шклярава
і прыватных калекцый).

■ "Шляхам
майстэрства.
Мастакі-юбіляры
2012 года".

■ "Каралеўскія скарбы:
еўрапейскія
шэдэўры 1600 — 1800".
З калекцыі Музея Вікторыі
і Альберта (Лондан).

■ Партрэт Войцэха
Пуслоўскага пэндзля
Валенція Ваньковіча.

■ **Слукція паясы**
з фонду Нацыянальнага
мастацкага музея Літвы.

■ **"Анатоль Каплан.**
Графіка" (з фонду
Нацыянальнага
мастацкага музея
Беларусі).

■ **"Пад мірным небам"**
(праект
"Нашы калекцыі").

Філіялы Нацыянальнага
мастацкага музея
Рэспублікі Беларусь:

**МУЗЕЙ "ДОМ ВАНЬКОВІЧАЎ.
КУЛЬТУРА І МАСТАЦТВА
ПЕРШАЙ ПАЛОВЫ XIX СТ."**

г. Мінск, вул.
Інтэрнацыяна-
льная, 33а.
Тэл.: 327 87 96.

■ Пастаянныя экспазіцыі:
"Парадныя залы",
"Жыццё і творчасць
Валенція Ваньковіча",
"Сядзібны партрэт
XVII — сяр. XIX стст."

■ **"Цярноўнік крэсаў"**
(сямейнае фота
Ваньковіча-Вайніловіча,
прысвечанае
Эдварду Вайніловічу,
заснавальніку
Чырвонага касцёла).

■ **"Аўтапартрэт"**
Валенція Ваньковіча
(выстаўка аднаго твора).

**МУЗЕЙ БЕЛАРУСКАГА
НАРОДНАГА МАСТАЦТВА
Ў В. РАЎБІЧЫ**

Спарткомплекс
"Раўбічы",
Мінскі раён.
Тэл.: 507 44 68.

■ Пастаянныя экспазіцыі.
■ **"Традыцыйнае
іранскае
мастацтва"**.

**МУЗЕЙ В.К. БЯЛЫНЦКАГА-
БІРУЛІ
Ў Г. МАГІЛЁВЕ**

г. Магілёў,
вул. Ленінская, 37.

■ Экспазіцыя
■ **"Традыцыйнае
іранскае
мастацтва"**.

Тэл.: (8-0222) 22 48 87.

■ Экспазіцыя **"Культура
1-й пал. XIX ст."**.

■ Выстаўка жывапісу
магілёўскага мастака
Сяргея Кісялёва.

МУЗЕІ *

**НАЦЫЯНАЛЬНЫ
ГІСТАРЫЧНЫ МУЗЕЙ
РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ**

г. Мінск, вул.
К.Маркса, 12.
Тэл.: 327 43 22.

Экспазіцыі:
■ Мастацтва Беларусі
XII — XVIII стст.

■ Мастацтва Беларусі
XIX — пач. XX стст.

■ Мастацтва Беларусі
XX — пач. XXI стст.

■ Мастацтва Расіі
XVIII — пач. XX стст.

■ Мастацтва краін
Заходняй і Цэнтральнай
Еўропы XVI — XX стст.

Выстаўкі:
■ **"Старажытная
Беларусь"**.

■ **"Беларусь XVI —
XVIII стст. у партрэтах
і геральдыцы"**.

■ **"Водбіскі ваеннай
славы"**.

■ **"Мастацтва
ў гарадской культуры
XIX — пач. XX стст."**.

■ **"Вайна 1812 г.
у гісторыі Мінска"**.

Выстаўкі:
■ **"Палац вялікіх князёў
літоўскіх у Вільнюсе"**
(са збору Нацыянальнага
музея-палаца вялікіх
князёў літоўскіх
у Вільнюсе).

■ **"Святло іконы"**
(іканалісны жывапіс
Ядвігі Сянько).

■ **"Каштоўныя ўзоры"**
(золата ў помніках
дэкаратыўна-
прыкладнага
мастацтва і пісьменства).

■ **"Сад камянёў"**.

ПАСПЯШАЙЦЕСЯ НА ПОШТУ!

**НАГАДВАЕМ! ПРАЦЯГВАЕЦЦА
ПАДПІСКА НА ГАЗЕТУ "КУЛЬТУРА"
НА ВЕРАСЕНЬ І НАСТУПНЫЯ МЕСЯЦЫ!**

**Падпісныя індэкссы: індывідуальная падпіска — 63875,
ведамасная падпіска — 638752.**

Тэатралізаваная экскурсія
паводле казак Якуба Коласа.

■ **"Шляхам Янкі Купалы
да Якуба Коласа"**
(дэманструецца ў філіяле
"Мікалаеўшчына" музея
Якуба Коласа, на мемары-
яльнай сядзібе "Смоляны").

■ **"Таямніцы Дома
Песняра"**: інтэрактыўная
гульня-віктарына
для дзяцей малодшага
і сярэдняга школьнага
ўзросту па экспазіцыі
Музея Якуба Коласа.

■ **"Таямніцы Дома
Песняра"**: інтэрактыўная
гульня-віктарына
для дзяцей малодшага
і сярэдняга школьнага
ўзросту па экспазіцыі
Музея Якуба Коласа.

■ **"Таямніцы Дома
Песняра"**: інтэрактыўная
гульня-віктарына
для дзяцей малодшага
і сярэдняга школьнага
ўзросту па экспазіцыі
Музея Якуба Коласа.

■ **"Таямніцы Дома
Песняра"**: інтэрактыўная
гульня-віктарына
для дзяцей малодшага
і сярэдняга школьнага
ўзросту па экспазіцыі
Музея Якуба Коласа.

■ **"Таямніцы Дома
Песняра"**: інтэрактыўная
гульня-віктарына
для дзяцей малодшага
і сярэдняга школьнага
ўзросту па экспазіцыі
Музея Якуба Коласа.

■ **"Таямніцы Дома
Песняра"**: інтэрактыўная
гульня-віктарына
для дзяцей малодшага
і сярэдняга школьнага
ўзросту па экспазіцыі
Музея Якуба Коласа.

■ **"Таямніцы Дома
Песняра"**: інтэрактыўная
гульня-віктарына
для дзяцей малодшага
і сярэдняга школьнага
ўзросту па экспазіцыі
Музея Якуба Коласа.

■ **"Таямніцы Дома
Песняра"**: інтэрактыўная
гульня-віктарына
для дзяцей малодшага
і сярэдняга школьнага
ўзросту па экспазіцыі
Музея Якуба Коласа.

■ **"Таямніцы Дома
Песняра"**: інтэрактыўная
гульня-віктарына
для дзяцей малодшага
і сярэдняга школьнага
ўзросту па экспазіцыі
Музея Якуба Коласа.

■ **"Таямніцы Дома
Песняра"**: інтэрактыўная
гульня-віктарына
для дзяцей малодшага
і сярэдняга школьнага
ўзросту па экспазіцыі
Музея Якуба Коласа.

■ **"Таямніцы Дома
Песняра"**: інтэрактыўная
гульня-віктарына
для дзяцей малодшага
і сярэдняга школьнага
ўзросту па экспазіцыі
Музея Якуба Коласа.

■ **"Таямніцы Дома
Песняра"**: інтэрактыўная
гульня-віктарына
для дзяцей малодшага
і сярэдняга школьнага
ўзросту па экспазіцыі
Музея Якуба Коласа.

■ **"Таямніцы Дома
Песняра"**: інтэрактыўная
гульня-віктарына
для дзяцей малодшага
і сярэдняга школьнага
ўзросту па экспазіцыі
Музея Якуба Коласа.

■ **"Таямніцы Дома
Песняра"**: інтэрактыўная
гульня-віктарына
для дзяцей малодшага
і сярэдняга школьнага
ўзросту па экспазіцыі
Музея Якуба Коласа.

■ **"Таямніцы Дома
Песняра"**: інтэрактыўная
гульня-віктарына
для дзяцей малодшага
і сярэдняга школьнага
ўзросту па экспазіцыі
Музея Якуба Коласа.

■ **"Таямніцы Дома
Песняра"**: інтэрактыўная
гульня-віктарына
для дзяцей малодшага
і сярэдняга школьнага
ўзросту па экспазіцыі
Музея Якуба Коласа.

■ **"Таямніцы Дома
Песняра"**: інтэрактыўная
гульня-віктарына
для дзяцей малодшага
і сярэдняга школьнага
ўзросту па экспазіцыі
Музея Якуба Коласа.

■ **"Таямніцы Дома
Песняра"**: інтэрактыўная
гульня-віктарына
для дзяцей малодшага
і сярэдняга школьнага
ўзросту па экспазіцыі
Музея Якуба Коласа.

■ **"Таямніцы Дома
Песняра"**: інтэрактыўная
гульня-віктарына
для дзяцей малодшага
і сярэдняга школьнага
ўзросту па экспазіцыі
Музея Якуба Коласа.

■ **"Таямніцы Дома
Песняра"**: інтэрактыўная
гульня-віктарына
для дзяцей малодшага
і сярэдняга школьнага
ўзросту па экспазіцыі
Музея Якуба Коласа.

■ **"Таямніцы Дома
Песняра"**: інтэрактыўная
гульня-віктарына
для дзяцей малодшага
і сярэдняга школьнага
ўзросту па экспазіцыі
Музея Якуба Коласа.

■ **"Таямніцы Дома
Песняра"**: інтэрактыўная
гульня-віктарына
для дзяцей малодшага
і сярэдняга школьнага
ўзросту па экспазіцыі
Музея Якуба Коласа.

■ **"Таямніцы Дома
Песняра"**: інтэрактыўная
гульня-віктарына
для дзяцей малодшага
і сярэдняга школьнага
ўзросту па экспазіцыі
Музея Якуба Коласа.

■ **"Таямніцы Дома
Песняра"**: інтэрактыўная
гульня-віктарына
для дзяцей малодшага
і сярэдняга школьнага
ўзросту па экспазіцыі
Музея Якуба Коласа.

■ **"Таямніцы Дома
Песняра"**: інтэрактыўная
гульня-віктарына
для дзяцей малодшага
і сярэдняга школьнага
ўзросту па экспазіцыі
Музея Якуба Коласа.

■ **"Таямніцы Дома
Песняра"**: інтэрактыўная
гульня-віктарына
для дзяцей малодшага
і сярэдняга школьнага
ўзросту па экспазіцыі
Музея Якуба Коласа.

■ **"Таямніцы Дома
Песняра"**: інтэрактыўная
гульня-віктарына
для дзяцей малодшага
і сярэдняга школьнага
ўзросту па экспазіцыі
Музея Якуба Коласа.

■ **"Таямніцы Дома
Песняра"**: інтэрактыўная
гульня-віктарына
для дзяцей малодшага
і сярэдняга школьнага
ўзросту па экспазіцыі
Музея Якуба Коласа.

■ **"Таямніцы Дома
Песняра"**: інтэрактыўная
гульня-віктарына
для дзяцей малодшага
і сярэдняга школьнага
ўзросту па экспазіцыі
Музея Якуба Коласа.

■ **"Таямніцы Дома
Песняра"**: інтэрактыўная
гульня-віктарына
для дзяцей малодшага
і сярэдняга школьнага
ўзросту па экспазіцыі
Музея Якуба Коласа.

■ **"Таямніцы Дома
Песняра"**: інтэрактыўная
гульня-віктарына
для дзяцей малодшага
і сярэдняга школьнага
ўзросту па экспазіцыі